

Kamu Gözetimi Kurumu

Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin

FİNANSAL RAPORLAMA STANDARDI

Bağımsız Denetime Tabi Olup
TFRS'leri Uygulamayan İşletmeler İçin

Modül 22

KONSOLİDE
FİNANSAL TABLOLAR

Bu doküman, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) Muhasebe Standartları Dairesi tarafından Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardının (BOBİ FRS'nin) tutarlı bir şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır.

Bu dokümanın üzerinde veya içinde yer alan KGK logosu kullanılamaz ve çoğaltılamaz.

Bu dokümanın tamamı ve bir kısmından alıntı yapılması durumunda, yapılan alıntının kaynağının "*KGK tarafından yayımlanan BOBİ FRS Modülü*" olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. "*KGK tarafından yayımlanan BOBİ FRS Modülleri*" için yapılması planlanan herhangi bir başka kullanım KGK'nın yazılı onayını gerektirmektedir.

Bu dokümandan yapılacak herhangi bir alıntının doğru bir şekilde çoğaltıldığından ve yanıltıcı bir bağlamda kullanılmadığından emin olunması gerekmektedir.

MODÜL 22 – KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR

1. GİRİŞ

Bir işletme, başka bir işletmenin faaliyetlerinden fayda sağlamak amacıyla finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüne sahip olduğunda iki işletme arasında ana ortaklık-bağlı ortaklık ilişkisi doğmaktadır. Ana ortaklık-bağlı ortaklık ilişkisi söz konusu olduğunda, her ne kadar iki işletmenin bağımsız hukuki yapıları devam etse de ana ortaklık tarafından tek bir ekonomik işletme gibi yönetilen bir yapı oluşmaktadır. Bu yapı da “topluluk” olarak tanımlanmaktadır.

Böyle bir durumda teki bir işletme gibi yönetilen topluluğun tüm varlıklarının, yükümlülüklerinin, özkaynaklarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının gösterildiği finansal tabloların sunumu ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla hazırlanan finansal tablolar da konsolide finansal tablolar olarak adlandırılmaktadır.

Ana ortaklığın konsolide finansal tablolarlar hazırlanmaması durumunda ana ortaklığın bağlı ortaklıkları vasıtasıyla kontrol ettiği varlıklar, üstlendiği yükümlülükler ve bu varlık ve yükümlülüklerden ortaya çıkan gelir, gider ve nakit akışları finansal tablolara yansıtılmamış olacaktır. Ana ortaklığın konsolide olmayan finansal tabloları, finansal tablolarla amaçlanan durumu tam olarak karşılamayacaktır.

Diğer taraftan konsolide finansal tabloların hazırlanması bağlı ortaklıkların sayısı, büyüklüğü ve benzeri faktörlere bağlı olarak işletmelere önemli bir maliyet yükleyebilmektedir. Bu nedenle, fayda maliyet dengesi açısından büyüklüklerine bakılmaksızın tüm işletmelerin konsolide finansal tablo hazırlamasının zorunlu kılınması makul görülmemektedir.

Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) Bölüm 22 Konsolide Finansal Tablolarda;

- Bağlı ortaklık tanımı yapılmakta,
- Bağlı ortaklık tanımında temel unsur olan kontrol kavramı tanımlanmakta ve kontrolün hangi koşullarda sağlandığı açıklanmakta,
- Ana ortaklık niteliğindeki işletmelerden hangilerinin zorunlu olarak konsolide finansal tablolar hazırlayacağı belirlenmekte,
- Konsolide finansal tablolar sunmayan işletmelerin bağlı ortaklıklarını muhasebeleştirme yöntemleri ele alınmakta,
- Konsolide finansal tablolar sunan işletmelerin uygulayacakları konsolidasyon işlemleri ile hangi bağlı ortaklıkların konsolidasyona dahil edileceği açıklanmaktadır.

Ayrıca bu bölümde, konsolide finansal tablolar sunan işletmelerin münferit finansal tablolar hazırlama yükümlülükleri düzenlenmektedir.

2. BÖLÜM ÖZETİ

KAPSAM	
Bu Bölümde; bağlı ortaklığın tanımlanmasına, bağlı ortaklık yatırımlarının muhasebeleştirilmesine, konsolide ve münferit finansal tabloların hazırlanması ve sunumuna ilişkin uygulanacak hükümlere yer verilmektedir.	
TANIMLAR	
Ana Ortaklık: Bir veya birden fazla bağlı ortaklığı olan işletmedir.	
Bağlı Ortaklık: Adi ortaklık gibi tüzel kişiliği bulunmayan işletmeler de dâhil olmak üzere, başka bir işletme (bir ana ortaklık) tarafından kontrol edilen işletmedir.	
Kontrol: Faaliyetlerinden fayda sağlamak amacıyla bir işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüdür.	
Topluluk: Ana ortaklık ile onun tüm bağlı ortaklıklarından oluşan işletmeler grubudur.	
Konsolide finansal tablolar: Ana ortaklığın ve onun bağlı ortaklıklarının varlıklarının, yükümlülüklerinin, özkaynaklarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının tek bir işletmenininki gibi sunulduğu, bir topluluğa ait finansal tablolardır.	
Münferit Finansal Tablolar: Bağlı ortaklığı bulunmayan işletmelerin sunduğu finansal tablolar ile bağlı ortaklığı bulunan işletmelerin bu ortaklıkları özkaynak veya maliyet yöntemine göre muhasebeleştirerek sundukları finansal tablolardır.	
BAĞLI ORTAKLIK YATIRIMLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	
Büyük İşletmeler	Büyük İşletmeler Dışındaki İşletmeler
Genel ilke: Bu işletmeler konsolide finansal tablolar düzenlemek zorundadır. Ayrıca konsolide finansal tablolarının yanı sıra münferit finansal tablolarını hazırlar.	Genel ilke: Bu işletmeler konsolide finansal tablo düzenlemek zorunda değildir. Ancak isteğe bağlı olarak konsolide finansal tablolar düzenleyebilirler. Konsolide finansal tablo düzenlenmemesi durumunda yalnızca münferit finansal tablolar hazırlanır.
Münferit Finansal Tablolar	
Münferit finansal tablolar, konsolide finansal tablolar hazırlanmayan işletmelerin temel finansal tablolarını oluşturur. Diğer taraftan zorunlu ya da isteğe bağlı olarak konsolide finansal tablolar hazırlayan işletmeler de bu tablolarının yanı sıra münferit finansal tablolarını hazırlamak zorundadır.	
Münferit finansal tablolarda bağlı ortaklıklar maliyet yöntemi ya da özkaynak yöntemi uygulanarak ölçülür.	
Konsolide Finansal Tablolar	
Konsolide finansal tablolar düzenleyen işletmeler bağlı ortaklık edinimlerini Bölüm 21 <i>İş Birleşmeleri</i> bölümünde yer alan hükümleri uygulayarak birleşme tarihinde finansal tablolarına yansıtır. Bu işletmeler birleşme tarihinden sonraki raporlama dönemlerinde ise bağlı ortaklıklara bu bölümde yer alan konsolidasyon işlemlerini uygulayarak konsolide finansal tablolarını hazırlar.	

3. BÖLÜM HÜKÜMLERİNİN AÇIKLANMASI VE ÖRNEKLENDİRİLMESİ

3.1. Bağlı Ortaklık Tanımı

Paragraf 22.2- Bağlı Ortaklık Tanımı

Bağlı ortaklık, adi ortaklık gibi tüzel kişiliği bulunmayan işletmeler de dâhil olmak üzere, başka bir işletme (bir **ana ortaklık**) tarafından **kontrol** edilen işletmedir. Dolayısıyla bir veya daha fazla bağlı ortaklığı bulunan bir işletme de ana ortaklık olarak nitelendirilir. Ana ortaklık ile onun tüm bağlı ortaklıklarından oluşan işletmeler grubu ise **topluluk** olarak adlandırılır.

Açıklama:

İşletmeler, finansal ve faaliyet politikalarında söz sahibi olmak amacıyla genellikle, başka işletmelerin özkaynak araçlarına yatırım yapmakta ve yaptıkları bu yatırımlarla yatırım yapılan işletmelerin söz konusu politikalarını etkileme gücü kazanmaktadır.

BOBİ FRS'de yatırımcının yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyet politikalarıyla ilgili kararları etkileme gücünün seviyesine göre özkaynak araçlarına yapılan yatırımlar sınıflandırılmaktadır.

Bu sınıflandırma çerçevesinde, yatırımcı işletmenin, yatırım yaptığı işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüne sahip olması durumunda, yatırım yapan işletme ana ortaklık; yatırım yapılan işletmeler ise bağlı ortaklık olarak nitelendirilmektedir.

Paragraf 22.3- Kontrol Tanımı

Kontrol, faaliyetlerinden fayda sağlamak amacıyla bir işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüdür.

Açıklama:

BOBİ FRS'ye göre bir yatırımın bağlı ortaklık olarak nitelendirilebilmesi için bu yatırım üzerinde kontrolün tesis edilmiş olması gerekmektedir. Kontrol tanımına göre kontrolü oluşturan üç unsur bulunmaktadır:

- Yatırım yaptığı işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücü (güç unsuru),
- Yatırım yapılan işletmeden fayda elde edebilme kabiliyeti ve
- Sahip olunan gücün kullanılması suretiyle yatırım yapılan işletmeden elde edilecek faydanın artırılabilmesi (güç unsuru ile fayda unsuru arasındaki ilişki)

Güç Unsuru

Güç, yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönlendirme imkânını hâlihazırda veren mevcut haklar vasıtasıyla elde edilmektedir. Güç, bir kapasiteyi,

kabiliyeti veya potansiyeli ifade etmektedir. Bir başka ifadeyle, yapılan yatırımın bağı ortaklık yatırımı olarak değerlendirilebilmesi için, yatırım yapan işletmenin yatırım yaptığı işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını fiili olarak yönetmesi gerekmekte, bu gücü elinde bulundurması yeterli olmaktadır.

Belirtildiği üzere, güç haklardan doğmaktadır. Ancak bu hakların yönetim gücüne dayanak teşkil edebilmesi için, hakları elinde bulunduran tarafın söz konusu hakkı uygulamaya yönelik gerçekçi bir kabiliyete sahip olması önem arz etmektedir. Bir başka ifadeyle, bu hakların kullanılmasıyla ilgili engellerin olmaması, hakların fiili olarak kullanılmasını sağlayan mekanizmaların mevcut olması ve bu hakların kullanımından fayda sağlanması gerekmektedir.

Bu doğrultuda, yönetim gücünü veren haklar, yatırım yapılan işletmenin özelliklerine göre farklılık gösterebilmekle birlikte, bu hakları genel olarak aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

- Adi paylar, hamiline yazılı hisse senetleri gibi özkaynak araçlarına sahip olunmasından sağlanan oy hakları.
- Sözleşmeyle kazanılan haklar (kontrolün oy hakları ile kazanıldığı işletmelerde taraflar arasında yapılan sözleşmeler dışında).
- İşletmenin oluşturulma şekline bağlı olarak elde edilen haklar.
- Yatırımcı işletme ile yatırım yapılan işletme arasındaki özel ilişkiler dolayısıyla ortaya çıkan haklar.

Kontrol ise yaygın olarak bu haklardan adi paylar gibi oy hakkı veren özkaynak araçları vasıtasıyla kazanılmaktadır. Özellikle, finansal ve faaliyet politikalarının doğrudan oy haklarını elinde bulunduran taraflarca yönetildiği veya yönetim kurulunun veya yürütme organının oy haklarını elinde bulunduran taraflarca seçildiği işletmelerde kontrolü sağlayan en temel hak oy hakları olmaktadır. Bu açıdan BOBİ FRS'de de bir karene olarak oy haklarının yarısından fazlasına sahip olduğu durumlarda, yatırım yapan işletmenin, yatırım yaptığı işletmeyi kontrol ettiği kabul edilmektedir. Çünkü oy hakkı veren özkaynak araçlarının yarısından fazlasına sahip olunması, işletmenin yönetim kurulunda veya yürütme organında egemen olunmasını sağlamaktadır.

Öte yandan, bazı durumlarda, yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyet politikalarının yönetiminde bu hakların sağladığı gücün kullanılmadığı durumlar söz konusu olabilir. Bir başka ifadeyle, yatırım yapılan işletme kurulurken, özel amaçlı işletmelerde olduğu gibi başlangıçta finansal ve faaliyet politikalarıyla ilgili kararlar belirlenmiş olabilir ya da işletmenin kuruluş şekli itibarıyla finansal ve faaliyet politikalarıyla ilgili kararların, yalnızca belirli koşullar ortaya çıktığında veya olaylar gerçekleştiğinde verilmesi gerekebilir. Yatırım yapılan işletmede finansal ve faaliyet politikalarıyla ilgili kararların oy hakları veya benzer haklarla alınmadığı bu tür durumlarda yatırımcı işletmenin aşağıdakiler hakkında değerlendirmede bulunması gerekir:

- Yatırım yaptığı işletmenin amacı ve oluşumu.

- Yatırım yaptığı işletmenin başlangıç aşamasındaki kararları ve sürece katılımı.
- Katılımına ilişkin işlem şartlarının ve katılımının özelliklerinin kontrol sahibi olmasına yetecek ölçüde hak sağlayıp sağlamadığı.

Fayda Unsuru ve Güç Unsuruyla İlişkisi

BOBİ FRS'ye göre, yatırım yapan işletmenin yatırım yaptığı işletme üzerinde kontrole sahip olması için finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüne sahip olması tek başına yeterli değildir. Yatırım yapılan işletmede kontrolün tesis edilebilmesi için yatırım yapan işletmenin sahip olduğu yönetme gücünü, yatırım yapılan işletmenin faaliyetlerinden fayda elde etmek amacıyla kullanma kapasitesine/kabiliyetine sahip olması gerekmektedir. Bu sebeple, kontrolün sağlanması için yatırımcı işletmenin yönetim gücünü, yatırım yapan işletmeden elde edilecek faydayı önemli ölçüde etkileyecek nitelikteki politikalarını yönetmek için kullanması gerekmektedir.

Bu kapsamda fayda unsuru, yatırım yapılan işletmenin faaliyetleri sonucunda yatırım yapan işletmenin elde ettiği pozitif, negatif veya hem pozitif hem de negatif getirileri ifade etmektedir.

Kontrolün fayda unsuru bakımından sağlanması, ancak güç unsuru ile fayda unsurunun bağlantılı hâle gelmesi sonucunda gerçekleşmektedir. Bu bağlantı ise, yatırımcı işletmenin, yatırım yapılan işletmenin faaliyetleri sonucunda maruz kalabileceği negatif getirileri azaltmak ve pozitif getirileri artırmak amacıyla yönetim gücünü kullanabildiğinde sağlanmaktadır. Bir başka ifadeyle, yatırım yapılan işletme üzerinde kontrolün tesis edilebilmesi için, elde edilecek faydanın, sahip olunan yönetim gücü sayesinde elde edilmesi gerekmektedir.

Belirtildiği üzere, kontrol tanımındaki fayda unsuru, yatırım yapılan işletmenin faaliyetleri sonucunda meydana gelen pozitif, negatif ve aynı zamanda hem pozitif hem de negatif getirileri ifade etmektedir. İşletmenin faaliyetleri sonucunda elde edilebilecek getirilere örnek olarak aşağıdakiler verilebilir:

- Kâr payı.
- Yatırım yapılan işletme tarafından ihraç edilen borçlanma araçlarının faizleri.
- Yatırımcı işletmenin yatırım yaptığı işletmedeki yatırımının değerinde meydana gelen değişiklikler.
- Yatırım yapılan işletmenin varlık veya yükümlülüklerinin yönetimi karşılığında edinilen ücretler, kredi veya likidite desteği sağlanması karşılığında elde edilen ücretler ve bu nedenle maruz kalınan zararlar.
- Yatırım yapılan işletmenin tasfiyesi halinde bu işletmenin varlık ve yükümlülük bakiyelerinde sahip olunan paylar.
- Vergi avantajları.
- Yatırımcı işletmenin yatırım yaptığı işletmeyle olan ilişkisi dolayısıyla gelecekte likidite sağlaması.

- Faaliyetlerin ölçek ekonomilerinden yararlanmak amacıyla birleştirilmesi ve maliyet tasarrufu sağlanması.

Kontrolün Paylaşılması

Kontrol kavramının diğer bir özelliği de kontrolün mutlak olarak elde bulundurulması, başka bir deyişle başka bir işletmeyle paylaşılmayan bir kontrol olmasıdır. Kontrolün pasif mi aktif mi olduğuna bakılmaksızın başka bir işletmenin kontrolünü elinde bulunduran işletme sayısı muhakkak bir olmalıdır.

Bu kapsamda, ana ortaklık-bağlı ortaklık ilişkisinde, ana ortaklığın bağlı ortaklığın faaliyetlerini yönlendirme gücüne sahip olması diğer tarafların da söz konusu bağlı ortaklığı kontrol etmesini engellemektedir. Kontrolün bu özelliği, ana ortaklık bağlı ortaklık ilişkisini, iki veya daha fazla işletmenin karar verme gücünü paylaştığı veya müştereken kullandığı diğer işletmeler arası ilişkilerden ayırmaktadır. Diğer işletmenin devam eden faaliyetlerinin yönlendirilmesini sağlayan kararların alınması iki veya daha fazla işletmenin işbirliğini gerektirdiği durumda işletmeler arası ilişkinin niteliği müşterek girişimci – müşterek girişim şeklinde olacaktır.

Soru 22. 1:

Farklı finansal ve faaliyet politikalarının farklı yatırımcılar tarafından yönetildiği durumda kontrol hangi taraftadır?

Bazı durumlarda, yatırım yapılan işletmenin organizasyon şekli, farklı finansal ve faaliyet politikalarının farklı yatırımcılar tarafından yönetilmesini sağlayacak şekilde tasarlanmış olabilir.

Böyle bir durumda, kontrolün hangi yatırımcı tarafından sağlandığının belirlenmesinde, kontrol tanımındaki fayda unsuru önem kazanacaktır. Bu doğrultuda, yatırım yapılan işletmenin getirilerini önemli ölçüde etkileyen faaliyetleri yönetme imkânına sahip olan yatırımcı işletme, yatırım yapılan işletme üzerinde kontrole sahip olacaktır.

Paragraf 22.4 - Kontrolün Sağlandığı Durumlar

Yatırımcının, bir işletmedeki oy haklarının yarısından fazlasına sahip olması durumunda, aksi açıkça ortaya konulmadığı sürece bu işletme üzerinde kontrolünün bulunduğu kabul edilir. Ayrıca yatırımcının, yatırım yapılan işletmenin oy haklarının yarısına veya daha azına sahip olsa bile aşağıdaki durumların varlığı halinde bu işletme üzerinde kontrolünün bulunduğu varsayılır:

- a) Yatırımcının diğer pay sahipleriyle yapılan bir anlaşma çerçevesinde oy haklarının yarısından fazlasını kontrol etmesi,
- b) Yatırımcının bir düzenleme veya sözleşme ya da yatırım yapılan işletmenin ana sözleşmesi uyarınca bu işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücünün bulunması,
- c) Yatırımcının, yatırım yapılan işletmenin kontrolünü sağlayan yönetim kurulu veya benzer bir yürütme organı üyelerinin çoğunluğunu atama veya görevden alma gücüne sahip olması.
- ç) Cari ve önceki **raporlama dönemi** boyunca ve konsolide finansal tabloların düzenlendiği tarihe kadar görevde bulunmuş olan ve yatırım yapılan işletmenin kontrolünü sağlayan yönetim kurulu veya benzer yürütme organı üyelerinin çoğunluğunun, yatırımcının oy haklarının kullanımı sonucunda atanmış olması. Ancak bu durumda üçüncü bir tarafın işletmedeki oy haklarının yarısından fazlasına veya (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilen haklara sahip olmaması gerekir.

Açıklama:

Belirtildiği üzere, finansal ve faaliyet politikalarının doğrudan oy haklarını elinde bulunduran taraflarca yönetildiği veya yönetim kurulunun veya yürütme organının oy haklarını elinde bulunduran taraflarca seçildiği işletmelerde bir karine olarak oy haklarının yarısından fazlasına sahip olduğu durumlarda, yatırım yapan işletmenin, yatırım yaptığı işletmeyi kontrol ettiği kabul edilmektedir. Ancak bu koşul belirtildiği üzere aksi ispatlanabilir bir karinedir. Başka bir ifadeyle, işletmenin oy haklarının yarısından fazlasına sahip olduğu bir durumda da kontrol gücünün elde edilememiş olması açıkça ispat edilebilmesi koşuluyla muhtemeldir. Bu husus özellikle, yasal düzenlemelerin veya sözleşmeye bağlı bir düzenlemenin varlığı hâlinde, yatırım yapan işletmenin yatırım yapılan işletmenin faaliyetlerini yönetme gücüne sahip olamaması veya söz konusu düzenlemeler çerçevesinde diğer bir tarafın, işletmenin faaliyetlerini yönetme gücüne sahip olması durumlarında geçerlidir.

Bununla birlikte, kontrolün oy hakları yoluyla kazanıldığı durumlarda, bir işletme oy haklarının yarısından fazlasına sahip olmasa dâhi, yatırım yapılan işletmenin yönetim kurulu veya yürütme organı üzerinde aynı güce sahip olabilir. Bu bağlamda, 22.4 paragrafının (a)-(ç) bentlerinde yer alan koşulların varlığı durumunda da, yatırım yapılan işletmenin oy hakkı veren özkaynak araçlarının yarısına veya daha azına sahip olan bir yatırımcı işletmenin kontrol gücüne sahip olduğu kabul edilmektedir.

Örnek 22.1:

A İşletmesi, B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yüzde 60'ına sahiptir. B İşletmesindeki adi payların tamamı eşit oy hakkına sahiptir.

A İşletmesi, B İşletmesindeki oy haklarının yarısından fazlasına sahip olması sebebiyle, aksine kanıt bulunmaması durumunda, B İşletmesi üzerinde kontrolü bulunmaktadır. Bu doğrultuda, A İşletmesi bir ana ortaklık, B İşletmesi ise A İşletmesinin bağlı ortaklığıdır.

Örnek 22.2:

A İşletmesi, B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yüzde 70'ine sahiptir. Ancak, A İşletmesinin ticari koşullarındaki kötüleşme sebebiyle borçlarını ödeyemez hâle gelmesi sonucunda yargı kararıyla B İşletmesini yönetmek üzere başka bir taraf atanmıştır.

A İşletmesinin B İşletmesinin paylarının yarısından fazlasına sahip olmasına rağmen, yargı kararıyla B İşletmesi için yönetici atanması, A İşletmesinin B İşletmesini yönetme gücünü ortadan kaldırmıştır. Bu sebeple, B İşletmesi A İşletmesinin bağlı ortaklığı olarak nitelendirilememektedir.

Örnek 22.3:

A İşletmesi, B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yüzde 40'ına sahiptir. Her iki İşletme bir kamu kuruluşunun taraf olduğu yol yapım projesini gerçekleştirmek üzere bir sözleşme yapmıştır. Sözleşme kapsamında söz konusu kamu kuruluşu, A İşletmesine B İşletmesinin finansal ve faaliyet politikalarını belirleme imtiyazını tanımıştır.

Bu doğrultuda, B İşletmesindeki payların yarısından fazlasına sahip olmasa dahi A İşletmesi, sözleşmeyle verilen imtiyaz kapsamında B İşletmesi üzerinde kontrolü elde etmiştir.

Örnek 22.4:

A İşletmesi, B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yüzde 45'ine sahiptir. Bununla birlikte, B İşletmesinin esas sözleşmesinde tanınan yetkiler çerçevesinde A İşletmesi, B İşletmesinin yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunu atama yetkisine sahiptir.

B İşletmesinin esas sözleşmesinde tanınan yetki sayesinde A İşletmesi, B İşletmesinin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücü elde ederek, B İşletmesi üzerinde kontrolü elde etmiştir.

Örnek 22.5:

A İşletmesi, B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yüzde 65'ine sahiptir. B İşletmesinin finansal ve faaliyet politikaları yönetim kurulu tarafından belirlenmektedir. B İşletmesi büyük ölçüde devlet kurumları tarafından düzenlenen ve denetlenen bir sektörde faaliyet göstermektedir. B İşletmesinin faaliyet gösterdiği ve tabi olduğu mevzuatta, ilgili kamu idaresinin, yönetim kurulu üyesi atayabileceği ve atanan bu üyenin, kuruldaki oy haklarının yarısından fazlasına sahip olacağı öngörülmektedir.

A İşletmesinin B İşletmesindeki payların yarısından fazlasına sahip olmasına rağmen, kamu idaresinin B İşletmesinin finansal ve faaliyet politikalarının belirlendiği yönetim kurulundaki gücü, B İşletmesinin A İşletmesi tarafından değil; ilgili kamu idaresi tarafından kontrol edildiğini göstermektedir. Bu sebeple, A İşletmesinin B İşletmesindeki yatırımı bir bağlı ortaklık olarak nitelendirilmeyecektir.

Örnek 22.6:

E İşletmesinin, A,B,C ile D İşletmelerinden oluşan 4 hissedarı bulunmaktadır. A İşletmesi oy hakkı veren adi payların yüzde 40'ına sahiptir. Geriye kalan paylar ise B,C ve D İşletmeleri arasında yüzde 20 oranında eşit bir şekilde paylaşılmaktadır.

E İşletmesinin finansal ve faaliyet politikaları, 6 üyeden oluşan ve hissedarlar tarafından atanan yönetim kurulu tarafından belirlenmektedir. Yönetim kurulunun 3 üyesi A İşletmesi tarafından, geriye kalan 3 üye de B,C ve D İşletmeleri tarafından atanmıştır.

Diğer taraftan, A ile B İşletmeleri kendi aralarında bir sözleşme yaparak, B İşletmesi tarafından atanan üyenin, A İşletmesi tarafından atanan üyelerle aynı yönde oy kullanması konusunda anlaşmaya varmışlardır.

A İşletmesi, E İşletmesinin oy haklarının yarısından fazlasına sahip olmamasına rağmen, yapılan sözleşme sonucunda E İşletmesinin finansal ve faaliyet politikalarıyla ilgili kararların alınmasında oy çoğunluğu bakımından bir güç elde ederek E İşletmesi üzerinde kontrolü elde etmiştir.

Örnek 22.7:

Örnek 22.6'da belirtilen hususlar bu örnekte de geçerlidir. Ancak bu örnekte, hissedarlar aralarında sözleşme yaparak, A İşletmesi tarafından atanan bir üyenin yönetim kurulu başkanı olarak görev yapması ve yönetim kurulu başkanı olması sebebiyle de söz konusu üyeye, yönetim kurulunda karar alınamadığı durumlarda belirleyici nitelikte kullanılmak üzere ilâve bir oy hakkı tanınması konusunda anlaşmaya varmışlardır.

Bu doğrultuda, hissedarların aralarında yaptığı sözleşme sonucunda, A İşletmesi oy haklarının yarısından fazlasına sahip olmamasına rağmen, yönetim kurulunda kullanılacak oy haklarının çoğunluğuna sahip olarak E İşletmesi üzerinde kontrolü elde etmiştir.

Paragraf 22.5 - Toplam Oy Hakları ile Atama ve Görevden Alma Haklarının Belirlenmesinde Dikkate Alınacak Hususlar

Yatırımcının, oy haklarının yarıdan fazlasına veya 22.4 paragrafının (a), (c) ya da (ç) bentlerinde belirtilen haklara sahip olup olmadığının belirlenmesinde; yatırımcının sahip olduğu oy hakları ile atama ve görevden alma haklarının yanı sıra, yatırımcının diğer bağlı ortaklıkları ile yatırımcının ya da bağlı ortaklıklarının hesabına ancak kendi adına hareket eden kişilerin sahip oldukları oy hakları ile atama ve görevden alma hakları da dikkate alınır. Bununla birlikte, tespit edilen toplam haklar aşağıdaki paylardan kaynaklanan haklar kadar azaltılır:

- a) Yatırımcı ile bağlı ortaklıklarının dışındaki başka bir kişi hesabına elde tutulan paylar.
- b) Bu paylara ilişkin hakların alınan talimatlara uygun biçimde kullanılıyor olması durumunda, teminat yoluyla sahip olunan paylar.
- c) Oy haklarının teminatı veren tarafın menfaatleri doğrultusunda kullanılıyor olması durumunda, olağan ticari faaliyetler çerçevesinde kredi verilmesi nedeniyle elde tutulan paylar.

Açıklama:

Yatırım yapılan işletme üzerinde kontrolün bulunup bulunmadığı değerlendirilirken, yatırım yapan işletmenin doğrudan sahip olduğu oy hakları ile bağlı ortaklıkları vasıtasıyla dolaylı olarak sahip olduğu oy hakları birlikte dikkate alınır. Başka bir ifadeyle ana ortaklık, kendisinin ve bağlı ortaklıklarının yatırım yapılan işletmedeki oy haklarını toplayacak ve buna göre kontrolün mevcut olup olmadığını belirleyecektir.

Bununla birlikte, ana ortaklık bağlı ortaklığı kontrol etme gücüne sahip olması dolayısıyla, bağlı ortaklığın yatırım yapılan işletmedeki atama ile görevden alma haklarını da dolaylı olarak kontrol edebilmektedir. Bu sebeple, yatırım yapılan işletmenin yürütme organı üyelerinin çoğunluğunu atama veya görevden alma

hakkının, kontrolü sağlayacak yeterlilikte olup olmadığını değerlendirirken, bağı ortaklığının da yatırım yapılan işletmedeki söz konusu haklarını birlikte dikkate alacaktır.

Diğer taraftan bazı durumlarda, gerek ana ortaklığın gerekse bağı ortaklığın temsilcileri bulunabilir. Her ne kadar bu temsilciler, verilen temsil yetkisini kendi adlarına işlem yaparak kullansalar da, bu temsilcilerin yürüttükleri işlemlerin sonucu nihai olarak temsil yetkisini devreden işletmede toplanmaktadır. Bu sebeple, yatırım yapılan işletmede kontrolün olup olmadığını belirlerken ana ortaklık, hem kendisinin hem de bağı ortaklığının temsilcilerinin sahip olduğu oy hakları ile atama ve görevden alma haklarını da dikkate alır.

Bununla birlikte sahip olunan oy hakları ile atama ve görevden alma haklarının değerlendirilmesinde, yatırımcının ve bağı ortaklığın elinde bulundurduğu paylardan kaynaklanmakla birlikte kendi menfaatleri doğrultusunda kullanamayacağı haklar dikkate alınmaz.

Soru 22.2:

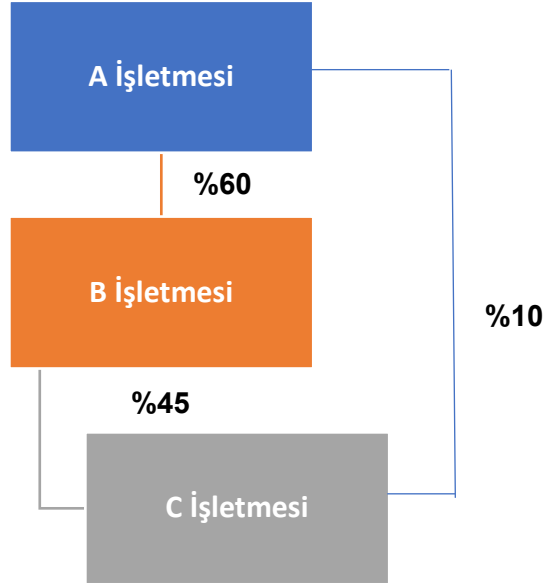
Ana ortaklığın iştiraklerinin veya müşterek girişimlerinin yatırım yapılan işletmedeki oy haklarını dikkate alması gerekir mi?

Önemli etki ve müşterek kontrol, yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını tek başına yönetme gücü vermediğinden, işletmenin iştirak ve müşterek girişimlerinin sahip olduğu oy hakları kontrolün bulunup bulunmadığının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulmaz.

Örnek 22.8:

A işletmesi, B işletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yüzde 60'ına; C işletmesinin oy hakkı veren adi paylarının ise yüzde 10'una sahiptir. A işletmesinin bağlı ortaklığı olan B işletmesi ise, C işletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yüzde 45'ine sahiptir.

Aşağıdaki şemada, sahip olunan paylar bakımından A, B ve C İşletmeleri arasındaki ilişki özetlenmektedir:

Ancak, A İşletmesi, C İşletmesindeki toplam oy haklarını belirlerken, bağlı ortaklığı olan B İşletmesinin de bu işletmedeki sahip olduğu oy haklarını da dikkate alacaktır. Bu doğrultuda, A İşletmesinin C İşletmesinde sahip olduğu oy hakları %55'dir. Buna göre C İşletmesi, A İşletmesinin bağlı ortaklığı olarak değerlendirilir.

A İşletmesinin C İşletmesi üzerinde kontrolünün bulunmadığını gösteren aksine bir durum olmadığı için %50'den fazla oy hakkına sahip olması nedeniyle kontrolün bulunduğu kabul edilir.

Örnek 22.9:

A Bankası, B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yüzde 40'ına sahiptir.

A Bankası, müşterisine verdiği ticari krediye karşılık olarak, B İşletmesinin paylarının yüzde 20'sine sahip olan C İşletmesinin paylarını teminat olarak elinde bulundurmaktadır.

Ancak A Bankası, C İşletmesinin B İşletmesinde sahip olduğu %20 paya ilişkin hakları kendi menfaatleri doğrultusunda değil C İşletmesinin talimatlarına göre kullanmaktadır.

C İşletmesinden teminat olarak alınan paylarla birlikte dikkate alındığında, A Bankası, B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yüzde 60'ına sahip olmaktadır. Ancak, teminat olarak verse dahi C İşletmesi bu paylardan kaynaklanan oy haklarının kendi talimatları çerçevesinde kullanılmasını istemektedir. Dolayısıyla A Bankasının teminat yoluyla sahip olduğu %20 payı, kontrolün bulunup bulunmadığının değerlendirilmesinde dikkate alınması gerekir.

Paragraf 22.6- Toplam Hakların Belirlenmesinde Dikkate Alınması Gereken Diğer Hususlar

Ayrıca yatırımcının, oy haklarının yarısından fazlasına veya 22.4 paragrafının (a) ya da (ç) bentlerinde belirtilen haklara sahip olup olmadığının belirlenmesinde, yatırım yapılan işletmedeki toplam oy hakları tespit edilirken; bu işletme veya bağlı ortaklıkları ile bunların hesabına ancak kendi adına hareket eden kişiler tarafından elde tutulan paylardan kaynaklanan oy hakları dikkate alınmaz.

Açıklama:

22.6 paragrafında atıf yapılan ilgili hükümlere göre yatırım yapan işletmenin kontrolü sağlayacak yeterlilikte oy haklarına sahip olup olunmadığı belirlenirken, yatırım yapılan işletmenin toplam ne kadar oy hakkının bulunduğu tespit edilmesi gerekir. Bu paragrafta bu tespit yapılırken yatırım yapılan işletmenin doğrudan ve dolaylı olarak sahip olduğu kendi oy haklarının dikkate alınmaması öngörülmektedir. Bunun nedeni, işletmelerin kendi özkaynak paylarına sahip olmasının (doğrudan veya dolaylı olarak), özkaynaklarını azaltıcı bir etkiye neden olmasıdır.

Sonuç olarak yatırım yapılan işletmenin toplam oy haklarının tespitinde; kendisi, bağlı ortaklıkları ile kendisi ve bağlı ortaklıklarını temsil eden kişilerin elinde bulundurduğu oy hakları hesaplamaya dâhil edilmez.

Örnek 22.10:

B İşletmesinin oy hakkı veren 1.000.000 adet özkaynak paylarının 400.000 adedine A İşletmesi, kalan 600.000 adedine ise C İşletmesi sahiptir.

2020 yılı raporlama döneminde B İşletmesi, C İşletmesinin elinde bulunan 300.000 adet kendi özkaynak payını satın almıştır.

B İşletmesinin, 300.000 adet kendi özkaynak payını satın alması sonucunda B İşletmesinin paydaşlarının elinde bulunan toplam pay adedi satışı 1.000.000 adetten 700.000 adete düşmüştür.

22.6 paragrafı çerçevesinde A İşletmesi oy haklarından yarısından fazlasına sahip olup olmadığını değerlendirirken B İşletmesinin toplam oy haklarını 700.000 adet olarak dikkate alır. Buna göre, aksini gösteren bir durum bulunmadığı sürece A İşletmesinin B İşletmesi üzerinde kontrolünün bulunduğu kabul edilir.

Paragraf 22.7 - Potansiyel Oy Hakları ve Vekil Aracılığıyla Sağlanan Kontrol

Kontrol, hâlihazırda kullanılabilir veya dönüştürülebilir nitelikte olan potansiyel oy haklarına sahip olunarak veya kontrol eden işletme yararına işletmenin faaliyetlerini yönlendirme kabiliyeti bulunan bir vekil aracılığıyla da sağlanabilir.

Paragraf 22.7A

Potansiyel oy hakları, kullanılması veya dönüştürülmesi hâlinde hamiline ilâve oy hakkı veren ya da başka bir tarafın oy hakkını azaltan araçlar vasıtasıyla sahip olunan haklardır. Söz konusu araçlara; varantlar, pay alım opsiyonları, paylara dönüştürülebilir borçlanma araçları örnek olarak gösterilebilir. Kontrolün var olup olmadığının değerlendirilmesinde hem işletmenin kendisi tarafından hem de üçüncü taraflarca elde bulundurulmuş ve hâlihazırda kullanılabilir veya dönüştürülebilir nitelikte olan potansiyel oy hakları ve bunların etkileri de dikkate alınır.

Paragraf 22.7B

Hâlihazırda kullanılabilir veya dönüştürülebilir nitelikte olmayan potansiyel oy hakları, örneğin gelecekteki bir tarihe ya da gelecekte meydana gelebilecek bir olaya kadar kullanılmayan ya da dönüştürülemeyenler, kontrolün var olup olmadığının değerlendirilmesinde dikkate alınmaz. Potansiyel oy hakları vasıtasıyla kontrolün var olup olmadığı değerlendirilirken, yönetimin potansiyel oy haklarını kullanma veya dönüştürme niyeti ve finansal yeterlilik haricinde, ilgili araçların kullanılmasına ve dönüştürülmesine ilişkin şartlar başta olmak üzere potansiyel oy haklarını etkileyecek tüm durum ve şartlar dikkate alınır.

Açıklama:

Potansiyel Oy Hakları

Kontrol, fayda elde etmek amacıyla başka bir işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücüdür. Kontrol, bu gücün işletme tarafından fiili bir şekilde kullanılıp kullanılmadığına bağlı olmamakla birlikte bu güce sahip olduğunda ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede işletme tarafından elde bulundurulan ve hâlihazırda kullanılabilir veya dönüştürülebilir nitelikteki potansiyel oy hakları ve bunların etkileri işletmenin bu gücü bulundurup bulundurmadığının değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır.

Potansiyel oy haklarının bazıları bir tarihe kadar ya da gelecekteki bir olay gerçekleşene kadar oy hakkına dönüştürülemezler. İşletmenin belirli bir finansal performans kriterini sağlaması durumunda paya dönüştürme hakkı sağlayan dönüştürülebilir bir tahvil buna örnek olarak gösterilebilir. Dönüştürmenin gerçekleşmesi için gerekli olan şart sağlanmadıkça bu tür potansiyel oy hakları kontrollün bulunup bulunmadığının değerlendirilmesinde dikkate alınmaz.

Kontrolün değerlendirilmesinde potansiyel oy hakları dikkate alınırken ilgili bütün durum ve şartlar göz önünde bulundurulur. Örneğin, yatırım yapılan bir işletmedeki potansiyel oy hakkını elinde bulunduranlar, finansal aracın kullanım veya dönüştürme fiyatını göz önünde bulundurmalıdırlar. Söz konusu aracın kullanımının veya dönüştürülmesinin kârlı olması ya da yatırımcının diğer nedenlerle finansal aracın kullanımından ya da dönüştürülmesinden fayda sağlayabilmesi durumunda (örneğin, yatırımcı ve yatırım yapılan işletme arasındaki sinerjinin gerçekleşmesi), potansiyel oy haklarının kullanılması veya dönüştürülmesi muhtemeldir. Bununla birlikte yönetimin potansiyel oy haklarını kullanma ve dönüştürme niyeti ile işletmenin finansal yeterliliğinin bu değerlendirmede dikkate alınmayacağı açıkça ifade edilmektedir.

Vekil Aracılığıyla Sağlanan Kontrol

Bir anlaşma veya mevzuat çerçevesinde ya da güvene dayalı bir ilişki sonucunda işletme yatırım yapılan işletmenin yönetim yetkisini bir vekile devretmiş olabilir. Böyle bir durumda vekil, bağlı ortaklığın finansal ve faaliyet politikalarını yönlendirmekte ve bu politikalara ilişkin kararlar almaktadır. Ancak vekil bu yönlendirmeyi yaparken ve kendisine verilen karar alma yetkisini kullanırken, bu yetkiyi devreden faydasına, bir başka ifadeyle yetkiyi devreden tarafa getiri sağlamak için hareket etmek zorundadır.

Bu doğrultuda vekil, finansal ve faaliyet politikalarıyla ilgili karar alma haklarına sahip olmasına rağmen, kontrolün tüm şartlarını sağlamadığından yatırım yapılan işletme üzerinde kontrole sahip değildir. Çünkü böyle bir durumda esas olarak gücü elinde bulunduran taraf yetkiyi devreden taraftır ve bu güç, yetkiyi devreden kişi adına kullanılmaktadır.

Paragraf 22.8 - Özel Amaçlı İşletme Tanımı

Yatırımcının sınırlı bir amaca ulaşmak için (örneğin, bir kiralama işleminin gerçekleştirilmesi, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunulması veya finansal varlıkların aktife dayalı menkul kıymete çevrilmesi) özel amaçlı bir işletme (ÖAI) kurması durumunda yatırımcı ile ÖAI arasındaki ilişki, ÖAI'nin ilgili yatırımcı tarafından kontrol edildiğini gösteriyorsa, ÖAI de bağlı ortaklık olarak nitelendirilir. ÖAI'ler genellikle, faaliyetlerine yönelik sınırlayıcı hükümler içeren düzenleme veya sözleşmeyle oluşturulur.

Paragraf 22.9 - Özel Amaçlı İşletmelerde Kontrole İlişkin Diğer Koşullar

22.4 paragrafında yer alan şartların yanı sıra, aşağıdaki durumlar da bir yatırımcının ÖAI üzerinde kontrolünün bulunduğunu gösterebilir:

- a) ÖAI'nin faaliyetlerinin, yatırımcının belirli ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yatırımcı adına yürütülmesi.
- b) Gündelik kararların alımı konusundaki yetki devredilmiş olsa dahi, yatırımcının ÖAI'nin faaliyetlerine ilişkin nihai karar alma gücüne sahip olması.
- c) Yatırımcının ÖAI'nin faaliyetlerinden sağlanan faydaların çoğunluğunu elde etme hakkına sahip olması ve dolayısıyla ÖAI'nin faaliyetlerine ilişkin risklere de maruz kalabilmesi.
- ç) Yatırımcının, ÖAI veya ÖAI'nin varlıklarının sahipliğinden kaynaklanan risklerin veya kalıntı değer risklerinin büyük bir bölümünü taşımaya devam etmesi.

Açıklama:

Özel Amaçlı İşletmeler (ÖAI'ler) belirtildiği üzere, kiralama işleminin gerçekleştirilmesi, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunulması gibi belirli ve dar kapsamlı bir amacın gerçekleştirilmesi amacıyla kurulmaktadır. ÖAI'ler, genellikle, yürütme organlarının, ÖAI'lerin faaliyetleriyle ilgili karar verme yetkilerini açık ve bazen kalıcı olarak sınırlayan düzenlemelerle oluşturulmaktadır.

Bu tür düzenlemeler genellikle, ÖAI'lerin faaliyetlerini belirleyen politikalarının, kurucular haricindeki taraflarca değiştirilememesine yönelik hükümler içermektedir. Bu kapsamda, ÖAI'lerin faaliyetleri belirli düzeyde sınırlandırıldığı veya işletmenin ne şekilde faaliyet göstereceğini belirleyen faaliyet ve finansal politikaları önceden belirlendiği için ÖAI'lerin faaliyetleri, diğer işletmelerin faaliyetleri gibi yürütme organı aracılığıyla yönlendirilmemektedir.

ÖAI'ler kurulurken, ana ortaklık oy hakkı veren özkaynak araçlarına ya hiç sahip olmamakta ya da bu araçların küçük bir kısmına sahip olmaktadır. Oy hakkı veren

öz kaynak araçlarının çoğunluğu ise söz konusu işletmenin faaliyetlerini finanse eden diğer taraflarda (sermaye sağlayıcılarda) bulunmaktadır. Sermaye sağlayıcılar, ÖAI'ye finansman sağlarken, sponsorlar ÖAI'ye sıklıkla varlık transfer etmekte, ÖAI'nin elinde bulundurduğu varlıkların kullanım hakkını elde etmekte veya ÖAI için hizmet sunmaktadırlar.

ÖAI'lerin kuruluş ve işleyiş şekli itibarıyla diğer işletmelerden farklı olması, ÖAI üzerindeki kontrol gücünün hangi tarafa ait olduğunun belirlenmesi hususunda bazı zorluklar yaratmaktadır. Bu doğrultuda, ÖAI'yi kontrol eden tarafın belirlenebilmesi için yatırımcı işletmelerin ÖAI'nin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücünden ziyade, ÖAI'nin faaliyetlerinden fayda elde edebilme ve riske maruz kalma durumu göz önünde bulundurulmaktadır. Çünkü, ticari olarak bir işletme sadece, ÖAI'yi kontrol etmesi durumunda, bu işletmeye ilişkin risklere maruz kalmayı kabul edecek ve dolayısıyla ÖAI'nin faaliyetleri sonucunda meydana gelen faydanın büyük bir miktarını da elde edebilecektir.

Dolayısıyla, ÖAI üzerinde kontrolün mevcut olup olmadığının belirlenmesi, her durumda, ilgili tüm durum ve koşulların dikkate alınarak muhakemede bulunulmasını gerektirmektedir. Bu muhakemeye katkı sağlaması bakımından göz önünde bulundurulabilecek diğer durum ve koşullara 22.9 paragrafında yer verilmektedir.

Örnek 22.11:

Bir ilaç üreticisi olan A İşletmesi, yerel bir üniversitede bir araştırma merkezi kurmuştur. A İşletmesi, araştırma merkezinin faaliyetini virüslere karşı aşı ve tedavi için araştırma ve geliştirme yapmak olarak belirlemiştir ve bu faaliyetle ilgili politikaları A İşletmesi haricindeki tarafların değiştirme yetkisi bulunmamaktadır.

Üniversite ve üniversitede çalışan biliminsanları araştırma merkezinin sahibi olmakla birlikte ekipman, personel maliyetleri ve materyalleri dâhil olmak üzere araştırma merkezini kurma ve işletme maliyetlerinin tamamı A İşletmesinden elde edilen hibe gelirlerinden ödenmektedir. Araştırma merkezinin bütçesi, A işletmesi tarafından yıllık olarak onaylanmaktadır.

A İşletmesi, kurduğu bu araştırma merkeziyle, itibarlı bir üniversite ile yaptığı işbirliği ve bu merkezde geliştirilen herhangi bir aşı ve tedaviyi patentleme hakkına sahip olmaktadır.

A İşletmesi araştırma merkezinin herhangi bir özkaynak payına sahip olmamasına rağmen, araştırma merkezinin faaliyetlerini önceden belirleyerek ve fonlarını her yıl onaylayarak (güç unsuru) araştırma merkezini kontrol etmekte ve araştırma merkezinde geliştirilen herhangi bir aşı ve tedaviyi patentleme hakkı (yani fayda unsuru) kazanmaktadır.

Bu doğrultuda, araştırma merkezi A işletmesi tarafından kontrol edilen bir "Özel Amaçlı İşletme"dir.

3.2. Bağlı Ortaklık Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi

3.2.1. Büyük İşletmeler Dışındaki İşletmeler

Paragraf 22.10 - Büyük İşletme Dışındaki İşletmelerin Konsolide Finansal Tablo Hazırlama Yüklümlülüğü

22.10 Büyük işletmeler dışındaki işletmeler konsolide finansal tablo düzenlemek zorunda değildir. Bununla birlikte bu işletmeler isteğe bağlı olarak konsolide finansal tablolarını sunabilir. İsteğe bağlı olarak konsolide finansal tablolarını sunan işletmeler, bu bölüm uyarınca tam konsolidasyon yöntemine göre konsolide edilmesi gereken tüm bağlı ortaklıkları üzerindeki kontrollerini kaybetmedikleri sürece en az iki raporlama dönemi boyunca konsolide finansal tablolar sunmak zorundadır. En az iki raporlama dönemi boyunca konsolide finansal tablolar sunmuş olan işletmeler isteğe bağlı olarak konsolide finansal tablolar sunmaya son verebilir.

Paragraf 22.11

Ana ortaklık büyük işletme olmasa dahi, doğrudan veya dolaylı olarak sahip olduğu herhangi bir bağlı ortaklığının 660 sayılı KHK'da tanımlanan Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluş tanımını karşılaması ve bu bağlı ortaklığın 22.18 paragrafında belirtilen bir bağlı ortaklık olmaması durumunda konsolide finansal tablolarını sunar.

Paragraf 22.11A

Büyük işletmeler dışındaki işletmelerin, 22.10 ya da 22.11 paragrafı uyarınca konsolide finansal tablolarını sunması durumunda, konsolide finansal tabloların sunulmasına yönelik muafiyetler de dâhil olmak üzere büyük işletmelere özgü hükümler bu işletmeler tarafından da uygulanır.

Açıklama:

Bilindiği üzere, BOBİ FRS'de işletme büyüklükleri göz önünde bulundurularak muhasebe hükümleri geliştirilmiştir. Bu doğrultuda, orta boy iřletmeler¹ için genellikle maliyet esaslı bir ölçüm öngörülüp bazı muafiyetler tanınırken, büyük ölçekli işletmeler için ise bazı ilâve yükümlülükler getirilmiştir.

Getirilen bu ilâve yükümlülüklerden birisi de konsolide finansal tabloların hazırlanmasına yöneliktir. Buna göre, orta boy işletmeler bağlı ortaklık yatırımları olsa bile konsolide finansal tablolar sunmak zorunda değildir. Bu işletmeler, sadece münferit finansal tablolarını hazırlamak zorundadır.

¹ Bu modülde orta boy işletme ifadesi, BOBİ FRS hakkında Kurul Kararına göre büyük işletme tanımını karşılamayan işletmeler için kullanılmıştır.

Ancak orta boy işletmeler için tanınan bu muafiyetin bir istisnası bulunmaktadır. Bu doğrultuda, 22.11 paragrafı uyarınca orta boy işletmelerin, doğrudan ya da dolaylı olarak aşağıdaki nitelikteki bağlı ortaklıklarının bulunması durumunda konsolide finansal tablolarını hazırlamaları gerekecektir:

- 660 sayılı KHK’da tanımlanan Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluş tanımını karşılayan bir işletme olması.
- Bu bağlı ortaklığın 22.18 paragrafında tanımlanan ve konsolide edilmesi gerekli olmayan bir bağlı ortaklık niteliğinde olmaması.

Diğer taraftan orta boy işletmelerin isteğe bağlı olarak konsolide finansal tablolarını sunmaları mümkündür. İsteğe bağlı konsolide finansal tablolarını hazırlayan orta boy işletmelerin asgari iki hesap dönemi için konsolide finansal tablolarını sunması gerekir. Her ne kadar konsolide finansal tabloların hazırlanmaya başlanması veya son verilmesi bir muhasebe politikası değişikliği olsa da, isteğe bağlı olarak konsolide finansal tablolarını hazırlamaya başlamış ve iki yıl boyunca konsolide finansal tablolarını sunmuş olan işletmelerin muhasebe politikası değişikliğine gidilmesi için karşılanması gereken kıstaslar (bakınız 3.8 paragrafı) aranmadan konsolide finansal tablolarını hazırlamaya son vermelerine izin verilmiştir. Konsolide finansal tablolarını hazırlamaya son verildiği böyle bir durumda 22.22A paragrafı hükümleri geçerlidir.

Soru 22.3:

Bir önceki dönemde konsolide finansal tablolarını hazırlamayan orta boy işletme niteliğindeki bir ana ortaklığın sonradan büyük işletme tanımını karşılaması durumunda konsolide finansal tablolara geçiş nasıl yapılacaktır?

Daha önceden büyük işletme tanımını karşılamayan ve bağlı ortaklıkları bulunan bir işletmenin sonradan büyük işletme tanımını karşılaması durumunda, konsolide finansal tablolarını hazırlama yükümlülüğü doğacaktır.

Böyle bir durumda, bu işletmenin 1.25A paragrafı uyarınca karşılaştırmalı konsolide finansal tablolarını hazırlama zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu durumda bu işletme cari döneme ait konsolide finansal tabloları ile birlikte cari raporlama döneminin başına ait konsolide finansal durum tablosunu sunacaktır. 1.25A paragrafında yer alan bu muafiyetten yararlanmaması durumunda ise cari ve karşılaştırmalı dönemlere ait konsolide finansal tablolarını ve karşılaştırmalı sunulan en erken dönemin başına ait konsolide finansal durum tablosunu sunacaktır.

Ayrıca bu işletme 22.15A paragrafında belirlenen bağlı ortaklığın konsolide edilmesine yönelik kolaylaştırıcı hükümlerden faydalanabilecektir.

Paragraf 22.12- Bağlı Ortaklıkların İlk Kayda Alınması ve Sonraki Ölçümü

22.12 Konsolide finansal tablo sunmayan işletmeler bağlı ortaklıklarındaki yatırımlarını iştiraklerdeki yatırımlarla aynı şekilde ölçer. Bu çerçevede bu işletmeler, bağlı ortaklıklarının ölçümünde “İştiraklerdeki Yatırımlar” bölümünün 10.7-10.21 paragraflarında yer alan ilgili hükümleri kıyasen uygular. Bu paragrafların uygulanmasında “iştirak” ifadesi “bağlı ortaklık” olarak, “önemli etki” ifadesi de “kontrol” olarak dikkate alınır. Bununla birlikte, iştirak yatırımlarının maliyet ya da özkaynak yöntemiyle ölçülen bir bağlı ortaklık haline gelmesi durumunda ilk kayda alma sırasında esas alınacak ölçüm hükümleri 22.12A paragrafında, maliyet ya da özkaynak yöntemiyle ölçülen bağlı ortaklıkların iştirak yatırımı haline gelmesi durumunda esas alınacak sonraki ölçüm hükümleri ise 22.12B -22.12Ç paragraflarında özel olarak belirtilmiştir.

Açıklama:

Münferit finansal tablolarda bağlı ortaklıklar, ilk kayda almada maliyet bedeli üzerinden ölçülür. Sonraki ölçümleri ise maliyet ya da özkaynak yöntemlerinden biri kullanılarak yapılır. Dolayısıyla iştiraklerin ölçümüyle aynı özellikleri gösterdiğinden bu bölümde münferit finansal tablolarda bağlı ortaklıkların ölçüne ilişkin hükümlere yer verilmemiş, doğrudan Bölüm 10 İştiraklerdeki Yatırımlara atıfta bulunulmuştur. Diğer taraftan bağlı ortaklığın sonradan iştirak niteliğine dönüşmesi ya da iştirakin bağlı ortaklık haline gelmesi durumunda yapılacak muhasebeleştirme işlemleri bu bölümde özel olarak anlatılmıştır.

Bu doğrultuda, konsolide finansal tablolarını hazırlamayan işletmelerin bağlı ortaklık yatırımlarının muhasebeleştirme ilkelerine ilişkin sağlanan rehberlik için BOBİ FRS Bölüm 10 İştiraklerdeki Yatırımlar için hazırlanan modüldeki, 10.7-10.21 No.lu paragrafların açıklamaları ile bu paragraflarla ilgili yer verilen Soru ve Örneklerden faydalanılabilir.

Paragraf 22.12A - İştirak Yatırımının Bağlı Ortaklık Yatırımı Haline Gelmesi

Daha önceden iştirak olarak izlenen yatırımların maliyet ya da özkaynak yöntemiyle ölçülen bir bağlı ortaklık haline gelmesi durumunda, bağlı ortaklığın ilk kayda alma sırasındaki maliyeti, iştirak ve bağlı ortaklıkların ölçümünde kullanılan yöntemle bağlı olarak “İştiraklerdeki Yatırımlar” bölümünün, 10.18, 10.18A-10.18B, 10.21 (h)(iia)-(iib) ya da 10.21(h)(iva) paragraflarında yer alan hükümler dikkate alınarak belirlenir. Örneğin, iştirak yatırımlarının maliyet yöntemi, bağlı ortaklıkların özkaynak yöntemi kullanılarak ölçülmesi durumunda bir iştirak yatırımı bağlı ortaklık haline geldiğinde “İştiraklerdeki Yatırımlar” bölümünün 10.18A-10.18B paragrafları uyarınca güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa işletmenin daha önceden elinde tuttuğu iştirak paylarının yatırımın nitelik değiştirdiği tarihteki gerçeğe uygun değeri tespit edilir. Bu durumda, tespit edilen gerçeğe uygun değer ile ilave özkaynak payları edinilmişse bu payların ediniminde katlanılan maliyetlerin toplamı bağlı ortaklığın ilk kayda alma sırasındaki maliyetini oluşturur.

Açıklama:

Münferit finansal tablolarda bağılı ortaklıklar muhasebe politikası tercihi olarak maliyet yöntemi ya da özkaynak yöntemi uygulanarak ölçülecektir. İştirakler de aynı şekilde bu finansal tablolarda maliyet ya da özkaynak yöntemi kullanılarak ölçülmektedir. İştiraklerin ve bağılı ortaklıkların aynı yöntem kullanılarak ölçülmesi zorunluluğu bulunmamakta olup yatırım türüne göre farklı yöntemlerin seçilmesi mümkündür.

Dolayısıyla bir iştirak yatırımının bağılı ortaklık yatırımı haline gelmesi durumunda iştiraklerin ve bağılı ortaklıkların hangi yöntem kullanılarak ölçüldüğüne göre aşağıdaki dört farklı durum ortaya çıkmaktadır.

1. Maliyet yöntemiyle ölçülen bir iştirak yatırımının bağılı ortaklık yatırımı haline gelmesi ve bağılı ortaklıkların maliyet yöntemiyle ölçülmesi durumu. Bu durumda İştiraklerdeki Yatırımlar bölümü 10.18 paragrafı uygulanacaktır.
2. Maliyet yöntemiyle ölçülen bir iştirak yatırımının bağılı ortaklık yatırımı haline gelmesi ve bağılı ortaklıkların özkaynak yöntemiyle ölçülmesi durumu. Bu durumda İştiraklerdeki Yatırımlar bölümü 10.18A-10.18B paragrafları uygulanacaktır.
3. Özkaynak yöntemiyle ölçülen bir iştirak yatırımının bağılı ortaklık yatırımı haline gelmesi ve bağılı ortaklıkların maliyet yöntemiyle ölçülmesi durumu. Bu durumda İştiraklerdeki Yatırımlar bölümü 10.21 (h)(iia)-(iib) paragrafı uygulanacaktır.
4. Özkaynak yöntemiyle ölçülen bir iştirak yatırımının bağılı ortaklık yatırımı haline gelmesi ve bağılı ortaklıkların özkaynak yöntemiyle ölçülmesi durumu. Bu durumda İştiraklerdeki Yatırımlar bölümü 10.21 (h)(iva) paragrafı uygulanacaktır.

İştirak yatırımının bağılı ortaklık yatırımı haline gelmesi ve bu yatırımların farklı yöntemler kullanılarak ölçülmesi durumunda (yukarıdaki 1. ve 3. durumlarda olduğu gibi) işletmenin daha önceden elinde tuttuğu iştirak paylarının yatırımın bağılı ortaklık haline geldiği tarihteki gerçeğe uygun değerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bunun bir istisnasını gerçeğe uygun değer güvenilir bir şekilde ölçülememesi durumu oluşturmaktadır. 10.18B ve 10.21(h)(iib) paragraflarında belirtildiği üzere, iştirak yatırımının bağılı ortaklık niteliği kazanması bir bedel karşılığı ilave özkaynak payı edinimi sonucu gerçekleştiğinde söz konusu gerçeğe uygun değer güvenilir bir şekilde ölçüldüğü kabul edilmekte ve böyle bir durumda ilave özkaynak payları için birim başına ödenen bedel üzerinden gerçeğe uygun değer tespit edilmesine imkân verilmektedir.

1. ve 3. durumlarda işletmenin daha önceden elinde tuttuğu iştirak paylarının yatırımın bağılı ortaklık haline geldiği tarihteki gerçeğe uygun değerinin tespit edilmesi durumunda gerçeğe uygun değeri ile –varsa- ilave alınan paylar için katlanılan maliyetlerin toplamı bağılı ortaklığın ilk kayda alma sırasındaki maliyetini oluşturacaktır. Ayrıca söz konusu gerçeğe uygun değer ile daha önceden elde tutulan iştirak yatırımının defter değeri arasındaki fark da Diğer Faaliyetlerden Gelirler altında “Diğer Gelirler” kaleminde ya da Diğer Faaliyetlerden Giderler altında “Diğer Giderler” kaleminde sunulacaktır.

İştirak yatırımının bağlı ortaklık yatırımı haline gelmesi ve bu yatırımların aynı yöntemler kullanılarak ölçülmesi durumunda (yukarıdaki 2. ve 4. durumlarda olduğu gibi) işletmenin daha önceden elinde tuttuğu iştirak paylarının yatırımın bağlı ortaklık haline geldiği tarihteki gerçeğe uygun değeri tespit edilmez, defter değeri üzerinden geçiş yapılır. Söz konusu defter değeri ile –varsa- ilave alınan paylar için katlanılan maliyetlerin toplamı bağlı ortaklık yatırımının ilk kayda alma sırasındaki maliyetini oluşturur. Bu durumlarda ayrıca herhangi bir kâr/zarar ortaya çıkmaz.

Örnek 22.12:

BOBİ FRS uyarınca büyük işletme tanımını karşılamayan A işletmesi B işletmesinin özkaynaklarının %25'ini temsil eden 20.000 adet paya sahiptir. A işletmesi B işletmesinde iştirak niteliğinde olan bu yatırımını özkaynak yöntemi kullanarak ölçmektedir ve 31/1/2020 tarihinde yatırımın defter değeri 250.000 TL'dir.

A işletmesi 31/1/2020 tarihinde B işletmesine ait 600.000 TL karşılığında 40.000 adet özkaynak payını daha satın alarak B işletmesi üzerinde kontrolü elde etmiştir.

1. Durum: A işletmesi bağlı ortaklıklarını maliyet yöntemi kullanarak ölçmektedir.
2. Durum: A işletmesi bağlı ortaklıklarını özkaynak yöntemi kullanarak ölçmektedir.

1. Durum:

Yöntem değişikliği olduğu için işletmenin daha önceden elde tuttuğu 20.000 adet payın güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa gerçeğe uygun değerinin tespit edilmesi gerekir. Bu örnekte bir bedel karşılığında ilave özkaynak pay alımı söz konusu olduğundan 20.000 adet payın gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülebildiği kabul edilmektedir (bakınız 10.21(h)(iib) paragrafı). Bu durumda işletme isterse ilave özkaynak payları için transfer edilen bedel üzerinden 20.000 adet payın gerçeğe uygun değerini belirleyebilmektedir.

İşletme bu yolu seçmiş olup 20.000 adet payın gerçeğe uygun değerini 300.000 TL ((600.000 TL / 40.000 adet) x 20.000 adet) olarak kabul etmiştir. Buna göre yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir:

Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar		900.000 TL*	
	Bankalar		600.000 TL
	İştiraklerdeki Yatırımlar		250.000 TL
	Diğer Faaliyetlerden Gelirler		50.000 TL *

* 15 TL x 60.000 adet pay

** (15 TL – 12,5 TL) x 20.000 adet pay

2. Durum:

2. durumda yöntem değişikliği olmadığından daha önceden elde tutulan 20.000 adet payın yatırımın nitelik değiştirdiği tarihteki gerçeğe uygun değeri tespit edilmez, defter değeri üzerinden geçiş yapılır.

Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar		850.000 TL	
	Bankalar		600.000 TL
	İştiraklerdeki Yatırımlar		250.000 TL

Paragraf 22.12B - Bağlı Ortaklık Yatırımının İştirak Yatırımı Haline Gelmesi - Bağlı Ortaklık ve İştiraklerin Ölçümünde Aynı Yöntemin Kullanılması Durumu

İştirak ve bağlı ortaklıkların aynı yöntem kullanılarak ölçüldüğü durumlarda, bir bağlı ortaklık sonradan iştirak yatırımı niteliği kazandığında işletmede kalan payların yeniden ölçümü yapılmaz. Nitelik değişimi sırasında bazı özkaynak payları elden çıkarılmışsa bu paylardan alınan ya da alınması beklenen bedelin yatırımın nitelik değiştirdiği tarihteki gerçeğe uygun değeri ile bu payların defter değeri arasındaki fark, Diğer Faaliyetlerden Gelirler altında "Diğer Gelirler" kaleminde ya da Diğer Faaliyetlerden Giderler altında "Diğer Giderler" kaleminde kâr veya zarara yansıtılır. Her iki yatırım türünün de özkaynak yöntemi kullanılarak ölçülmesi durumunda ayrıca, bağlı ortaklığın özkaynaklarında kaydettiği kazanç ve kayıplardan işletmeye düşen birikimli tutarların elden çıkarılan özkaynak paylarına isabet eden kısmı "İştiraklerdeki Yatırımlar" bölümünün 10.21(h)(iv) paragrafında belirtilen esaslar çerçevesinde "Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları" kalemine ya da kâr veya zarara aktarılır.

Açıklama:

Yatırımların nitelik değiştirmesi durumunda kabul edilen yaklaşıma uygun olarak bağlı ortaklıkların ve iştiraklerin aynı yöntem kullanılarak ölçüldüğü durumda bir bağlı ortaklık yatırımının iştirak yatırımı haline gelmesi durumunda daha önceden elde tutulan payların yeniden ölçümünün yapılması diğer bir ifadeyle gerçeğe uygun değerinin belirlenmesi öngörülmemiştir.

Bağlı ortaklık ve iştiraklerin maliyet yöntemi kullanılarak ölçüldüğü durumda nitelik değişmesi sonucu sadece finansal tablolara varsa elden çıkarılan paylar için alınan ya da alınması beklenen bedelin gerçeğe uygun değeri ile bu payların defter değeri arasındaki fark kazanç veya kayıp olarak yansıtılacaktır.

Diğer taraftan her iki yatırım türünün de özkaynak yöntemi kullanılarak ölçüldüğü durumda özkaynak yöntemi uygulanması sonucu özkaynaklarda bağlı ortaklığa ilişkin kaydedilen kazanç veya kayıpların, elden çıkarılan paya isabet eden kısmının da kâr veya zarara ya da geçmiş yıllar kârlarına aktarımının yapılması gerekecektir.

Bağlı ortaklığa ilişkin daha önce özkaynaklara kaydedilen kazanç ve kayıplardan elden çıkarılan paya isabet eden kısmın ne kadarının kâr/zarara ne kadarının geçmiş yıllar kârlarına aktarılacağı belirlenmesi bu kazanç ya da kayıpların nelerden kaynaklandığına bağlı olacaktır. Örneğin bağlı ortaklığın maddi duran varlıklarının yeniden değerlemesinden kaynaklanan bir kazancın elden çıkarılan paya isabet eden kısmı geçmiş yıllar karlarına aktarılacaktır. Bununla birlikte yurtdışındaki net yatırıma ilişkin kur riski hariç diğer riskler için Finansal Araçlar bölümündeki korunma muhasebesi uygulamasından ortaya çıkan özkaynaklarda kaydedilen kazanç ya da kayıpların, elden çıkarılan paya isabet eden kısmı kâr veya zarar aktarılacaktır.

Örnek 22.13:

Orta boy işletme olan A İşletmesi münferit finansal tablolarında hem bağlı ortaklıklarının hem de iştiraklerinin ölçümünde özkaynak yöntemini kullanmaktadır.

A İşletmesi 5/11/2018 yılında B işletmesinin paylarının %80'ini satın almıştır. A İşletmesi, B İşletmesi üzerinde kontrolü bulunduğundan bu yatırımı bağlı ortaklık olarak muhasebeleştirmiştir. 1/7/2020 tarihinde A İşletmesi, B İşletmesindeki paylarının %50'sini 4.000.000 TL karşılığında elden çıkarmıştır. Payların elden çıkarılmasının ardından A işletmesi B işletmesi üzerinde önemi etkisi bulunduğu sonucuna ulaşmış ve kalan paylarını iştirak yatırımı olarak sınıflandırmaya başlamıştır.

Payların elden çıkarıldığı 1/7/2020 tarihi itibarıyla B bağlı ortaklığıyla ilgili olarak A İşletmesinin finansal durum tablosunda "Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar" kaleminde 5.400.000 TL, "Bağlı Ortaklıkların İştirak ve Müşterek Girişimlerin Kazanç ve Kayıplarından Paylar" kaleminde ise 1.700.000 TL bulunmaktadır. "Bağlı Ortaklıkların İştirak ve Müşterek Girişimlerin Kazanç ve Kayıplarından Paylar" kaleminde yer alan tutarın detayına bakıldığında bu tutarın aşağıdaki kazançlardan oluştuğu görülmektedir:

Maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışı	700.000 TL
Yurtdışındaki Net Yatırıma ilişkin Kur Riskinden Korunma İşleminde Kaynaklanan Kazançlar	300.000 TL
Yabancı Para Çevrim Farkları	200.000 TL
Borçlanma Aracına İlişkin Değişken Faiz Oranı Riskinden Korunma İşleminde Kaynaklanan Kazançlar	350.000 TL
Kesin Bir Taahhüde ilişkin Kur Riskinden Korunma İşleminde Kaynaklanan Kazançlar	150.000 TL
TOPLAM	1.700.000 TL

Maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışı, "*Maddi Duran Varlıklar*" bölümü 12.20 paragrafına göre ilgili maddi duran varlık elden çıkarıldığında "Geçmiş Yıllar Karları/Zararları" kalemine aktarılmaktadır.

Özkaynaklarda kayda alınan yurtdışıdaki net yatırımdan korunma işlemine ilişkin toplam kur farkı tutarı, “*Finansal Araçlar*” bölümü 9.53 paragrafına göre ilgili yatırım elden çıkarıldığında “Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları” kalemine aktarılmaktadır.

Yabancı para çevrim farkları, “*Yabancı Para Çevrim İşlemleri*” bölümüne göre “Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları” kalemine aktarılmaktadır.

Diğer taraftan, borçlanma aracına ilişkin değişken faiz oranı riskinden korunma işleminden kaynaklanan kazançlar ve kesin bir taahhüde ilişkin kur riskinden korunma işleminden kaynaklanan kazançlar “*Finansal Araçlar*” bölümü 9.53 paragrafına korunan kalem kâr veya zararı etkilediğinde veya korunma ilişkisi sona erdiğinde kâr veya zarara aktarılmaktadır.

Dolayısıyla, yukarıdaki tabloda yer alan ilk üç kazançtan elden çıkarılan paylara isabet kısım kâr veya zarara aktarılacak, son iki kazançtan elden çıkarılan paylara isabet eden kısım “Geçmiş Yıllar Kârları” kalemine aktarılacaktır.

Buna göre 1/7/2020 tarihi itibarıyla;

- Elden çıkarılan %50 payın satışından elde edilen bedel 4.000.000 TL.
- Elden çıkarılan %50 payın defter değeri 3.375.000 TL. Payların elden çıkarıldığı 1/7/2020 tarihi itibarıyla B bağlı ortaklığıyla ilgili olarak A İşletmesinin finansal durum tablosunda “Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar” kaleminde yer alan 5.400.000 TL’den elden çıkarılan paylara isabet eden kısmı (%50 / %80) yansıtmaktadır.
- Yukarıdaki tutarlar arasındaki fark olan 625.000 TL %50’lik paydan elde edilen satış karını oluşturacak ve kâr veya zararda raporlanacaktır.
- İştiraklerdeki yatırımların defter değeri 2.025.000 TL. Payların elden çıkarıldığı 1/7/2020 tarihi itibarıyla B bağlı ortaklığıyla ilgili olarak A İşletmesinin finansal durum tablosunda “Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar” kaleminde yer alan 5.400.000 TL’den geriye kalan paylara isabet eden kısmı (%30 / %80) yansıtmaktadır.
- Özkaynaklarda kaydedilen 1.700.000 TL’lik kazancın 1.200.000 TL’lik kısmı “Geçmiş Yıllar Karları” kalemine aktarılacak kazançlardan oluştuğu için, bu tutarın elden çıkarılan paylara isabet eden kısmı (%50 / %80), yani 750.000 TL “Geçmiş Yıllar Karları” kalemine aktarılacaktır.
- Özkaynaklarda kaydedilen 1.700.000 TL’lik kazancın 500.000 TL’lik kısmı kar veya zarara aktarılacak kazançlardan oluştuğu için, bu tutarın elden çıkarılan paylara isabet eden kısmı (%50 / %80), yani 312.500 TL kâr veya zarara aktarılacaktır.

Buna göre %50’lik payın elden çıkarıldığı tarihte yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır:

İştiraklerdeki Yatırımlar		2.025.000 TL	
Bankalar		4.000.000 TL	
	Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar		5.400.000 TL
	Ortaklıklardaki Yatırımlardan Sağlanan Gelir ve Kazançlar		625.000 TL

Özkaynaklarda kaydedilen kazançların aktarımlarına ilişkin kayıt

Özkaynak Yöntemi ile Değerlenen Yatırımların Özkaynaklarında Kaydettikleri Gelirlerden (Giderlerden) Kâr veya Zararda Sınıflandırılmayacak Paylar		750.000 TL	
Özkaynak Yöntemi ile Değerlenen Yatırımların Özkaynaklarında Kaydettikleri Gelirlerden (Giderlerden) Kâr veya Zararda Sınıflandırılacak Paylar		312.500 TL	
	Geçmiş Yıllar Karları		750.000 TL
	Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Kârlarından Paylar		312.500 TL

Özkaynaklarda kaydedilen kazançlardan aktarımı yapılmayan 637.500 TL tutarındaki kazançlar, diğer bir ifadeyle iştirak yatırımı olarak elde kalan paylara isabet eden kısım $(1.700.000 * (\%30 / \%80))$, "Bağlı Ortaklıkların İştirak ve Müşterek Girişimlerin Kazanç ve Kayıplarından Paylar" kaleminde izlenmeye devam edecektir.

Paragraf 22.12C - Bağlı Ortaklık Yatırımının İştirak Yatırımı Haline Gelmesi – Bağlı Ortaklık ve İştiraklerin Farklı Yöntemlere Göre Ölçülmesi Durumu

İştirak ve bağlı ortaklıkların farklı yöntemler kullanılarak ölçüldüğü durumlarda, bir bağlı ortaklık sonradan iştirak yatırımı niteliği kazandığında, güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa işletmede kalan payların yatırımın nitelik değiştirdiği tarihteki gerçeğe uygun değeri tespit edilir. Bu durumda, işletmede kalan paylar ile bazı özkaynak payları elden çıkarılmışsa bu paylardan alınan ya da alınması beklenen bedelin yatırımın nitelik değiştirdiği tarihteki gerçeğe uygun değerlerinin toplamından, yatırımın bu tarihteki defter değeri çıkarılarak bulunan fark Diğer Faaliyetlerden Gelirler altında "Diğer Gelirler" kaleminde ya da Diğer Faaliyetlerden Giderler altında "Diğer Giderler" kaleminde kâr veya zarara yansıtılır. Bağlı ortaklıkların özkaynak yöntemi kullanılarak ölçülmesi durumunda ayrıca bağlı ortaklığın özkaynaklarında kaydettiği kazanç ve kayıplardan işletmeye düşen birikimli tutarların tamamı

“Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları” kalemine ya da kâr veya zarara aktarılır. Buna göre, bağlı ortaklığın “Finansal Araçlar ve Özkaynaklar” bölümünün 9.53 paragrafının (a), (b) ve (c) bendi uyarınca özkaynaklarında kaydettiği kazanç ve kayıplardan işletmeye düşen birikimli tutarlar kâr veya zarara aktarılırken, diğer tüm tutarlar “Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları” kalemine aktarılır.

Paragraf 22.12Ç

22.12C paragrafının uygulandığı durumlarda bağlı ortaklığın iştirak yatırımı niteliği kazanması bir bedel karşılığı bazı özkaynak paylarının elden çıkarılması sonucu gerçekleşmişse, kalan payların yatırımın nitelik değiştirdiği tarihteki gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülebildiği kabul edilir. Bu durumda, kalan payların söz konusu tarihteki gerçeğe uygun değeri, elden çıkarılan özkaynak payları için birim başına alınan ya da alınması beklenen bedel üzerinden belirlenebilir.

Açıklama:

Yatırımların nitelik değiştirmesi durumunda kabul edilen yaklaşıma uygun olarak; bağlı ortaklıkların ve iştiraklerin farklı yöntemler kullanılarak ölçüldüğü durumda bir bağlı ortaklık yatırımının iştirak yatırımı haline gelmesi durumunda daha önceden elde tutulan payların yeniden ölçümünün yapılması diğer bir ifadeyle gerçeğe uygun değerinin belirlenmesi öngörülmüştür. Bunun bir istisnasını söz konusu gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülemediği durumu oluşturmaktadır. Ancak, 22.12Ç paragrafına göre yatırımın nitelik değiştirilmesi bir bedel karşılığı bazı özkaynak paylarının elden çıkarılması sonucu gerçekleşmişse gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülemediği iddia edilemeyecektir. Diğer taraftan böyle bir durumda işletmeler aynı paragrafla sağlanan kolaylaştırıcı uygulamadan faydalanabilecektir. Kolaylaştırıcı uygulamaya göre gerçeğe uygun değerinin elden çıkarılan özkaynak payları için alınan ya da alınması beklenen bedel üzerinden tespit edebilmesi mümkündür.

İşletmede kalan payların gerçeğe uygun değeri tespit edildiğinde, tespit edilen gerçeğe uygun değer iştirakin ilk kayda alma sırasındaki maliyetini oluşturacaktır. Tespit edilen gerçeğe uygun değer ile işletmede kalan payların defter değeri arasındaki fark ise kâr veya zarar tablosuna yansıtılmış olacaktır. Aynı zamanda, elden çıkarılan paylar için alınan ya da alınması beklenen bedelin gerçeğe uygun değeri ile elden çıkarılan payların defter değeri arasındaki fark da kâr veya zarar tablosuna yansıtılacaktır.

Bununla birlikte, bağlı ortaklıkların özkaynak yöntemi, iştiraklerin ise maliyet yöntemi kullanılarak ölçüldüğü bir durumda, özkaynak yöntemi uygulanması sonucu özkaynaklarda bağlı ortaklığa ilişkin kaydedilen kazanç veya kayıpların **tamamının** (sadece elden çıkarılan paya isabet eden kısmının değil) kâr veya zarara ya da geçmiş yıllar kârlarına aktarımının yapılması gerekecektir. Bu durumda, işletmede kalan paylar iştirak olarak değerlendirilip maliyet yöntemi kullanılarak ölçülmeye devam edeceğinden, yani özkaynak yönteminin uygulanmasına son verileceğinden

özkaynaklarda yer alan bu tutarların tamamının aktarımının yapılması gerekliliği ortaya çıkacaktır.

Bağlı ortaklığa ilişkin daha önce özkaynaklara kaydedilen kazanç ve kayıpların ne kadarının kâr/zarara ne kadarının geçmiş yıllar kârlarına aktarılacağı belirlenmesi bu kazanç ya da kayıpların nelerden kaynaklandığına bağlı olacaktır.

Örnek 22.14:

Orta boy işletme olan A İşletmesi münferit finansal tablolarında bağlı ortaklıklarının ölçümünde özkaynak yöntemini, iştiraklerinin ölçümünde ise maliyet yöntemini kullanmaktadır.

A İşletmesi 5/11/2018 yılında B işletmesinin paylarının %80'ini satın almıştır. A İşletmesi, B İşletmesi üzerinde kontrolü bulunduğundan bu yatırımı bağlı ortaklık olarak muhasebeleştirmiştir. 1/7/2020 tarihinde A İşletmesi, B İşletmesindeki paylarının %50'sini 4.000.000 TL karşılığında elden çıkarmıştır. Payların elden çıkarılmasının ardından A işletmesi B işletmesi üzerinde önemi etkisi bulunduğu sonucuna ulaşmış ve kalan paylarını iştirak yatırımı olarak sınıflandırmaya başlamıştır.

Payların elden çıkarıldığı 1/7/2020 tarihi itibarıyla B bağlı ortaklığıyla ilgili olarak A İşletmesinin finansal durum tablosunda "Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar" kaleminde 5.400.000 TL, "Bağlı Ortaklıkların İştirak ve Müşterek Girişimlerin Kazanç ve Kayıplarından Paylar" kaleminde ise 1.700.000 TL bulunmaktadır. "Bağlı Ortaklıkların İştirak ve Müşterek Girişimlerin Kazanç ve Kayıplarından Paylar" kaleminde yer alan tutarın detayına bakıldığında bu tutarın aşağıdaki kazançlardan oluştuğu görülmektedir:

Maddi duran varlık yeniden değerlendirme artışı	700.000 TL
Yurtdışındaki Net Yatırıma ilişkin Kur Riskinden Korunma İşleminde Kaynaklanan Kazançlar	300.000 TL
Yabancı Para Çevrim Farkları	200.000 TL
Borçlanma Aracına İlişkin Değişken Faiz Oranı Riskinden Korunma İşleminde Kaynaklanan Kazançlar	350.000 TL
Kesin Bir Taahhüde ilişkin Kur Riskinden Korunma İşleminde Kaynaklanan Kazançlar	150.000 TL
TOPLAM	1.700.000 TL

Buna göre 1/7/2020 tarihi itibarıyla;

- Elden çıkarılan %50 payın satışından elde edilen bedel 4.000.000 TL.

- Elden çıkarılan %50 payın defter değeri 3.375.000 TL. Payların elden çıkarıldığı 1/7/2020 tarihi itibariyle B bağlı ortaklığıyla ilgili olarak A İşletmesinin finansal durum tablosunda “Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar” kaleminde yer alan 5.400.000 TL’den elden çıkarılan paylara isabet eden kısmı (%50 / %80) yansıtmaktadır.
- Yukarıdaki tutarlar arasındaki fark olan 625.000 TL %50’lik paydan elde edilen satış karını oluşturacak ve kâr veya zararda raporlanacaktır.
- Yöntem değişikliği olduğu için işletmede kalan %30’luk payın güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa gerçeğe uygun değeri tespit edilecektir. Bu örnekte bir bedel karşılığı bazı özkaynak paylarının elden çıkarılması söz konusu olduğundan işletmede kalan %30’luk payın gerçeğe uygun değerinin her hâlükârda güvenilir bir şekilde ölçülebildiği kabul edilmektedir (bakınız 22.12Ç paragrafı). Bu durumda işletme isterse elden çıkarılan özkaynak payları için birim başına alınan bedel üzerinden işletmede kalan payların gerçeğe uygun değerini belirleyebilecektir. İşletme bu kolaylaştırıcı uygulamadan faydalanmış ve işletmede kalan %30’luk payın gerçeğe uygun değerini 2.400.000 TL ($4.000.0000 * (%30 / %50)$) olarak belirlemiştir.
- İşletmede kalan paylar iştirak olarak ilk kayda almada sırasında 2.400.000 TL üzerinden finansal tablolara yansıtılacaktır.
- İşletmede kalan %30’luk payın tespit edilen 2.400.000 TL’lik gerçeğe uygun değeri ile 2.025.000 TL’lik defter değeri arasındaki fark olan 375.000 TL kâr veya zarara yansıtılacaktır. 2.025.000 TL, 1/7/2020 tarihi itibariyle B bağlı ortaklığıyla ilgili olarak A İşletmesinin finansal durum tablosunda “Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar” kaleminde yer alan 5.400.000 TL’den işletmede kalan paylara isabet eden kısmı (%30 / %80) yansıtmaktadır.
- Özkaynaklarda kaydedilen 1.700.000 TL’lik kazancın 1.200.000 TL’lik kısmı “Geçmiş Yıllar Karları” kalemine aktarılacak kazançlardan oluştuğu için, bu tutar “Geçmiş Yıllar Karları” kalemine aktarılacaktır.
- Özkaynaklarda kaydedilen 1.700.000 TL’lik kazancın 500.000 TL’lik kısmı kar veya zarara aktarılacak kazançlardan oluştuğu için, bu tutar kâr veya zarara aktarılacaktır.

Buna göre %50’lik payın elden çıkarıldığı tarihte yapılacak muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır:

İştiraklerdeki Yatırımlar		2.400.000 TL	
Bankalar		4.000.000 TL	
	Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar		5.400.000 TL
	Ortaklıklardaki Yatırımlardan Sağlanan Gelir ve Kazançlar		1.000.000 TL

Özkaynak Yöntemi ile Değerlenen Yatırımların Özkaynaklarında Kaydettikleri Gelirlerden (Giderlerden) Kâr veya Zararda Sınıflandırılmayacak Paylar		1.200.000 TL	
Özkaynak Yöntemi ile Değerlenen Yatırımların Özkaynaklarında Kaydettikleri Gelirlerden (Giderlerden) Kâr veya Zararda Sınıflandırılacak Paylar		500.000 TL	
	Geçmiş Yıllar Karları		1.200.000 TL
	Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Kârlarından Paylar		500.000 TL

3.2.2. Büyük İşletmeler

Paragraf 22.14 - Büyük İşletmelerin Bağlı Ortaklıkları Sunumu ve Konsolide Finansal Tablo Tanımı

Büyük işletmeler, bağlı ortaklıklarını bu bölümde yer alan konsolidasyon işlemlerini uygulayarak (tam konsolidasyon yöntemine göre) konsolide eder ve konsolide finansal tablolarını düzenler. Konsolide finansal tablolar, ana ortaklığın ve onun bağlı ortaklıklarının varlıklarının, yükümlülüklerinin, özkaynaklarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının tek bir işletmenininki gibi sunulduğu, bir topluluğa ait finansal tablolarıdır.

Açıklama:

Bir ana ortaklık, bağlı ortaklığın finansal ve faaliyet politikalarını fayda elde etmek amacıyla yönetmekte ve bağlı ortaklığın faaliyetlerinin yönetimi sonucu elde edilen bu fayda ana ortaklığın finansal sonuçlarını doğrudan etkilemektedir. Bu durum aynı zamanda, ana ortaklığın tüm varlık ve kaynak yapısında değişikliklere neden olmaktadır.

Dolayısıyla kontrol söz konusu olduğunda, oluşturulan finansal tabloların, ana ortaklık-bağlı ortaklık ilişkisi sonucunda oluşan ekonomik bütünlüğü yansıtacak şekilde, işletmelerin bütününe yönelik finansal durumu ve performansı yansıtmaları gerekmektedir. Bu sebeple Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının (TFRS'lerin) dayandığı Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS'ler) ile diğer uluslararası literatürde olduğu gibi, BOBİ FRS'de de ana ortaklıkların, bağlı ortaklıklarını konsolide finansal tablolarda sunulması öngörülmektedir. Diğer taraftan, konsolidasyon işlemlerinin işletmelere önemli bir maliyet getireceği düşüncesiyle Avrupa Birliği Muhasebe Direktifiyle sağlanan kolaylaştırıcı uygulamadan

faydalanılarak konsolide finansal tablolar sunma zorunluluğu sadece büyük işletmelerle sınırlandırılmıştır.

Konsolide finansal tablolar hazırlanırken, ana ortaklık ile bağlı ortaklıkların bağımsız olarak hazırladıkları finansal tablolar tam konsolidasyon yöntemiyle bir araya getirilmekte ve oluşturdukları topluluğa ait finansal tablolar ortaya çıkarılmaktadır.

Böylelikle, işletmenin tüm servetiyle ilgilenen finansal tablo kullanıcılarına, başka bir işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını belirleme imkânı veren yatırımlar aracılığıyla meydana gelen ekonomik bütünün faaliyet sonuçları ve finansal durumunu gerçeğe uygun bir şekilde yansıtan finansal tablolar hazırlanmış olmaktadır.

Soru 22.4:

İştirakler ve müşterek girişimlerdeki yatırımlar konsolide finansal tablolarda nasıl ölçülür?

BOBİ FRS uyarınca iştiraklerdeki ve müştereken kontrol edilen işletmelerdeki yatırımlar konsolide finansal tablolarda özkaynak yöntemi uygulanarak ölçülecektir.

İşletme bahsi geçen yatırımlarla kontrol gücü elde edememiş olmasına rağmen, gerek bu politikalarla ilgili kararlara katılım gücü elde ederek, gerekse bu politikaları başka taraflarla birlikte müştereken kontrol etme gücü elde ederek, bu yatırımların faaliyetlerini etkileme gücüne sahiptir.

Ana ortaklığın sahip olduğu bu etki ise, iştirak ve müşterek girişimlerin faaliyetleri sonucunda ana ortaklığın özkaynağında sahip olunan pay oranında değişiklik meydana getirmektedir. Bu sebeple, ana ortaklık ile bağlı ortaklığın oluşturduğu ekonomik bütüne, özkaynak yöntemiyle ana ortaklığın diğer işletmeler üzerindeki etkisi konsolide edilmiş olmaktadır.

Özkaynak yönteminin uygulanmasıyla ilgili rehberliğe BOBİ FRS Bölüm 10 İştiraklerdeki Yatırımlar için hazırlanan eğitim materyalinde yer verilen paragraf açıklamaları ile örnek ve sorulardan faydalanılabilir.

Soru 22.5:

Tam konsolidasyon yöntemi nedir?

BOBİ FRS'ye göre isteğe bağlı ya da zorunlu olarak konsolide finansal tablo hazırlayan işletmelerin, tam konsolidasyon yöntemini kullanarak konsolide finansal tablolarını hazırlamaları gerekmektedir.

Bağlı ortaklıkların konsolide finansal tablolara dahil edildiği tam konsolidasyon yönteminde, bağlı ortaklığın finansal tablo kalemlerinin her biri, bağlı ortaklığın özkaynağındaki sahiplik oranına bakılmaksızın ana ortaklığın finansal tablo kalemleriyle birleştirilmekte ve ardından varsa ana ortaklık ve bağlı ortaklık arasında gerçekleşen işlemler için gerekli eliminasyonlar yapılmaktadır. Dolayısıyla konsolide

finansal tablolar vasıtasıyla ayrı tüzel kişiliklere sahip işletmelerin varlıkları, yükümlülükleri, özkaynakları, gelirleri ve giderleri ve nakit akışları bir araya getirilmiş olmaktadır. Bu kapsamda özetle aşağıdaki işlemler gerçekleştirilir:

- Bağlı ortaklığın özkaynak tutarı ile ana ortaklığın münferit finansal tablolarında muhasebeleştirilmiş olduğu yatırım kalemi elimine edilir.
- Ana ortaklık ile bağlı ortaklık arasında gerçekleşen işlemlerin etkileri elimine edilir.
- Bağlı ortaklığın tamamına sahip olunmadığı durumlarda ayrıca net varlıklardan ve net kâr veya zarar ile özkaynaklarda kaydedilen kazanç ya da kayıplardan kontrol gücü olmayan paylara düşen tutarlar ayrıca gösterilir.

Paragraf 22.15 - Bağlı Ortaklıkların İlk Kayda Alınması

Büyük işletmeler bağlı ortaklığın ilk ediniminin muhasebeleştirilmesinde, “*İş Birleşmeleri*” bölümünde yer alan hükümleri uygular.

Açıklama:

Bağlı ortaklık, başka bir işletme tarafından kontrol edilen işletmedir. Dolayısıyla ana ortaklık – bağlı ortaklık ilişkisi doğduğunda, yani kontrol elde edildiğinde “*İş Birleşmeleri*” bölümü uyarınca bir birleşme meydana gelmektedir. Çünkü iş birleşmesini doğuran olay edinen taraf olarak nitelendirilen işletmenin edinilen tarafın kontrolünü elde etmesidir. Böyle bir durumda, ana ortaklık niteliğindeki işletme edinen taraf olurken, bağlı ortak niteliğindeki işletmede edinilen taraf olmaktadır.

Dolayısıyla, konsolide finansal tabloların hazırlandığı durumlarda ana ortaklık – bağlı ortaklık ilişkisi doğduğunda “*İş Birleşmeleri*” bölümünde öngörülen satın alma yönteminin uygulanması gerekmektedir.

Satın alma yöntemine göre aşağıdaki işlemler gerçekleştirir:

- Edinen işletme belirlenir. Diğer bir ifadeyle birleşmede kontrolü ele geçiren tarafın hangisi olduğu tespit edilir. Ana ortaklık – bağlı ortaklık ilişkisi söz konusu olduğunda, tespit edilen edinen işletme aynı zamanda ana ortaklık niteliğindeki işletme olacak ve bu işletme konsolidasyon işlemlerini gerçekleştirecektir.
- Birleşme tarihi belirlenir.
- İş birleşmesinin maliyeti belirlenir.
- Edinilen varlıklar, üstlenilen yükümlülükler ve kontrol gücü olmayan paylar ölçülür ve kayda alınır.
- Şerefiye veya negatif şerefiye ölçülür ve kayda alınır.

Soru 22.6:

Bağlı ortaklığın ilk edinim maliyeti nasıl belirlenir?

Konsolide edilen bir bağlı ortaklığın ilk edinim maliyeti yukarıda da belirtildiği üzere "*İş Birleşmeleri*" bölümü uyarınca tespit edilmelidir. Söz konusu bölüm bağlı ortaklık edinimleri dâhil tüm iş birleşmesi türlerini kapsayacak şekilde iş birleşmesinin maliyetinin nasıl belirleneceğini konu edinmektedir. Bu kapsamda bağlı ortaklık ediniminde bağlı ortaklığın ilk edinim maliyeti belirlenirken, "*İş Birleşmeleri*" bölümünün 21.13-21.20 paragraflarında yer alan iş birleşmesinin maliyetinin belirlenmesine ilişkin hükümler uygulanacaktır. Söz konusu paragraf uyarınca, iş birleşmesinin maliyetini aşağıdaki unsurların toplamı oluşturmaktadır:

- Transfer edilen bedel ve
- Aracılık ücretleri, danışmanlık ücretleri, muhasebe ve değerlemeye ilişkin ücretler gibi iş birleşmesiyle doğrudan bağlantılı olarak katılan maliyetler.

Soru 22.7:**Transfer edilen bedel hangi unsurlardan oluşur ve nasıl ölçülür?**

Bağlı ortaklığın ilk edinim maliyetinin en temel unsuru olan transfer edilen bedel "*İş Birleşmeleri*" bölümünün 21.17 paragrafında da belirtildiği üzere aşağıdaki unsurlardan oluşabilir:

- Transfer edilen nakit ya da nakit dışı varlıklar.
- Transfer edilen bir işletme veya işi.
- Şarta bağlı bedel (şarta bağlı bedelin iş birleşmesinin maliyetine hangi durumlarda ve ne şekilde dahil edileceğine ilişkin hükümler "*İş Birleşmeleri*" bölümünün 21.18-21.20 paragraflarında özel olarak ele alınmaktadır).
- Transfer edilen adi veya imtiyazlı özkaynak araçları.
- Transfer edilen opsiyon ya da varantlar.

Transfer edilen bedel, "*İş Birleşmeleri*" bölümünün 21.14 paragrafı uyarınca birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülür. Bu kapsamda, bağlı ortaklık edinimi için ana ortaklık tarafından ödenen veya ödenecek olan nakit, nakit benzeri ya da nakit dışı varlıkların, üstlenilen yükümlülüklerin ya da ihraç edilen özkaynak paylarının edinim tarihi itibarıyla gerçeğe uygun değerlerinin tespiti gerekecektir.

Söz konusu unsurların gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde ise "*Finansal Araçlar ve Özkaynaklar*" 9.27- 9.31 paragraflarının uygulanması gerekmektedir.

Bununla birlikte, transfer edilen bedelin ölçümü gerçeğe uygun değer üzerinden yapıldığından, vadeli olarak bir bedel transferi söz konusu olduğunda, vade farkı ayrıştırılması yapılarak transfer edilen bedelin peşin fiyat üzerinden ölçülmesi gerekmektedir. Ortaya çıkan vade farkı tutarı da, "*Finansal Araçlar ve Özkaynaklar*" uyarınca etkin faiz yöntemi kullanılarak dönemler itibarıyla faiz gideri olarak muhasebeleştirilecektir.

Soru 22.8:**Bağlı ortaklık ediniminin aşamalı olarak gerçekleşmesi durumunda bağlı ortaklığın ilk edinim maliyeti nasıl belirlenir?**

İşletmenin finansal araç, iştirak ya da müşterek girişim olarak sınıflandırdığı bir yatırım, bu yatırım üzerinde sonradan kontrol gücü elde edilmesi suretiyle bağlı ortaklık yatırımı haline dönüşmüş olabilir. Bu durum uygulamada genellikle yatırımın ilave özkaynak paylarının edinimi sonrası gerçekleşmektedir.

İşletmenin daha önceden %25 özkaynak payına sahip olduğu ve iştirak olarak finansal tablolarında sınıflandırdığı bir yatırımın ilave %40 özkaynak paylarını satın

alması sonucu bağı ortaklık yatırımına dönüşmesi durumu aşamalı bir iş birleşmesine örnek olarak verilebilir.

Daha önceden özkaynak paylarına sahip olunan bir yatırımın sonradan bağı ortaklık haline gelmesi durumunda, bağı ortaklığın ilk edinim maliyeti belirlenirken yine “İş Birleşmeleri” bölümünün ilgili hükümleri uygulanacaktır. “İş Birleşmeleri” bölümünde aşamalı olarak gerçekleşen iş birleşmelerinin maliyetinin ne şekilde belirleneceğine yönelik özel olarak oluşturulmuş hükümler bulunmaktadır.

Söz konusu hükümlere göre aşamalı olarak gerçekleşen iş birleşmelerinde birleşmenin maliyeti hesaplanırken, daha önceden elde tutulan özkaynak paylarının güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri tespit edilecektir. Bu durumda tespit edilen gerçeğe uygun değer ile bu payların defter değeri arasındaki olumlu fark “Diğer Faaliyetlerden Gelirler” altında “Diğer Gelirler” kaleminde, olumsuz fark ise “Diğer Faaliyetlerden Giderler” altında “Diğer Giderler” kaleminde gösterilecektir.

Bununla birlikte gerçeğe uygun değerlerin güvenilir şekilde ölçümü mümkün olmadığında ise finansal araç ya da iştirak paylarının yeniden ölçümü yapılmayacak, daha önce finansal araç ya da iştirak olarak sınıflandırılan paylar defter değeri üzerinden transfer edilen bedele dâhil edilecektir. Dolayısıyla defter değeri üzerinden geçişte herhangi bir kazanç ya da kayıp ortaya çıkmayacaktır.

Diğer taraftan, BOBİ FRS 2021 Sürümüyle “İş Birleşmeleri” bölümüne eklenen 21.15A paragrafına göre; bir bedel karşılığı ilave özkaynak paylarının edinimi sonucu gerçekleşen aşamalı iş birleşmelerinde, daha önceden elde tutulan özkaynak paylarının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülemediği iddiasında bulunulamayacaktır. Ancak böyle bir birleşmede, daha önceden elde tutulan özkaynak paylarının gerçeğe uygun değerinin, ilave özkaynak payları için birim başına transfer edilen bedel üzerinden belirlenebilmesine imkan tanınmıştır.

Aynı zamanda bazı aşamalı iş birleşmelerinde gerçekleştirilmesi gereken bir diğer muhasebe işlemi de şudur: daha önceden elde tutulan paylar iştirak ya da müştereken kontrol edilen işletme olarak sınıflandırılmış ve bu yatırımların ölçümünde özkaynak yöntemi kullanılmışsa, iştirak ya da müştereken kontrol edilen işletme yatırımına ilişkin olarak daha önceden özkaynaklar içerisinde kaydedilen tüm kazanç veya kayıplar “Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları” kalemine ya da kâr veya zarara aktarılmalıdır (bakınız: “İştiraklerdeki Yatırımlar” bölümü 10.21(h)(iv) paragrafı).

Paragraf 22.15A - İlk Kez Konsolide Finansal Tablolar Hazırlamaya Başlayacak İşletmeler İçin Kolaylaştırıcı Uygulama

“Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tablolar” bölümünün 1.25A paragrafında belirtilen işletmeler, söz konusu paragrafta yer alan muafiyetten yararlanıp yararlanmadıklarına göre, karşılaştırmalı olarak sunulan en erken dönemin başından önce ya da cari raporlama döneminin başından önce gerçekleştirmiş oldukları bağlı ortaklık edinimlerini tam konsolidasyon yöntemine göre konsolide ederken “Geçiş Hükümleri” bölümünün 27.11 paragrafının (a) bendini uygular.

Açıklama:

BOBİ FRS 2021 Sürümüyle “Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tablolar” bölümünün 1.25A paragrafı eklenerek, bağlı ortaklık yatırımı bulunmasına rağmen bir önceki raporlama döneminde büyük işletme tanımını karşılamadığı için konsolide finansal tablolar hazırlamayan işletmelerin, cari raporlama döneminde konsolide finansal tablolar hazırlamaya başlaması durumunda, karşılaştırmalı finansal tabloların düzenlenmemesine imkan veren bir kolaylaştırma getirilmiştir.

1.25A paragrafında belirtilen işletmeler, cari raporlama döneminde konsolide finansal tablolar hazırlamaya başlayan işletmelerdir. Bir işletme, aşağıdaki nedenlerle cari raporlama döneminde konsolide finansal tablolar hazırlamaya başlayabilir:

1. Daha önce bağlı ortaklığı bulunmayan bir işletme cari raporlama döneminde bir bağlı ortaklık edinmiş ve BOBİ FRS zorunlu kıldığı için (büyük işletme olması) ya da isteğe bağlı olarak konsolide finansal tablolarını hazırlamış olabilir.
2. Bir önceki raporlama döneminde bağlı ortaklık yatırımı vardır ancak büyük işletme tanımını karşılamadığından konsolide finansal tablolar hazırlamamıştır. Ancak cari raporlama dönemi itibarıyla büyük işletme tanımını karşılamaya başlamıştır. Dolayısıyla zorunlu olarak cari raporlama döneminde konsolide finansal tablolarını hazırlaması gerekmektedir.
3. Bir önceki raporlama döneminde bağlı ortaklık yatırımı vardır ancak büyük işletme tanımını karşılamadığından konsolide finansal tablolar hazırlamamıştır. Cari raporlama döneminde de büyük işletme tanımını karşılamıyor olsa da isteğe bağlı olarak konsolide finansal tablolar hazırlamaya karar vermiştir.

1.25A Paragrafı sadece 2 ve 3'üncü durumdaki işletmeler için geçerlidir. 1'inci durumdaki işletme bir önceki raporlama döneminde bağlı ortaklığı olmadığından karşılaştırmalı finansal tabloları zaten konsolide finansal tablolar olmayacaktır.

22.15A paragrafıyla, 1.25A paragrafının geçerli olduğu işletmeler için kolaylaştırıcı bir uygulama daha getirilmiştir. Buna göre 1.25A paragrafında yer alan muafiyetten yararlanıp karşılaştırmalı finansal tablolarını düzenlemeyen işletmeler, cari raporlama döneminin başından önce gerçekleştirdikleri bağlı ortaklık edinimlerine “İş Birleşmeleri” bölümünü geriye dönük uygulamayabilir. 1.25A paragrafında yer alan muafiyetten yararlanmayıp karşılaştırmalı finansal tablolarını düzenleyen işletmeler

ise karşılaştırmalı olarak sunulan en erken dönemin başından önce gerçekleştirdikleri bağlı ortaklık edinimlerine “İş Birleşmeleri” bölümünü geriye dönük uygulamayabilir.

Örneğin, karşılaştırmalı finansal tabloları olarak sadece bir önceki yılın finansal tablolarını sunan bir işletme olsun. Bu işletme bir önceki raporlama dönemi olan 2020 yılı raporlama döneminde bağlı ortaklık yatırımı bulunmasına rağmen orta boy işletme olduğundan konsolide finansal tablolarını hazırlamamıştır. Cari raporlama döneminde (2021 yılı raporlama dönemi) ise büyük işletme tanımını karşıladığından konsolide finansal tablolar hazırlamaya başlayacaktır. Bu işletme 1.25A paragrafındaki muafiyetten yararlanmamayı tercih etmiştir. Buna göre, cari raporlama dönemine ait konsolide finansal tablolarının yanı sıra, bir önceki raporlama dönemine ait karşılaştırmalı finansal tablolarını da düzenlemiştir. 22.15A paragrafına göre; bu işletme 31/12/2019 tarihi ve öncesinde gerçekleştirmiş olduğu bağlı ortaklık edinimlerine “İş Birleşmeleri” bölümünü geriye dönük uygulamayabilir. Eğer bu işletme 1.25A paragrafında yer alan muafiyetten yararlanarak karşılaştırmalı finansal tablolarını da hazırlamamış olsaydı, 31/12/2020 tarihi ve öncesinde gerçekleştirmiş olduğu bağlı ortaklık edinimleri için “İş Birleşmeleri” bölümünü geriye dönük uygulamak zorunda kalmayacaktı.

“İş Birleşmeleri” bölümünün geriye dönük uygulanmadığı bir durumda, cari raporlama döneminin başına ya da karşılaştırmalı olarak sunulan en erken dönemin başına (1.25A paragrafındaki muafiyetten yararlanıp yararlanmadığına göre) ait konsolide finansal durum tablosunda bağlı ortaklığın varlık ve yükümlülüklerinin defter değeri olarak, bağlı ortaklığın BOBİ FRS’ye göre düzenlenmiş Finansal Durum Tablosunda yer alan değerler esas alınacaktır. Bu varlık ve yükümlülüklerin bu şekilde belirlenen net değerinden ana ortaklığa düşen pay ile bağlı ortaklığın ilgili tarih itibarıyla maliyet ya da özkaynak yöntemine göre belirlenen defter değeri arasındaki fark da bağlı ortaklığa ilişkin şerefiye tutarını oluşturacaktır.

“İş Birleşmeleri” bölümünün geriye dönük uygulanmamasına izin verilmesinin işletmelere önemli bir maliyet avantajı sağlaması beklenmektedir. Aksi takdirde geriye dönük uygulamaya giden işletmeler, hangi tarihte bağlı ortaklıklarının kontrolünü ele geçirmişlerse, o tarih itibarıyla (birleşme tarihi) aşağıdaki işlemleri gerçekleştireceklerdir:

- İş birleşmesinin maliyetinin belirlenmesi.
- Edinilen varlıkların, üstlenilen yükümlülüklerin ve kontrol gücü olmayan payların ölçümü ve kayda alınması.
- Şerefiye veya negatif şerefiyenin ölçülmesi ve kayda alınması.

Birleşme tarihinden konsolide finansal tabloların hazırlanmaya başladığı tarihe kadar da ilgili bağlı ortaklık birleşme tarihinden beri konsolide ediliyormuş gibi finansal tabloların düzeltilmesi gerecektir.

22.15A paragrafıyla sağlanan muafiyetin her bir bağlı ortaklık için ayrı ayrı seçimi mümkündür. Ancak, herhangi bir bağlı ortaklık ediniminin geriye dönük olarak yeniden muhasebeleştirildiği durumlarda bu bağlı ortaklık ediniminden sonraki edinimlerin

tamamının da geriye dönük olarak yeniden muhasebeleştirilmesi gerecektir. Örneğin, 2021 yılı cari raporlama dönemi itibarıyla konsolide finansal tablolar hazırlamaya başlayacak olan bir işletmenin sırasıyla 2010, 2011 ve 2012 yıllarında gerçekleştirdiği bağlı ortaklık edinimleri vardır. Bu işletme, eğer 2011 yılında gerçekleştirdiği bağlı ortaklık edinimine “İş Birleşmesi” bölümünü geriye dönük uygulamayı tercih etmişse, 2012 yılında gerçekleştirdiği bağlı ortaklık edinimi için de geriye dönük uygulama yapmak zorundadır. Ancak 2010 yılında gerçekleştirdiği bağlı ortaklık edinimi için geriye dönük uygulama yapmak zorunda değildir.

Örnek 22.15:

Orta boy işletme olan A İşletmesi 31/12/2021 tarihinde sona eren raporlama döneminden başlamak üzere isteğe bağlı olarak konsolide finansal tablolar düzenlemeye karar vermiştir.

A İşletmesi 28/07/2014 tarihinde özkaynak paylarının %75’ini edinerek kontrol gücüne sahip olduğu bir yatırımı bulunmaktadır. A İşletmesi bu bağlı ortaklığını maliyet yöntemiyle ölçmektedir. A İşletmesinin 31/12/2020 tarihinde sona eren raporlama dönemine ait finansal tablolarına göre bu bağlı ortaklığın defter değeri 250 Milyon TL’dir.

A İşletmesi 1.25A paragrafındaki muafiyetten yararlanarak karşılaştırmalı finansal tablolarını hazırlamamayı seçmiştir. Buna göre cari raporlama dönemine ait finansal tablolarıyla birlikte 1/1/2021 tarihli finansal durum tablosunu hazırlayacaktır.

A İşletmesi 22.15A paragrafındaki kolaylaştırıcı uygulamadan faydalanmaya karar vermiştir. Buna göre söz konusu bağlı ortaklık edinimi için herhangi bir geriye dönük uygulama yapmayacaktır.

A İşletmesi bağlı ortaklığının 1/1/2020 tarihi itibarıyla B bağlı ortaklığının BOBİ FRS’ye göre 475 Milyon TL varlığının, 280 Milyon TL de yükümlülüğün bulunduğunu belirlemiştir.

Bu bilgilere göre A İşletmesi 1/1/2020 tarihine ait finansal durum tablosunda bağlı ortaklığının varlık ve yükümlülüklerini bu tarih itibarıyla belirlenen değerleri üzerinden konsolide edecektir. 1/1/2020 tarihi itibarıyla bu bağlı ortaklık için şerefiye tutarı $103,75 \text{ Milyon TL} (250 \text{ Milyon} - (475 \text{ Milyon} - 280 \text{ Milyon}) * 0,75)$ olacaktır. Bu durumda kontrol gücü olmayan payların ise $48,75 \text{ Milyon TL} (475 \text{ Milyon} - 280 \text{ Milyon}) * 0,25)$ olarak 1/1/2020 tarihli finansal durum tablosuna yansıtılacaktır.

Paragraf 22.16 - Büyük İşletmelerin Konsolide Finansal Tablo Hazırlamak Zorunda Olmadığı Durumlar

Ancak büyük işletme olsa dahi, ana ortaklığın kendisinin de bir bağlı ortaklık olması ve aşağıdaki (a) ve (b) bentlerinde yer alan şartların her ikisinin birden sağlanması durumunda ana ortaklık konsolide finansal tablo sunmaz:

- a) Ana ortaklığın bağlı olduğu ve Türkiye’de faaliyet gösteren herhangi bir üst kademe ana ortaklığın kamunun kullanımına açık şekilde TFRS’ye veya bu Standarda göre konsolide finansal tablolarını sunmuş olması.
- b) Bir üst ana ortaklığın Türkiye’de faaliyet göstermesi ve
 - (i) Ana ortaklığın paylarının tamamına sahip olması (bu kapsamda ana ortaklığın yönetim kurulu üyeleri tarafından yasal bir yükümlülük veya kuruluş sözleşmesinde yer alan bir hüküm gereği elde tutulan paylar göz ardı edilir) ya da
 - (ii) Ana ortaklığın paylarının %90’ına veya daha fazlasına sahip olması ve diğer pay sahiplerinin ana ortaklığın konsolide finansal tablo sunmamasını onaylamış olması.

Paragraf 22.17

22.16 paragrafındaki muafiyete göre konsolide finansal tablolarını hazırlamayan bir ana ortaklık dipnotlarında 22.16 paragrafının (a) bendinde belirtilen konsolide finansal tablo hazırlayan ana ortaklığın adı ve merkezini açıklar ve konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğüne ilişkin muafiyeti hakkında bilgi verir.

Açıklama:

Konsolide finansal tabloların hazırlanması, zahmetli ve maliyetli süreçlerden oluşmaktadır. Bu doğrultuda, özellikle dikey birleşme yoluyla oluşturulan topluluklarda her bir ana ortaklığın konsolide finansal tablolar hazırlamasının maliyetinin bu finansal tablolardan elden edilecek faydayı aştığı durumlar söz konusu olabilmektedir.

Çünkü bu tür topluluklarda bir ana ortaklığın önemli ölçüde özkaynak paylarını elinde bulunduran işletmeler, ana ortaklık hakkındaki bilgileri konsolide finansal tablolar olmaksızın elde edebilmektedir. Diğer finansal tablo kullanıcıları ise, söz konusu ana ortaklık hakkındaki bilgileri bir üst ana ortaklığın konsolide finansal tablolarının yanı sıra ana ortaklığın münferit finansal tabloları vasıtasıyla elde edebilecektir.

Bu doğrultuda, 22.16 paragrafının (a)-(b) bentlerindeki koşulları karşılayan ana ortaklıklar, büyük işletme tanımını karşılasa dahi konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğünden muaf tutulmaktadır.

Ancak bu muafiyeti uygulayan ana ortaklıkların dipnotlarında;

- Konsolide finansal tablo hazırlayan ana ortaklığın adı ve merkezi hakkında ve

- Bu muafiyet hakkında bilgi vermesi gerekmektedir.

Örnek 22.16:

A İşletmesi, B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının tamamına sahiptir. Bununla birlikte, A İşletmesinin bağlı ortaklığı olan B İşletmesi, C İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yarısından fazlasını elinde bulundurmaktadır. A İşletmesi Türkiye’de faaliyet gösteren bir işletmedir.

A, İşletmesi finansal tablolarını TFRS’ye göre; B ve C İşletmeleri ise BOBİ FRS’ye uygun olarak hazırlamaktadır. B İşletmesi büyük işletme tanımını karşılamaktadır. A İşletmesi ayrıca konsolide finansal tablolarını kamuya açıklamaktadır.

Böyle bir yapıda B İşletmesi konsolide finansal tablolarını hazırlamayacaktır.

Örnek 22.17:

Örnek 22.16’da belirtilen hususlar bu örnekte de geçerlidir. Ancak bu örnekte A İşletmesi de BOBİ FRS’yi uygulamakta ve finansal tablolarını konsolide olarak hazırlayıp kamuya açıklamaktadır.

Böyle bir yapıda da B İşletmesi konsolide finansal tablolarını hazırlamayacaktır.

Örnek 22.18:

A İşletmesinin ana ortaklığı olduğu topluluktaki işletmelerin sahip olunan paylar bakımından ilişkileri aşağıdaki şemada gösterilmektedir.

Yukarıda yer verilen şema çerçevesinde, D İşletmesi C İşletmesinin bağlı ortaklığıdır. C İşletmesi de B İşletmesinin bağlı ortaklığıdır ve B İşletmesi de A İşletmesinin bağlı ortaklığıdır. B, C ve D İşletmeleri BOBİ FRS uyarınca büyük işletme tanımını karşılamaktadır. İlâveten, B İşletmesi, C İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının tamamına sahiptir.

B, C ve D İşletmeleri konsolide finansal tablolarını BOBİ FRS'ye; A İşletmesi ise konsolide finansal tablolarını faaliyette bulunduğu ülkenin geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun olarak hazırlamaktadır.

B İşletmesinin, C İşletmesinin paylarının tamamına sahip olması, Türkiye'de faaliyet göstermesi, BOBİ FRS'yi uyguluyor olması ve finansal tablolarını kamuya açıklaması sebebiyle, C İşletmesi konsolide finansal tablolar düzenlemeyecektir.

Diğer taraftan, A İşletmesinin konsolide finansal tablolarını TFRS ve BOBİ FRS'den farklı bir finansal raporlama çerçevesine göre hazırlaması ve Türkiye'de faaliyet göstermemesi sebebiyle, B İşletmesi konsolide finansal tablolarını hazırlamak zorundadır.

Paragraf 22.18 - Bağlı Ortaklıkların Konsolide Finansal Tablolara Dâhil Edilmesinin Zorunlu Olmadığı Durumlar

Konsolide finansal tablolar, ana ortaklığın tüm bağlı ortaklıklarını içerir. Ancak, aşağıda belirtilen bağlı ortaklıklar 660 sayılı KHK'da tanımlanan Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluş tanımını karşılasa dahi, bu bağlı ortaklıkların konsolide edilmesi gerekmez:

- a) Bağlı ortaklığın hem tek başına hem de diğer bağlı ortaklıklarla birlikte değerlendirildiğinde önemsiz olması,
- b) Çok nadir durumlarda bu Standarda göre konsolide finansal tabloların hazırlanması ve sunulması için gerekli olan bilgilerin aşırı maliyet ve çabaya katlanmadan elde edilememesi ya da bu bilgilerin çok gecikmeli olarak elde edilmesi,
- c) (-)

Açıklama:

BOBİ FRS uyarınca bir ana ortaklığın, tüm bağlı ortaklıklarını konsolide finansal tablolara dahil etmesi gerekmektedir.

Önemlilik, faydalı bilginin temel özelliklerinden ihtiyaca uygunluğun işletmeye özgü hali olup, bir bilginin verilmemesinin, yanlış verilmesinin veya gizlenmesinin finansal tablo kullanıcılarının finansal tablolara dayanarak verecekleri kararları etkilemesi beklenmiyorsa bu bilgi önemli olarak kabul edilmemektedir. Bu kapsamda, bir bağlı ortaklığın konsolide edilmemesinin, konsolide finansal tabloları kullanan kullanıcıların verecekleri kararları etkilememesi bekleniyorsa, bu paragraf uyarınca söz konusu bağlı ortaklığın konsolide edilmesi zorunlu değildir. Ancak, önemliliğin değerlendirilmesinde, bağlı ortaklığın finansal tablo kalemlerinin göreceli büyüklüğünün yanı sıra, bağlı ortaklığın niteliğinin, örneğin işletme için taşıdığı stratejik öneminin, göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Standart koyucu otoriteler tarafından finansal raporlama standartlarının hükümleri belirlenirken, maliyet ve fayda dengesi göz önünde bulundurulmaktadır. Bu çerçevede, BOBİ FRS'de, Avrupa Birliği Muhasebe Direktifinde de öngörüldüğü şekilde, bağlı ortaklığa ilişkin bilgilerin aşırı bir maliyet ya da çabaya katlanmadan elde edilemediği ya da gecikmeli olarak elde edilebildiği durumda, işletmelere söz konusu bağlı ortaklığının konsolide edilmemesine yönelik imkan tanınmıştır. Ancak, bu muafiyetten yararlanılabilmesi için işletme tarafından makul her türlü önemli ölçüde çabayı göstermiş olması beklenir.

Paragraf 22.18(ç) - Bağlı Ortaklığın Elden Çıkarılma Niyetiyle Edinilmesi veya Elde Tutulması

ç) Bağlı ortaklığın **birleşme tarihinden** itibaren bir yıl içinde elden çıkarılma niyetiyle edinilmesi ve elde tutulması. Bununla birlikte bu bent uyarınca daha önceden konsolide edilmeyen bir bağlı ortaklığın birleşme tarihinden itibaren bir yıl içinde elden çıkarılmaması durumunda (diğer bir ifadeyle ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerinde kontrolünün devam etmesi durumunda) bu bağlı ortaklık birleşme tarihinden itibaren konsolide edilir. Ayrıca birleşme tarihinin, önceki bir raporlama döneminin içinde olması durumunda ilgili dönemlerin finansal tablolarında da gerekli düzeltmeler yapılır. Ancak bağlı ortaklığın elden çıkarılmasının gecikmesi ana ortaklığın kontrolü dışında gerçekleşmişse ve ana ortaklığın bağlı ortaklığı elden çıkaracağına ilişkin satış planının devam ettiğine dair raporlama dönemi sonunda yeterli kanıt mevcutsa, ana ana ortaklık bu bağlı ortaklığını konsolide etmemeye devam eder.

Açıklama:

Bir ana ortaklığın sahip olduğu tüm bağlı ortaklıklarını konsolide finansal tablolara dâhil edilmesini gerektirmeyen bir durum da bağlı ortaklığın edinim tarihinden itibaren bir yıl içinde elden çıkarılma niyetiyle edinilmiş olmasıdır.

Konsolide finansal tabloların yatırımcı-yatırım yapılan işletme ilişkisinden daha çok, yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücü sebebiyle ortaya çıkan ekonomik bütünün finansal durumu ile performansı hakkında bilgi verme amacıyla hazırlandığı göz önüne alındığında, sadece kısa vadeli elde tutma amacıyla elde edilmiş olan bağlı ortaklıkların konsolide edilmesi bu amacın yerine getirilmesine tam olarak katkı sağlamayacaktır. Aynı zamanda, finansal tabloların dönemler itibarıyla karşılaştırılabilirliğinin azalmasına sebep olabilecektir.

Ancak, bu bent uyarınca konsolide edilmeyen bağlı ortaklıkların 1 yıl içinde elden çıkarılmamış olması durumunda, bunların konsolide edilmemesini makul kılan gerekçeler ortadan kalkacaktır. Dolayısıyla böyle bir durumda, bağlı ortaklık baştan beri konsolide ediliyormuş gibi finansal tablolara yansıtılmalıdır. Bu kapsamda örneğin, bir önceki hesap döneminde edinilen ve bu bent uyarınca konsolide edilmeyen bir bağlı ortak, cari raporlama dönemi içinde 1 yıllık süre aşılmasına rağmen elden çıkarılmamışsa, cari raporlama döneminin karşılaştırmalı finansal tablolarını oluşturan bir önceki raporlama dönemine ait finansal tablolarda da bağlı ortaklığın konsolide edilmesi gerekecektir.

Diğer taraftan, bağlı ortaklığın edinim tarihinden itibaren bir yıl içinde elden çıkarılmaması

- Ana ortaklığın kontrolü dışındaki sebeplerden kaynaklanması ve
- Raporlama dönemi sonu itibarıyla bağlı ortaklığın elden çıkarılma niyetiyle ilgili kanıtların mevcut olması

durumunda, ana ortaklık bağı ortaklığı konsolide etmemeye devam edebilecektir.

Paragraf 22.19 - Konsolide Finansal Tablolara Dâhil Edilmeyen Bağlı Ortaklıkların Muhasebeleştirilmesi

22.18 paragrafı uyarınca konsolide finansal tablolara dâhil edilmeyen bağlı ortaklıklar, bu Standart açısından “*Finansal Araçlar ve Özkaynaklar*” bölümü uyarınca finansal araç olarak dikkate alınır.

Açıklama:

BOBİ FRS'ye göre, konsolide finansal tablolara dâhil edilmeyen bağlı ortaklıkların kaydedilmesi, ölçümü ve sunumuna “*Finansal Araçlar ve Özkaynaklar*” bölümü hükümleri uygulanacaktır.

Bağlı ortaklık yatırımları, özkaynak araçlarındaki yatırımlar niteliğinde olduğundan bu tür bağlı ortaklıkların ölçümünde söz konusu bölümün 9.20-9.21 paragraflarında yer alan özkaynak araçlarındaki yatırımlara ilişkin hükümler uygulanacaktır. Ayrıca, bu tür bağlı ortaklık yatırımları Finansal Durum Tablosunda “Finansal Yatırımlar” kalemi altında gösterilecektir.

Paragraf 22.20- Ana Ortaklığın Tüm Bağlı Ortaklıklarının Konsolide Edilmeyecek Olması

Ana ortaklık, 22.18 paragrafında belirtilen bağlı ortaklıkları dışında başka bir bağlı ortaklığının bulunmaması durumunda konsolide finansal tablo sunmaz. İşletme bu hususu dipnotlarında açıklar.

Açıklama:

Ana ortaklığın tüm bağlı ortaklıklarının 22.18 paragrafında belirtilen koşulları sağlayan bağlı ortaklıklardan oluşması ve ana ortaklığın tüm bu bağlı ortaklıklarını tercihen konsolide etmemiş olması durumunda, doğal olarak ana ortaklığın konsolide finansal tablolar hazırlama yükümlüğü ortadan kalkmış olacaktır. Bu durumda, bu tür bir ana ortaklığın hazırlayacağı tek finansal tablolar seti münferit finansal tablolar olacaktır. Ana ortaklık hazırlayacağı münferit finansal tablolarında bağlı ortaklıklarını ya özkaynak yöntemine göre ya da maliyet yöntemine göre ölçecektir.

İlgili ana ortaklık münferit finansal tablolarının dipnotlarında; bağlı ortaklığı/bağlı ortaklıkları bulunmasına rağmen, tüm bu bağlı ortaklıkların BOBİ FRS'nin 22.18 paragrafında sayılan nitelikte bağlı ortaklıklar olduğu için bu paragrafta belirtilen muafiyetten yararlanarak konsolide finansal tablolar hazırlamadığını belirtecektir.

Münferit Finansal Tablolar Sunma Yükümlülüğü

Paragraf 22.21- Konsolide Finansal Tablolar Düzenleyen İşletmelerin Münferit Finansal Tablolarını Sunma Yükümlülüğü

Konsolide finansal tablolar sunan ana ortaklıkların, bu tabloların yanı sıra münferit finansal tablolarını da sunması zorunludur. Ancak bu işletmelerin münferit finansal tablolarına ilişkin dipnotlarını sunması gerekmez.

Paragraf 22.22- Bağlı Ortaklıkları Bulunmasına Rağmen Konsolide Finansal Tablolar Sunmayan İşletmelere Yönelik Özel Hükümler

Ayrıca 22.16 ve 22.20 paragrafları uyarınca konsolide finansal tablolar sunmayan işletmeler sadece münferit finansal tablolarını sunar. Bu işletmelerin münferit finansal tablolarına ilişkin dipnotlarını sunması zorunludur. Bu durumda “Dipnotlar” bölümünde “Tüm İşletmeler Tarafından Yapılacak Açıklamalar” ve “Büyük İşletmeler Tarafından Yapılacak Açıklamalar” başlıkları altında verilen açıklamaların tamamı yapılır. Ayrıca işletme konsolide finansal tablolarını sunmama nedenine ve varsa 22.20 paragrafındaki muafiyetten yararlanılarak konsolide edilmeyen bağlı ortaklıklarının konsolide edilmeme nedenine dipnotlarında yer verir.

Açıklama:

İsteğe bağlı ya da zorunlu olarak konsolide finansal tablolarını sunan işletmeler, bu tablolarıyla birlikte münferit finansal tablolarını da sunacaktır. Ancak, konsolide finansal tablolar hazırlayan işletmelerin münferit finansal tablolarının hazırlanmasında kolaylaştırma getirilerek, münferit finansal tabloların dipnotsuz olarak sunumuna izin verilmiştir. Ancak isteyen işletmeler münferit finansal tablolarında dipnotlarına da yer verebilir. Bu durumda işletmelerin “Dipnotlar” bölümünde “Tüm İşletmeler Tarafından Yapılacak Açıklamalar” ve “Büyük İşletmeler Tarafından Yapılacak Açıklamalar” başlıkları altında verilen açıklamaların tamamını yapmaları gerekir.

Bunun yanı sıra bir ana ortaklığın

- 22.16 paragrafının (a)-(b) bentlerinde belirtilen şekilde bir ara ana ortaklık olması ya da
- 22.18 paragrafının (a)-(ç) bentlerinde belirtilen sebeple hiçbir bağlı ortaklığını konsolide finansal tablolara dahil etmemiş olması

durumunda, söz konusu ana ortaklık BOBİ FRS’ye göre konsolide finansal tablolar hazırlamayacaktır. Böyle bir durumda ilgili ana ortaklığın hazırlayacakları tek finansal tablolar seti münferit finansal tablolar olacaktır. İşletmenin böyle bir durumda sadece münferit finansal tabloları olacağından, bu tablolarında dipnot açıklamalarını yapması da gerekecektir. Ayrıca ana ortaklık 22.16 paragrafı uyarınca konsolide finansal tablolar sunmamışsa, münferit finansal tablolarının dipnotlarında; söz konusu paragrafta yer alan şartlara değinerek bu şartların tamamını karşıladığı için konsolide finansal tablolar hazırlama yükümlülüğünün bulunmadığını belirtecektir. Diğer taraftan

ana ortaklık 2.20 paragrafında yer alan muafiyetten yararlandığı için konsolide finansal tablolar sunmamışsa, münferit finansal tablolarının dipnotlarında; her bir bağlı ortaklığının 22.18 paragrafta öngörülen şartlardan hangisini karşıladığı için konsolide edilmemiş olduğunu ifade edecektir.

Paragraf 22.22A - Konsolide Finansal Tablolar Hazırlamaya Son Verilmesi

Bir önceki raporlama döneminde konsolide finansal tablolar sunan bir işletme, bu bölüm uyarınca tam konsolidasyon yöntemine göre konsolide edilmesi gereken bağlı ortaklığı bulunmasına rağmen bu Standart zorunlu kılmadığı için cari raporlama döneminde konsolide finansal tablolar sunmaya son vermiş olabilir. Bir önceki raporlama döneminde büyük işletme tanımını karşılayan ancak cari raporlama döneminde büyük işletme olarak değerlendirilmeyen ve cari raporlama döneminde isteğe bağlı olarak konsolide finansal tablolar sunmayan bir işletme bu duruma örnek olarak verilebilir. Bu işletmeler karşılaştırmalı finansal tabloları olarak geçmiş dönem veya dönemlere ait münferit finansal tablolarını sunar. Karşılaştırmalı olarak sunulan münferit finansal tablolarda bu tablolara ilişkin dipnotlara da yer verilir.

Açıklama:

Daha önce konsolide finansal tablolar sunan bir işletme aşağıdaki nedenlerden herhangi biri dolayısıyla cari raporlama döneminde konsolide finansal tablolar sunmaya son vermiş olabilir:

- 1) Konsolide finansal tablolarına dahil ettiği tüm bağlı ortaklıkları üzerinde kontrolünü kaybetmesi.
- 2) Konsolide finansal tablolarını isteğe bağlı olarak düzenlerken bu bölüm hükümlerine uyararak (bakınız: 22.10 paragrafı) konsolide finansal tablolar hazırlamaya son vermesi.
- 3) Cari raporlama dönemi itibarıyla büyük işletme tanımını karşılamamaya başlaması ve isteğe bağlı olarak da konsolide finansal tablolar düzenlemeyi seçmemesi.

22.22A paragrafına göre yukarıda belirtilen 2 ve 3'üncü durumlarda, konsolide finansal tablolar sunmaya son veren işletme, cari raporlama dönemine ait münferit finansal tablolarıyla birlikte karşılaştırmalı finansal tablolar olarak münferit finansal tablolarını sunacaktır. Diğer bir ifadeyle, bir önceki raporlama döneminde/dönemlerinde sunulmuş olan konsolide finansal tablolar karşılaştırmalı finansal tabloları olmayacaktır. Aynı zamanda, karşılaştırmalı olarak sunulan münferit finansal tablolarında bu tablolara ilişkin dipnotlara yer verecektir. Bu durum, önceki raporlama dönemi/dönemlerinde münferit finansal tabloların dipnotsuz olarak sunulmuş olması durumunda dahi geçerlidir.

1'inci durumda ise, cari raporlama döneminde sunulan münferit finansal tablolarla birlikte karşılaştırmalı finansal tablolar olarak önceki raporlama dönemi/dönemlerine ait konsolide finansal tablolarını sunacaktır (bakınız: 22.32A paragrafı).

22.22A paragrafının uygulanmasında, cari raporlama dönemi itibarıyla 22.16 paragrafı hükümleri dolayısıyla konsolide finansal tablolar hazırlamaya son veren bir işletme de karşılaştırmalı finansal tabloları olarak münferit finansal tablolarını sunacaktır.

Paragraf 22.23 - Bağlı Ortaklıkların Münferit Finansal Tablolarda Ölçümü

Konsolide finansal tabloların yanı sıra sunulan münferit finansal tablolarda bağlı ortaklıklar 22.12-22.12Ç paragrafları uyarınca maliyet veya özkaynak yöntemi uygulanarak ölçülür.

Paragraf 22.24

Bu Standartta münferit finansal tablolar için öngörülen farklı uygulamalar dışında (örneğin iştiraklerin ölçümünde maliyet yöntemine izin verilmesi gibi) ana ortaklığın münferit finansal tablolarıyla konsolide finansal tablolarında aynı muhasebe politikalarının uygulanması gerekir.

Açıklama:

BOBİ FRS'ye göre isteğe bağlı ya da zorunlu olarak konsolide finansal tablolar hazırlayan işletmelerin münferit finansal tablolarında bağlı ortaklıklarını maliyet veya özkaynak yöntemi uygulayarak ölçmesi öngörülmüştür.

Bağlı ortaklıkların ölçümünde maliyet ve özkaynak yönteminin uygulanmasına ilişkin rehberlikler, bu materyal ile “*İştiraklerdeki Yatırımlar*” bölümüne ilişkin eğitim materyalinde verilmektedir.

22.24 paragrafında ana ortaklığın konsolide finansal tabloları için muhasebe politikalarının münferit finansal tablolarda da aynen uygulanması gerektiği açıkça ifade edilmiştir. Bununla birlikte, BOBİ FRS'de bazı muhasebe politikalarının sadece münferit finansal tablolarda uygulanmasına izin verilmektedir. Böyle bir durumda işletmenin münferit finansal tablolarında konsolide finansal tablolarda benimsediği muhasebe politikasını uygulaması zorunlu değildir. Örneğin, iştirakteki yatırımların, konsolide finansal tablolarda özkaynak yöntemi kullanılarak ölçülmesi zorunlu iken, münferit finansal tablolarda özkaynak yönteminin yanı sıra maliyet yönteminin de kullanılmasına izin verilmektedir. Dolayısıyla, işletmenin konsolide finansal tablolarında özkaynak yöntemine göre ölçtüğü iştirakleri için münferit finansal tablolarında maliyet yöntemini uygulaması mümkündür. Bu durum bu hükme aykırılık teşkil etmeyecektir.

3.2.2.1. Konsolidasyon İşlemleri

Paragraf 22.25 (a) - Ana Ortaklık İle Bağlı Ortaklığın Finansal Tablo Kalemlerinin Birleştirilmesi

Ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların finansal tablolarındaki birbirine tekabül eden varlık, yükümlülük, özkaynak, gelir ve gider kalemleri satır satır toplanarak birleştirilir.

Açıklama:

Belirtildiği üzere, BOBİ FRS uyarınca konsolide finansal tablo hazırlayan bir ana ortaklık, kendisinin ve bağlı ortaklıklarının finansal tablolarını tam konsolidasyon yöntemini uygulayarak konsolide eder.

Tam konsolidasyon yönteminde ise, bağlı ortaklığın finansal tablo kalemlerinin her biri, bağlı ortaklığın özkaynağındaki sahiplik oranına bakılmaksızın ana ortaklığın finansal tablo kalemleriyle birleştirilmektedir. Bir başka ifadeyle, bağlı ortaklığın tamamı edinilme dahi, bağlı ortaklığın finansal tablolarındaki gelir, gider, varlık, yükümlülük ve nakit akışları; ana ortaklığın bağlı ortaklıkta sahip olduğu pay oranına göre değil, bağlı ortaklığın finansal tablolarındaki tutarın tamamı dikkate alınarak konsolide edilmektedir.

Soru 22.9:

Birleşme tarihi itibarıyla gerçeğe uygun değeri belirlenmiş olan varlık ve yükümlülüklerin konsolide finansal tablolardaki değeri nasıl tespit edilir?

Belirtildiği üzere, isteğe bağlı ya da zorunlu olarak konsolide finansal tablo hazırlayan işletmeler, bağlı ortaklık edinimlerini “İş Birleşmeleri” bölümünde öngörülen satın alma yöntemine göre muhasebeleştirmektedirler.

Bu kapsamda, bağlı ortaklığın BOBİ FRS'ye uygun olarak hazırlanmış finansal tablolarındaki varlık ve yükümlülükler, güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülerek kayda alınmakta ve transfer edilen bedelin ana ortaklığın bu varlık ve yükümlülüklerdeki payını aşan kısım şerefiye olarak kayda alınmaktadır.

Dolayısıyla, birleşme tarihi itibarıyla bağlı ortaklığın varlık ve yükümlülüklerinin gerçeğe uygun değerinin belirlendiği ve bu değerlerin bağlı ortaklığın finansal tablolarında yer alan defter değerinden farklılaştığı durumlarda, bu varlık ve yükümlülüklerin konsolide finansal tablolara yansıtılacak değeri söz konusu gerçeğe uygun değer esas alınarak belirlenmelidir. Buna göre, birleşme tarihinden konsolide finansal tabloların hazırlandığı tarihe kadar geçen sürede bu varlık ve yükümlülüklerle ilgili olan gelir ve giderler söz konusu gerçeğe uygun değere göre tespit edilmelidir.

Örneğin, bağlı ortaklığın birleşme tarihi itibarıyla finansal tablolarında yer alan ve bu tarih itibarıyla defter değeri 500.000 TL olan bir maddi duran varlığı olsun. “İş Birleşmeleri” bölümüne göre bu varlığın birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri

güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa gerçeğe uygun değerinin tespiti gerekecektir. Buna göre birleşme tarihinde bu maddi varlığın gerçeğe uygun değerinin 800.000 TL olarak belirlendiğini varsayalım. Dönem sonu itibarıyla birleşme tarihinden bu yana 6 aylık bir sürenin geçtiği ve varlığın faydalı ömrünün 5 sene olarak belirlendiği varsayımı altında, dönem sonu konsolide finansal tablolarda söz konusu varlık 720.000 TL değerle (diğer bir ifadeyle birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerinden altı aylık amortisman tutarı düşüldükten sonra kalan tutar üzerinden $(800.000 \text{ TL} - (800.000 \text{ TL} / 5) / 2)$) yer alacaktır. Buna göre, söz konusu varlık bağlı ortaklığın dönem sonu finansal tablolarında 450.000 TL'lik $(500.000 \text{ TL} - (500.000 \text{ TL} / 5) / 2)$ değerle yer alsa da konsolide finansal tablolarda söz konusu varlığın değeri birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri esas alınarak belirlenecektir.

Soru 22.10:

Edinilen bağlı ortaklığın finansal tablolara alamadığı ticari markalarının mevcut olması durumunda, bu varlıklar konsolide finansal tablolara dâhil edilir mi?

Satın alma yönteminin uygulanmasında BOBİ FRS'nin TFRS'den farklılaştığı temel bir husus, bağlı ortaklığın sadece kendi finansal tablolarında yer alan varlık ve yükümlülüklerinin dikkate alınmasıdır. Buna göre BOBİ FRS'de tanımlanabilir nitelikte olsalar bile bağlı ortaklığın finansal tablolarına yansıtamadığı varlık ve yükümlülükler konsolide finansal tablolara yansıtılmamaktadır. Bu tür varlıklara ilişkin verilebilecek en yaygın örnek ticari markalar gibi bir işletmenin içsel olarak geliştirdiği maddi olmayan duran varlıklardır.

Soru 22.11:

Şerefiyenin sonraki ölçümü nasıl yapılır?

"İş Birleşmeleri" bölümüne göre şerefiyenin birleşme tarihindeki değeri, transfer edilen bedelin bağlı ortaklığın edinilen varlık ve yükümlülüklerdeki payını aşan tutarı üzerinden hesaplanmaktadır. Şerefiyenin sonraki ölçümü ise, birleşme tarihi itibarıyla belirlenen değerinden birikmiş itfa payları düşülerek yapılmaktadır. Buna göre faydalı ömrünün güvenilir bir şekilde tahmin edilebildiği durumlarda tahmini fayda ömre göre, tahmin edilemediği durumlarda ise 10 yılda itfa edilmektedir. Ayrıca, şerefiyenin değer düşüklüğü testine tabi tutulmayacağı açıkça ifade edilmektedir.

Dolayısıyla, bağlı ortaklık edinimi dolayısıyla ortaya çıkan şerefiyenin dönem sonu konsolide finansal tablolardaki değeri, birleşme tarihindeki değerinden itfa paylarının düşülmesi suretiyle bulunan tutarı yansıtacaktır.

Paragraf 22.25(b) - Bağlı Ortaklık Yatırımı ile Bağlı Ortaklığın Özkaynağının Elimine Edilmesi

Ana ortaklığın her bir bağlı ortaklıktaki yatırımının **defter değeri** ile bağlı ortaklıkların özkaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutarlar elimine edilir.

Açıklama:

Ana ortaklık, diğer bir işletmenin ortaklık hakkı veren finansal araçlarını satın aldığında, bunları, hazırladığı münferit finansal tablolarında bağlı ortaklıklar hesabında varlık olarak muhasebeleştirir. Ana ortaklığın münferit finansal tablolarında tek bir kalem olarak sunulan bağlı ortaklıklardaki yatırımlar, bağlı ortaklıkların net varlıkları üzerindeki ana ortaklık hakkını temsil eder. Konsolidasyon sırasında bağlı ortaklıkların varlık ve borçları konsolide finansal tablolara dahil edildiğinden, münferit finansal tablolarda muhasebeleştirilen bağlı ortaklık hesabının elimine edilmemesi, bağlı ortaklık net varlıklarından ana ortaklık payına düşen kısmın iki kere sayılması anlamına gelecektir. Bu nedenle, ana ortaklığın bireysel finansal tablolarında muhasebeleştirdiği bağlı ortaklıklar hesabı elimine edilecek, onun yerini bağlı ortaklığın her bir varlık ve yükümlük kalemi yer alacaktır.

Benzer şekilde konsolide finansal tablolarda ana ortaklık işletmenin özkaynaklarının ve bağlı ortaklık işletmenin özkaynaklarının dahil edilmesi grubun özkaynaklarında mükerrerliğe yol açacaktır. Çünkü ana ortaklığın özkaynakları, bağlı ortaklık hesabı da dahil olmak üzere ana ortaklığın net varlıklarını temsil etmektedir. Sonuç olarak, konsolide finansal tablolara ana ortaklık özkaynaklarının yanı sıra bağlı ortaklık özkaynaklarının da dahil edildiği bir durumda, bağlı ortaklığın net varlıklarından ana ortaklık payına düşen kısmı temsil eden iki özkaynak tutarı yer almış olacaktır. Bu nedenle bağlı ortaklıkların özkaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutar konsolide finansal tablolara yansıtılmadan eliminasyona tabi tutulmalıdır.

Konsolide finansal durum tablosunun hangi tarihte (birleşme tarihinde veya daha sonrasında) hazırlandığına bakılmaksızın, buradaki eliminasyon işlemleri sırasında dikkate alınacak bağlı ortaklık özkaynak tutarı, edinilen net varlıkların işletmenin bağlı ortaklık haline geldiği tarihte (birleşme tarihinde) hesaplanan değerini (yani “İş Birleşmeleri” bölümü uyarınca belirlenen) yansıtan özkaynak tutarı olacaktır. Çünkü bağlı ortaklığın özkaynaklarında birleşme sonrasında meydana gelen değişiklikler, işletmelerin birlikte faaliyet gösterdikleri dönemde meydana gelen işlem ve olaylar neticesinde olmaktadır. Bu işlem ve olaylar konsolide finansal tablolara yansıtılacağından, bunların sonucunda bağlı ortaklık özkaynaklarında meydana gelen değişiklikler de konsolide finansal durum tablosuna yansıtılacaktır. Dolayısıyla, bağlı ortaklık özkaynaklarında birleşme tarihinden sonra meydana gelen değişimler bu eliminasyon işlemi sırasında dikkate alınmayacaktır.

Eliminasyona tabi tutulacak bağlı ortaklık özkaynak tutarı birleşme tarihindeki net varlıkları temsil eden özkaynak tutarı olduğundan, karşılığında elimine edilecek bağlı ortaklık hesabının değeri de birleşme tarihindeki değeri olacaktır.

Ancak, konsolide finansal durum tablosunda bağılı ortaklık hesabı hiçbir zaman yer almayacaktır. Dolayısıyla bağılı ortaklık hesabında birleşme tarihinden sonra meydana gelen değışikliklerin başka tutarlar karşılığında elimine edilmesi gerekecektir.

Yatırım hesabının konsolide finansal tabloların hazırlandığı tarihteki defter değeri ile birleşme tarihindeki defter değeri arasındaki farkın (bağılı ortaklık hesabında birleşme tarihinden sonra meydana gelen değışikliklerin) nasıl elimine edileceğı bağılı ortaklık yatırımlarının, ana ortaklık münferit finansal tablolarında hangi yöntemle değerlendirildiğine bağılı olarak değışecektir. Bilindiğı üzere ana ortaklık münferit finansal tablolarında bağılı ortaklık yatırımlarını maliyet yöntemi ya da özkaynak yöntemi kullanarak değerleyebilir. Maliyet yöntemi kullanıldığı durumda varsa ayrılan değer düşüklüğü zararları ters kayıtla iptal edilecektir. Özkaynak yöntemi uygulanması durumunda da birleşme tarihinden sonra bağılı ortaklıkla ilgili olarak yapılan tüm kayıtlar/düzeltilmeler iptal edilecektir.

Bağılı ortaklıktaki yatırıma ilişkin defter değeri ve bağılı ortağın özkaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutarlara ilişkin eliminasyon kayıtları yapılırken, söz konusu tutarlar arasında fark çıkabilir. Tutarlar arasındaki olumlu fark birleşme tarihi itibarıyla ana ortaklık payına düşen şerefiye/negatif şerefiye tutarını yansıtacaktır. Bilindiğı üzere birleşme tarihli şerefiye tutarı ana ortaklığın bağılı ortaklığı satın alırken transfer ettiği bedel ile bağılı ortaklığın birleşme tarihindeki net varlıklarından payına düşen kısmın gerçeğe uygun değeri arasındaki farktır. Ana ortaklık birleşme tarihindeki münferit finansal tablolarına (ilk muhasebeleştirilmede) bağılı ortaklık yatırımlarını maliyet değeri üzerinden yansıttığından, bu değer ana ortaklık işletmenin bağılı ortaklığı satın alırken ödediğı bedeli yansıtmaktadır. Karşılığında elimine ettiği bağılı ortaklık özkaynak payı ise, bağılı ortaklığın net varlıklarından ana ortaklık payına düşen kısma ilişkin gerçeğe uygun değeri yansıtmaktadır. Dolayısıyla bu iki değer arasındaki fark ana ortaklık payına düşen şerefiye/negatif şerefiye tutarını vermektedir.

Bu doğrultuda, edinim tarihi itibarıyla konsolide finansal tablolar hazırlanırken kullanılacak düzeltme kaydı şablonuna aşağıda yer verilmektedir. Aşağıdaki kayıttaki münferit finansal tablolarda birleşme tarihinden sonra bağılı ortaklıklardaki yatırımlar kalemi için yapılan kayıtların iptali yer almamaktadır. Bu kapsamda, birleşme tarihinden sonra maliyet ya da özkaynak yöntemine göre gerçekleştirilmiş olan kayıtların tamamının iptali gerekecektir.

Şema 1

Temel Konsolidasyon Düzeltme Kaydı

Birleşme tarihi itibarıyla bağlı ortaklığın net varlıklarındaki gerçeğe uygun değer farkı	X
Birleşme tarihli bağlı ortaklık özkaynak tutarı	X
Şerefiye (Negatif şerefiye söz konusu olmadığında)	X
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar	X
Negatif Şerefiye (negatif şerefiye söz konusu olmadığında)	X

Örnek 22.19:

31/12/20X0 tarihinde A İşletmesi B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının tamamını 7.000 TL nakit karşılığında satın alarak bu yatırımını bağlı ortaklık yatırımı olarak münferit finansal tablolarına almıştır. Yaptığı bağlı ortaklık edinimiyle büyük işletme ölçütlerini karşıladığından A İşletmesinin, konsolide finansal tablolar hazırlama yükümlülüğü doğmuştur.

Birleşme tarihi itibarıyla işletmelerin BOBİ FRS'ye uygun olarak hazırlanmış münferit Finansal Durum Tabloları ile B İşletmesinin münferit Finansal Durum Tablosundaki varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değeri ile bunların defter değeri ile gerçeğe uygun değer farklarına aşağıda yer verilmiştir:

	A işletmesi	B işletmesi		
	Defter değeri	Defter değeri	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer Farkları
VARLIKLAR				
Dönen Varlıklar				
Nakit ve Nakit Benzerleri	12.500	1.000	1.000	
Ticari Alacaklar	500	250	250	
Stoklar	900	600	700	100
Toplam Dönen Varlıklar	13.900	1.850		
Duran Varlıklar				
Finansal Yatırımlar				
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar- B İşletmesindeki Yatırım	7.000			
Maddi Duran Varlıklar				
Binalar	7.000	3.000	3.300	300
Toplam Duran Varlıklar	14.000	3.000		

TOPLAM VARLIKLAR	27.900	4.850		
KAYNAKLAR				
Kısa Vadeli Yükümlülükler				
Ticari Borçlar	5.700	550	550	
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	5.700	550		
Özkaynaklar				
Sermaye	10.000	2.000		
Geçmiş Yıl Kârları	12.200	2.300		
Toplam Özkaynaklar	22.200	4.300		
TOPLAM KAYNAKLAR	27.900	4.850		

Bu doğrultuda, yukarıda verilen bilgiler çerçevesinde, A İşletmesinin dönem sonu Konsolide Finansal Durum Tablosunu hazırlarken yapması gereken işlemler aşağıda özetlenmektedir.

1. Bağlı ortaklık edinimi şeklinde gerçekleşen iş birleşmelerinde, şerefiyeden ayrı olarak bağlı ortaklığın BOBİ FRS'ye uygun olarak hazırlanmış Finansal Durum Tablosundaki varlık ve yükümlülüklerinin, güvenilir bir şekilde ölçülebilmeleri durumunda, gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçülerek kayda alınması gerekmektedir.

Bu kapsamda, birleşme tarihi itibarıyla B İşletmesinin Finansal Durum Tablosundaki varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerine aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

B İşletmesinin varlıklarının edinim tarihindeki gerçeğe uygun değeri (1.000 TL Nakit + 250 TL Ticari Alacaklar + 700 TL Stoklar 3.300 TL Binalar)	5.250 TL
B işletmesinin yükümlülüklerinin edinim tarihindeki gerçeğe uygun değeri (-) (550 TL Ticari Borçlar)	550 TL
B işletmesinin net varlıklarının edinim tarihindeki gerçeğe uygun değeri	4.700 TL

Diğer taraftan, B İşletmesinin 31/12/20X0 tarihi itibarıyla net varlıklarının defter değeri ise 4.300 TL tutarındadır (Varlıkların defter değeri 4.850 TL – Yükümlülüklerin defter değeri 550 TL). Birleşme tarihi itibarıyla, A İşletmesinin B İşletmesinin varlık ve yükümlülüklerinin defter değerleri ile gerçeğe uygun değerleri arasındaki farktaki payı 400 TL tutarındadır. Konsolide finansal tablolar hazırlanırken, söz konusu farkların ilgili olduğu varlık ile yükümlülüklerle, bu farkların yansıtılması gerekmektedir.

2. A İşletmesinin edinim için transfer ettiği bedelin, bağlı ortaklığın gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülen varlık ve yükümlülüklerindeki payını aşan 2.300 TL tutarındaki (Edinim için transfer edilen bedel 7.000 TL - Edinilen net varlıkların edinim tarihindeki gerçeğe uygun değeri 4.700 TL) kısım ise şerefiye olarak Konsolide Finansal Durum Tablosuna yansıtılacaktır.

3. A İşletmesinin 7.000 tutarındaki bağlı ortaklıktaki yatırımının defter değeri ve bağlı ortaklığın varlık ve yükümlülüklerinin gerçeğe uygun değerine göre belirlenen özkaynak tutarından A İşletmesinin payına isabet eden 4.700 TL tutarı elimine edilecektir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, A İşletmesinin dönem sonu konsolide finansal tablolarını hazırlarken yapacağı kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır:

1. Ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların finansal tablolarındaki birbirine tekabül eden varlık, yükümlülük, özkaynak, gelir ve gider kalemleri satır satır toplanarak birleştirilmesi için yapılacak kayıt. Bu kaydın yapılması sırasında birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerler esas alınacaktır:

Nakit ve Nakit Benzerleri	1.000 TL	
Ticari Alacaklar	250 TL	
Ticari Mallar	700 TL	
Binalar	3.300 TL	
Ticari Borçlar		550 TL
Sermaye		2.000 TL
Geçmiş Yıl Kârları		2.300 TL
Bağlı ortaklığın net varlıklarının gerçeğe uygun değeri ile defter değeri arasındaki fark		400 TL

2. Ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki yatırımının defter değeri ile bağlı ortaklığın özkaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutarın elimine edilmesi:

Sermaye	2.000 TL	
Geçmiş Yıllar Kârları	2.300 TL	
Bağlı ortaklığın net varlıklarının gerçeğe uygun değeri ile defter değeri arasındaki fark	400 TL	
Şerefiye	2.300 TL	
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar		7.000 TL

Yukarıda belirtilen işlemler çerçevesinde ve tam konsolidasyon yönteminin uygulanması sonucunda A ve B İşletmelerinin Finansal Durum Tabloları aşağıdaki şekilde konsolide edilecektir:

	A İşletmesi	B İşletmesi	Konsolidasyon Düzeltmeleri	Konsolide Bakiyeler
	Defter değeri	Defter değeri		
VARLIKLAR				
Dönen Varlıklar				
Nakit ve Nakit Benzerleri	12.500 TL	1.000		13.500
Ticari Alacaklar	500 TL	250		750
Stoklar	900 TL	600	100	1.600

Toplam Dönen Varlıklar	13.900	1.850		15.850
Duran Varlıklar				
Finansal Yatırımlar				
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar- <i>B İşletmesindeki Yatırım</i>	7.000 TL		(7.000)	0
Maddi Duran Varlıklar				
Binalar	7.000 TL	3.000	300	10.300
Maddi Olmayan Duran Varlıklar				
Şerefiye			2.300	2.300
Toplam Duran Varlıklar	14.000	3.000		14.600
TOPLAM VARLIKLAR	27.900	4.850		28.450
KAYNAKLAR				
Kısa Vadeli Yükümlülükler				
Ticari Borçlar	5.700 TL	550		6.250
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	5.700	550		6.250
Özkaynaklar				
Sermaye	10.000 TL	2.000 TL	(2.000)	10.000
Geçmiş Yıl Kârları	12.200 TL	2.300 TL	(2.300)	12.200
Toplam Özkaynaklar	22.200	4.300	(4.300)	22.200
TOPLAM KAYNAKLAR	27.900	4.850		28.450

Örnek 22.20:

Örnek 22.19'da belirtilen hususlar bu örnekte de geçerlidir. Ancak bu örnekte, 31/12/20X1 tarihinde, bir başka ifadeyle A İşletmesinin B İşletmesini edinmesinden bir yıl sonra konsolide finansal tablolar hazırlanırken yapılması gereken işlemlere yer verilmiş ve aşağıdaki varsayımlar yapılmıştır:

- A İşletmesi şerefiyenin faydalı ömrünü güvenilir biçimde tahmin edememektedir. Bu nedenle BOBİ FRS'de öngörüldüğü şekilde şerefiyenin faydalı ömrünü 10 yıl olarak dikkate almıştır.
- 31/12/20X0 tarihi itibarıyla binaların faydalı ömrü 20 yıl ve kalıntı değerinin bulunmadığı belirlenmiştir. 20X1 hesap dönemin sonu itibarıyla da tahminlerde değişikliğe gidilmesini gerektiren bir gelişme olmamıştır. A İşletmesi, binalarının sonraki ölçümünde doğrusal amortisman yöntemi kullanmakta olup binalar için herhangi bir değer düşüklüğü bulunmamaktadır.
- 31/12/20X0 tarihinde B İşletmesinin mevcut stoklarının tamamı 20X1 yılı içerisinde satılmıştır.

- A İşletmesi münferit finansal tablolarında bağlı ortaklık yatırımlarını maliyet yöntemi kullanarak ölçmekte olup 20X1 yılı hesap döneminde münferit finansal tabloları için herhangi bir değer düşüklüğü bulunmamaktadır.

A ve B İşletmelerinin 31/12/20X1 tarihinde BOBİ FRS'ye uygun olarak hazırlanmış münferit Finansal Durum Tabloları ile münferit Kâr veya Zarar Tablolarına aşağıda yer verilmektedir:

Finansal Durum Tablosu	A İşletmesi	B İşletmesi
	Defter değeri	Defter değeri
VARLIKLAR		
Dönen Varlıklar		
Nakit ve Nakit Benzerleri	14.500 TL	1.200 TL
Ticari Alacaklar	600 TL	400 TL
Stoklar	850 TL	480 TL
Toplam Dönen Varlıklar	15.950	2.080 TL
Duran Varlıklar		
Finansal Yatırımlar		
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar- <i>B İşletmesindeki Yatırım</i>	7.000 TL	
Maddi Duran Varlıklar		
Binalar	8.500 TL	3.000 TL
Toplam Duran Varlıklar	15.500 TL	3.000 TL
TOPLAM VARLIKLAR	31.450 TL	5.080 TL
KAYNAKLAR		
Kısa Vadeli Yükümlülükler		
Ticari Borçlar	8.450 TL	230 TL
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	8.450 TL	230 TL
Özkaynaklar		
Sermaye	10.000 TL	2.000 TL
Geçmiş Yıl Kârları	12.200 TL	2.300 TL
Dönem Net Kârı veya Zararı	800 TL	550 TL
Toplam Özkaynaklar	23.000 TL	4.850 TL
TOPLAM KAYNAKLAR	31.450 TL	5.080 TL

Kâr veya Zarar Tablosu	A İşletmesi	B İşletmesi
Satış Hasılatı	3.000 TL	1.900 TL
Satışların Maliyeti (-)	(1.800 TL)	(1.000 TL)
Brüt Kâr/Zarar	1.200 TL	900 TL
Genel Yönetim Giderleri (-)	(400 TL)	(350 TL)
Dönem Net Kârı veya Zararı	800 TL	550 TL

Bu doğrultuda, yukarıda verilen bilgiler çerçevesinde, A İşletmesinin 31/12/20X1 tarihinde sona eren hesap dönemine ait konsolide Finansal Durum Tablosu ile konsolide Kâr veya Zarar Tablosunu hazırlarken yapması gereken işlemler aşağıda özetlenmektedir:

1. Birleşme tarihli konsolide finansal durum tablosunun hazırlanmasında gerçekleştirilen eliminasyon kayıtları birleşme tarihinden sonraki konsolide finansal tabloların düzenlenmesi sırasında da aynen tekrarlanır. Bu şekilde birleşme tarihli şerefiye tutarı ile gerçeğe uygun değeri defter değerinden farklılık gösteren bağlı ortaklık varlık ve yükümlülükleri konsolide bazda olması gereken başlangıç tutarlarına getirilmiş olur.
2. Belirtildiği üzere, birleşme tarihinden sonraki dönemlerde konsolide finansal tablolar hazırlanırken, varlık ile yükümlülüklerle ilgili gelir ve giderlerin belirlenmesinde, bunların birleşme tarihindeki değerleri dikkate alınır. Bu doğrultuda, bu örnekte yer alan varsayımlar çerçevesinde, A İşletmesi edinimi sonucunda ortaya çıkan şerefiye ve gerçeğe uygun değer farkları için aşağıdaki işlemleri yapması gerekmektedir:

- Bağlı ortaklığın gerçeğe uygun değeri defter değerinden farklı olan stoklarının 20X1 yılına ait raporlama döneminde satılmasına ilişkin yapılması gereken işlemler: Birleşme tarihi itibarıyla, stokların, bağlı ortaklığın finansal tablolarındaki kayıtlı değeri 600'dir ve bu değerden izlenen stokların tamamı 20X1 yılında satılmış ve satılan bu stoklar giderleştirilerek "Satışların Maliyeti" kalemiyle bağlı ortaklığın Kâr veya Zarar Tablosuna yansıtılmıştır.

Ancak, birleşme tarihi itibarıyla söz konusu stokların gerçeğe uygun değeri 700 TL'dir. Dolayısıyla, 20X1 yılı konsolide kâr veya zarar tablosunda söz konusu stoklar için olması gereken gider tutarı 700 olmalıdır. Bu sebeple, satışların maliyeti kaleminin tutarı söz konusu stokların defter değeri ile gerçeğe uygun değer farkı olan 100 tutarında arttırılmalı; karşılığında stokların değeri azaltılmalıdır.

- Binaların amortisman tutarını gerçeğe uygun değer üzerinden gösterilmesi amacıyla yapılması gerekli işlemler: Bağlı ortaklığın edinildiği tarihte, binaların bağlı ortaklığın finansal tablolarındaki kayıtlı değeri 3.000 TL'dir ve bu değer üzerinden amortisman ayrılması sonucunda ortaya çıkan amortisman gideri bağlı ortaklığın Kâr veya Zarar Tablosuna yansıtılmıştır.

Ancak, birleşme tarihi itibarıyla söz konusu binaların gerçeğe uygun değeri 3.300 TL'dir. Dolayısıyla konsolide finansal tablolar açısından amortisman gideri bu tutar üzerinden hesaplanmalıdır. Buna göre bağlı ortaklığın amortisman gideri tutarının 15 TL kadar arttırılması ve karşılığında binaların net defter değerinin azaltılması gerekmektedir. Binalar yönetim biriminin kullanımındadır.

- Şerefiyenin itfa edilmesi için yapılması gereken işlemler: Birleşme tarihinden sonraki dönemlerde konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında yapılması gereken işlemlerden birisi de şerefiyenin itfaya tabi tutulmasıdır.

31/12/20X0 tarihinde meydana gelen bağlı ortaklık edinimi sonucunda, 2.300 TL tutarında şerefiye konsolide finansal tablolara alınmıştır. Örnekte, şerefiyenin faydalı ömrü 10 yıl olarak belirlenmiştir. Şerefiyeye ilişkin 230 TL tutarındaki gider doğrudan "Genel Yönetim Giderleri" kalemiyle ilişkilendirilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, A İşletmesinin birleşme tarihinden sonraki dönemde konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında yapacağı düzeltme kayıtlarına aşağıda yer verilmektedir:

Birleşme tarihinde yapılan düzeltme kaydının tekrar yapılması

1. Edinilen varlık ve yükümlülüklerin belirlenmesi.

		BORÇ	ALACAK
Nakit ve Nakit Benzerleri		1.000 TL	
Ticari Alacaklar		250 TL	
Ticari Mallar		700 TL	
Binalar		3.300 TL	
	Ticari Borçlar		550 TL
	Sermaye		2.000 TL
	Geçmiş Yıl Kârları		2.300 TL
	Bağlı ortaklığın net varlıklarının gerçeğe uygun değeri ile defter değeri arasındaki fark		400 TL

2. Bağlı ortaklıkların özkaynakları ile bağlı ortaklık yatırımın defter değerinin eliminasyonu

		BORÇ	ALACAK
Sermaye		2.000 TL	
Geçmiş Yıllar Kârları		2.300 TL	
Bağlı ortaklığın net varlıklarının gerçeğe uygun değeri ile defter değeri arasındaki fark		400 TL	
Şerefiye		2.300 TL	
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar			7.000 TL

31/12/20X0 itibarıyla gerçeğe uygun değeri üzerinden kayda alınan stokların tamamının 31/12/20X1 tarihinde sona eren raporlama döneminde satışına ilişkin yapılacak düzeltme kaydı:

Satılan Ticari Mallar Maliyeti	100 TL	
Ticari Mallar		100 TL

Bağlı ortaklığa ait binalarının gerçeğe uygun değer düzeltilmesine ilişkin ilâve amortismanın ve şerefiyenin itfa payının muhasebeleştirilmesine ilişkin yapılacak düzeltme kaydı

BORÇ ALACAK		
Genel Yönetim Giderleri	245 TL	
Şerefiye		230 TL
Binalar		15 TL

Yukarıda belirtilen işlemler çerçevesinde ve tam konsolidasyon yönteminin uygulanması sonucunda A ve B İşletmelerinin Kâr veya Zarar Tabloları ile Finansal Durum Tabloları aşağıdaki şekilde konsolide edilecektir:

Konsolide Kâr veya Zarar Tablosu	A İşletmesi	B İşletmesi	Konsolidasyon Düzeltmeleri	Konsolide Bakiyeler
Satış Hasılatı	3.000 TL	1.900 TL		4.900 TL
Satışların Maliyeti (-)	(1.800 TL)	(1.000 TL)	(100 TL)	(2.900 TL)
Brüt Kâr/Zarar	1.200 TL	900 TL		2.000 TL
Genel Yönetim Giderleri (-)	(400 TL)	(350 TL)	(245 TL)	(995 TL)
Dönem Net Kârı veya Zararı	800 TL	550 TL		1.005 TL
Ana Ortaklık Sahiplerine İsbet Eden Dönem Net Kârı				1.005 TL
Kontrol Gücü Olmayan Paylara İsbet Eden Dönem Net Kârı				0

Konsolide Finansal Durum Tablosu	A İşletmesi	B İşletmesi	Konsolidasyon Düzeltmeleri	Konsolide Bakiyeler
	Defter değeri	Defter değeri		
VARLIKLAR				
Dönen Varlıklar				
Nakit ve Nakit Benzerleri	14.500 TL	1.200 TL		15.700 TL
Ticari Alacaklar	600 TL	400 TL		1.000 TL
Stoklar	850 TL	480 TL		1.330 TL
Toplam Dönen Varlıklar	15.950 TL	2.080 TL		18.030 TL
Duran Varlıklar				
Finansal Yatırımlar				
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar- <i>B İşletmesindeki Yatırım</i>	7.000 TL		(7.000 TL)	
Maddi Duran Varlıklar				
Binalar	8.500 TL	3.000 TL	285 TL	11.785 TL
Maddi Olmayan Duran Varlıklar				

Şerefiye			2.070 TL	2.070 TL
Toplam Duran Varlıklar	15.500 TL	3.000 TL		13.855 TL
TOPLAM VARLIKLAR	31.450 TL	5.080 TL		31.885 TL
KAYNAKLAR				
Kısa Vadeli Yükümlülükler				
Ticari Borçlar	8.450 TL	230 TL		8.680 TL
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	8.450 TL	230 TL		8.680 TL
Özkaynaklar				
Sermaye	10.000 TL	2.000 TL	(2.000 TL)	10.000 TL
Geçmiş Yıl Kârları	12.200 TL	2.300 TL	(2.300 TL)	12.200 TL
Dönem Net Karı	800 TL	550 TL	(345 TL)	1.005 TL
Toplam Özkaynaklar	23.000 TL	4.850 TL	(4.645 TL)	23.205 TL
TOPLAM KAYNAKLAR	31.450 TL	5.080 TL		31.885 TL

Soru 22.12:

Ana ortaklığın münferit finansal tablolarında bağlı ortaklığın özkaynak yöntemiyle izlendiği durumda yapılacak konsolidasyon düzeltmelerinde dikkate alınması gereken hususlar nelerdir?

BOBİ FRS'ye göre ana ortaklıkların münferit finansal tablolarda özkaynak yöntemi ya da maliyet yöntemiyle ölçülerek sunulmaları gerekmektedir.

Münferit finansal tablolarında bağlı ortaklığını özkaynak yöntemiyle ölçen bir yatırımcının bağlı ortaklığının edinim tarihinde temel konsolidasyon düzeltmeleri bakımından bir farklılık ortaya çıkmayacaktır. Bir başka ifadeyle, bağlı ortaklıktaki yatırımının defter değeri ile bağlı ortaklıkların özkaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutarlar elimine edilecektir. Özkaynak yöntemine göre yatırımlar ilk muhasebeleşirmede maliyet bedeliyle ölçüldüğünden ve maliyetin belirlenmesinde "İş Birleşmeleri" bölümündeki hükümler kıyasen uygulandığından, birleşme tarihi itibarıyla yatırım defter değeri açısından herhangi bir düzeltme yapılmasına gerek olmayacaktır.

Bununla birlikte, özkaynak yöntemi uygulanırken, bağlı ortaklığın defter değeri alınan kâr payı tutarı kadar azaltılmakta, bağlı ortaklığın dönem net kârı ya da zararı ile özkaynaklarında kaydettiği kazanç ya da kayıptaki payı oranında artırmakta veya azaltılmaktadır.

Bu kapsamda, daha sonraki dönemlerde hazırlanacak konsolide finansal tablolar için düzeltme kayıtları yapılırken;

- Ana ortaklığın, bağlı ortaklığın kâr ya da zararındaki payı ile bağlı ortaklığın özkaynaklarında kaydettiği kazanç ve kayıplardaki payını
- Bağlı ortaklıktan aldığı kâr payı dağıtım tutarındaki payını

yatırımın defter değerinden düşmesi gerekecektir. Diğer bir ifadeyle 22.25 paragrafının (b) bendinde öngörülen eliminasyon işlemi yapılmadan önce özkaynak yöntemine göre ilk muhasebeleştirmeden sonra yapılan tüm işlemlerin etkisi yok edilecek ve yatırımın defter değeri ilk muhasebeleştirmedeki değerine getirilecektir.

Soru 22.13:

Ana ortaklığın münferit finansal tablolarında bağlı ortaklığın maliyet yöntemiyle izlendiği durumda yapılacak konsolidasyon düzeltmelerinde dikkate alınması gereken hususlar nelerdir?

Bilindiği üzere, maliyet yöntemi uygulandığında yatırımın defter değeri sadece değer düşüklüğü söz konusu olması durumunda değişmektedir. Aksi halde defter değeri sonraki ölçümlerde ilk muhasebeleştirmedeki değerinden izlenmeye devam edilmektedir.

22.25 paragrafının (b) bendine göre yapılacak eliminasyon işlemlerinde de bağlı ortaklık yatırımının birleşme tarihindeki defter değeri esas alınmaktadır. Buna göre, maliyet yöntemi uygulandığı durumlarda konsolide finansal tablolar hazırlanırken değer düşüklüğü söz konusu olmadıkça ilave bir düzeltme kaydının yapılmasına gerek olmayacaktır.

Diğer taraftan, maliyet yöntemi uygulanırken, bağlı ortaklığın yaptığı kâr payı dağıtımları ana ortaklık tarafından gelir olarak kaydedilmektedir. Bu doğrultuda, ana ortaklık temel konsolidasyon düzeltmelerini yaparken bağlı ortaklıktan aldığı kâr payı dağıtımına ilişkin kayda aldığı gelir tutarını elimine etmesi gerekmektedir.

Paragraf 22.25 (c)- Ana Ortaklık ile Bağlı Ortaklık Arasında Gerçekleşen İşlemler

Topluluk içi bakiyeler ve işlemler tamamen elimine edilir. Bu çerçevede topluluk içi varlık ve yükümlülükler ile topluluk içi işlemlerden kaynaklanan gelirler, giderler, nakit akışları, özkaynaklar ve varlıklarda (**stoklar** ile **maddi duran varlıklar** gibi) kaydedilen kâr veya zararlar tamamen elimine edilir. Topluluk içi işlemlerden oluşan zararlar, konsolide finansal tablolara yansıtılması gereken bir **değer düşüklüğü**nün bulunduğuna işaret edebilir.

Açıklama:

Tam konsolidasyon yönteminde ana ortaklık ile bağlı ortaklığın finansal tabloları kalemler itibarıyla satır satır toplanarak birleştirilmektedir. Bu bentte belirtilen eliminasyon işlemi yapılmaması durumunda, ana ortaklık ile bağlı ortaklıkların finansal tablolarının birbirleriyle yaptıkları işlemlerini de kapsayacak şekilde sunulması,

konsolide finansal tablolarda hem topluluğun üçüncü taraflarla hem de topluluk içinde yapılan işlemlerin etkisinin de gösterilmesine neden olacaktır.

Diğer taraftan, konsolide finansal tablolardan beklenen topluluğu tek bir işletme gibi değerlendirip bu tek işletmenin diğer taraflarla yaptığı işlemlerin etkisini göstermesidir

Bu sebeple, topluluk içi işlemler sonucu oluşmuş varlık ve yükümlülükler ile topluluk içi işlemlerden kaynaklanan gelirler, giderler, nakit akışları, özkaynaklar ve varlıklarda kaydedilen kâr veya zararların oluştukları dönemde tamamen elimine edilmesi öngörülmüştür.

Ana ortaklığın bağlı ortaklığın paylarının tamamına sahip olmasa dahi, diğer bir ifadeyle kontrol gücü olmayan payların bulunduğu bir durumda da bu bendin uygulamasında bir değişiklik olmayacak ana ortaklık ve bağlı ortaklık arasında gerçekleşen işlemlerin tüm etkileri elimine edilecektir.

Cari dönemde oluşan işlemlerin etkileri düzeltilirken, cari döneme ait konsolide finansal tabloların önceki dönemlerde meydana gelen ve etkileri cari dönemde de devam eden işlemler bakımından da düzeltilmesi gerekmektedir. Örneğin, önceki raporlama döneminde grup içi satışı yapılan bir varlık, cari raporlama döneminde de satılmadan topluluğun bünyesinde kalmış olabilir. Böyle bir durumda, konsolidasyon düzeltme kayıtlarının her iki dönemde de yapılmalı, yani söz konusu satışın ilgili dönemlerin finansal tablolarında oluşturduğu etki, satış hiç gerçekleşmemiş gibi düşünülerek, elimine edilmelidir. Çünkü, konsolidasyon düzeltme kayıtları ana ortaklığın ve bağlı ortaklığın finansal tablolarına ya da kayıtlarına etki etmemekte, bu amaçla ayrı bir şekilde oluşturulmaktadır. Bu sebeple, önceki dönemlerde meydana gelen ve bireysel olarak ana ortaklığın ya da bağlı ortaklığın kayıtlarında ve tablolarında etkileri gösterilmiş işlemlerin etkisinin de konsolide finansal tablolar oluşturulurken dikkatle izlenmesi önem arz etmektedir.

Topluluk içinde gerçekleştirilen işlemlerin finansal tablolar üzerindeki etkileri farklı şekilde olabilmektedir. Örneğin, bazı işlemlerin, varlık ve yükümlülüklerin defter değeri üzerinde herhangi bir etkisi olmayabilir. Bu durum özellikle topluluk içinde verilen hizmetlere ödenen ücretler bağlamında ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan, bazı işlemler varlık ve yükümlülerinin defter değerinde de farklılaşmaya neden olabilmektedir. Örneğin, bağlı ortaklığın maliyeti 800 olan bir ticari malı 1.000 tutarına ana ortaklığına satması durumunda, ana ortaklık bu malı münferit finansal tablolarında 1.000 tutarı üzerinden izleyecektir. Ancak söz konusu malın topluluk bazındaki maliyeti 800'dir. Bu kapsamda, ilgili ticari mal üçüncü taraflara satılmadığı sürece, konsolide finansal tablolar hazırlanırken hem ticari malın defter değerinin hem de bu satış işleminden ortaya çıkan gerçekleşmemiş kârın düzeltilmesi gerekecektir.

Bununla birlikte, topluluk içinde meydana gelen zararına satış, satışa konu olan varlığın değer düşüklüğüne uğradığına dair bir gösterge olabilmektedir. Bu doğrultuda, varlıkların değer düşüklüğüne uğradığına dair kanıtların mevcut olup olmadığı değerlendirilirken, bu hususun da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Örnek 22.21:

A İşletmesi B İşletmesinin paylarının tamamına sahiptir ve B İşletmesini kontrol etmektedir. A İşletmesi, büyük işletme ölçütlerini karşıladığından konsolide finansal tablolarını hazırlamaktadır.

30/12/20X1 tarihinde A İşletmesi B İşletmesinden maliyet bedeli 1.600 TL olan ticari malları 2.000 TL nakit karşılığında satın almıştır.

Ana ortaklık ile bağlı ortaklık arasında gerçekleşen ticari mal alım ve satımıyla ilgili olarak, A ile B İşletmeleri münferit hesaplarında aşağıdaki yevmiye kayıtlarını yapmışlardır:

A İşletmesi			B İşletmesi		
Ticari mal satın alımının muhasebeleştirilmesi			Ticari mal satışının muhasebeleştirilmesi		
Ticari Mallar	2.000 TL		Kasa	2.000 TL	
Kasa		2.000 TL	Yurtiçi Satışlar		2.000 TL
			Satılan Ticari Mallar Maliyeti	1.600 TL	
			Ticari Mallar		1.600 TL

Yevmiye kayıtlarında da gösterildiği üzere, B İşletmesi, ana ortaklığa yapmış olduğu ticari mal satışından 400 TL tutarında bir brüt kâr (Satış bedeli 2.000 TL – Satılan ticari malın maliyeti 1.600 TL) elde etmiştir. Diğer taraftan, A İşletmesi, maliyeti esasen 1.600 TL olan bu malları kendi stoklarına 400 TL tutarındaki kârı içerecek şekilde 2.000 TL tutarı üzerinden kaydetmiştir.

Ancak topluluk açısından bakıldığında, topluluk dışı üçüncü taraflarla herhangi bir satış ve alım işlemi bulunmamaktadır. Bu doğrultuda, konsolide finansal tablolar hazırlanırken, topluluk bakımından gerçekleşmemiş olan bu işlemin etkilerinin elimine edilmesi gerekmektedir.

Bu doğrultuda,

- Topluluk bakımından gerçekleşmemiş 2.000 TL tutarındaki satış işleminin,
- Topluluğun stoklarından herhangi bir stok çıkışı olmaması sebebiyle, satışların maliyetine dâhil edilen 1.600 TL tutarındaki giderin ve
- A İşletmesinin stoklarına 400 TL tutarında gerçekleşmemiş bir kârla dâhil edilen kısmın stokların maliyetinden arındırılması

gerekmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, bu işlemin etkilerinin elimine edilmesine ilişkin olarak konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında yapacağı düzeltme kaydına aşağıda yer verilmiştir:

Topluluk içi ticari mal satışının etkisinin elimine edilmesine ilişkin olarak yapılacak düzeltme kaydı

Yurtiçi Satışlar	2.000 TL	
Satılan Ticari Mallar Maliyeti		1.600 TL
Ticari Mallar		400 TL

Örnek 22.22:

Örnek 22.21’de belirtilen hususlar bu örnekte de geçerlidir. Ancak bu örnekte, A İşletmesi B İşletmesinin paylarının yüzde 80’ine sahiptir.

Bu örnekte, A İşletmesi bağlı ortaklığın paylarının yüzde 80’ine sahip olması dolayısıyla, geriye kalan %20’lik pay kontrol gücü olmayan payları oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, B İşletmesinin, ana ortaklığa yaptığı yukarı yönlü satış işleminden doğan 400 TL (Satış bedeli 2.000 TL – Satılan ticari malın maliyeti 1.600 TL) tutarındaki brüt kârda kontrol gücü olmayan payların hakkı mevcuttur. Ancak, bu işlem topluluk bakımından gerçekleşmemiş olduğundan ve kontrol gücü olmayan paylar da topluluğun bir parçası sayıldığından yukarıdaki örnekte olduğu gibi yine bu işlemin tüm etkileri konsolide finansal tablolar hazırlanırken elimine edilecektir.

Dolayısıyla, bu işlemin etkilerinin eliminasyonuna ilişkin kayıt aşağıdaki gibi gerçekleştirilecektir:

Topluluk içi ticari mal satışının etkisinin elimine edilmesine ilişkin olarak yapılacak düzeltme kaydı

Yurtiçi Satışlar	2.000 TL	
Satılan Ticari Mallar Maliyeti		1.600 TL
Ticari Mallar		400 TL

Bu açıdan bağlı ortaklığın dönem net kârı/zararından kontrol gücü olmayan paylara düşen tutarın hesabı, bu işlemin etkisi elimine edildikten sonra tespit edilen dönem net kârı/zararı üzerinden yapılacaktır. Örneğin; bağlı ortaklığın kendi finansal tablolarına göre dönem net kârının 70.000 TL olduğu ve konsolidasyon amaçlı bağlı ortaklığın kâr veya zarar tablosunda bu işlem dışında herhangi bir düzeltmenin gerekli olmadığı bir durumda, konsolide finansal tablolarda kontrol gücü olmayan paylara düşen dönem net kârı tutarı $13.920 \text{ TL} ((70.000 \text{ TL} - 400 \text{ TL}) * 0,2)$ olacaktır.

Örnek 22.23:

Örnek 22.22’de belirtilen hususlar bu örnekte de geçerlidir. Ancak bu örnekte, aynı şartlarla B İşletmesi A İşletmesinden ticari mal satın almıştır.

Bu örnekte, ana ortaklığın bağlı ortaklığına yaptığı satış sonucunda meydana gelen 400 TL tutarındaki gerçekleşmemiş kâr tutarı kontrol gücü olmayan paylara düşen dönem net karı/zararının hesabında bir etkisi olmayacaktır. Çünkü konsolide finansal tablolar hazırlanırken dâhil edilmeyen kâr B işletmesi tarafından değil, A İşletmesi tarafından elde edilmiştir ve B işletmesinin kontrol gücü olmayan paylarının A işletmesinin kârından pay alma hakkı bulunmamaktadır.

Bu doğrultuda, örneğin bağlı ortaklığın kendi finansal tablolarına göre dönem net kârının 70.000 TL olduğu ve konsolidasyon amaçlı bağlı ortaklığın kâr veya zarar tablosunda herhangi bir düzeltmenin gerekli olmadığı bir durumda, konsolide finansal tablolarda kontrol gücü olmayan paylara düşen dönem net kârı tutarı 14.000 TL (70.000 TL * 0,2) olacaktır.

Örnek 22.24:

Örnek 22.21’de belirtilen hususlar bu örnekte de geçerlidir. Ancak bu örnekte A ile B İşletmeleri arasındaki ticari mal satış işlemi 1/11/20X1 tarihinde gerçekleşmiş ve A İşletmesi, B İşletmesinden satın almış olduğu ticari malların yarısını 20X1 yılına ait raporlama dönemi sonundan önce 1.250 TL nakit karşılığında üçüncü taraflara satmıştır.

Ana ortaklık ile bağlı ortaklık arasında gerçekleşen ticari mal alım ve satımı ile ana ortaklığın bağlı ortaklıktan satın almış olduğu ticari malların yarısını üçüncü taraflara satmasına ilişkin olarak, A ile B İşletmeleri münferit hesaplarında aşağıdaki yevmiye kayıtlarını yapmışlardır:

A İşletmesi			B İşletmesi		
Ticari mal satın alımının muhasebeleştirilmesi			Ticari mal satışının muhasebeleştirilmesi		
Ticari Mallar	2.000 TL		Kasa	2.000 TL	
Kasa		2.000 TL	Yurtiçi Satışlar		2.000 TL

Satılan Ticari Mallar Maliyeti	1.600 TL	
Ticari Mallar		1.600 TL

Ticari malların yarısının üçüncü taraflara yapılan satışının muhasebeleştirilmesi		
Kasa	1.250 TL	
Yurtiçi Satışlar		1.250 TL

Satılan Ticari Mallar Maliyeti	1.000 TL	
Ticari Mallar		1.000 TL

Topluluk açısından bakıldığında, diğer bir ifadeyle A ve B İşletmeleri tek bir işletme gibi düşünüldüğünde, topluluğa maliyeti 800 TL olan bir ticari mal topluluk dışına 1.250 TL'den satılmıştır. Ayrıca, topluluk açısından kalan toplulukta kalan ticari malların defter değeri 800 TL olmalıdır.

Yukarıdaki kayıtlara göre ise Yurtiçi Satışlar hesabında bu işlemle ilgili olarak A ve B İşletmeleri açısından toplamda 3.250 TL tutar kayda alınmıştır. Dolayısıyla B İşletmesi tarafından bu hesaba yapılan 2.000 TL'lik kayıt elimine edilerek bu hesap açısından tutar 1.250 TL'ye indirilmelidir. Ayrıca, toplamda Satılan Ticari Mallar Maliyeti hesabında kayda alınan tutar 2.600 TL'dir. Bu tutarın da topluluk açısından olması gereken 800 TL'ye indirilmesi için bu hesaba 1.800 TL'lik tutarında bir alacak kaydı yapılmalıdır. Yurtiçi Satışlar ile Satılan Ticari Mallar Maliyeti hesaplarına yapılan bu düzeltme kayıtlarının arasındaki fark tutarı olan 200 TL'de Ticari Mallar hesabına alacak kaydedilerek topluluk açısından ana ortaklığın kayıtlarında 1.000 TL olarak gözüken stok tutarı 800 TL'ye indirilmelidir.

Yukarıdaki anlatıma göre yapılması gerekli eliminasyon kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

Topluluk içi ticari mal satışının etkisinin elimine edilmesine ilişkin olarak yapılacak düzeltme kaydı

Yurtiçi Satışlar		2.000 TL
	Satılan Ticari Mallar Maliyeti	1.800 TL
	Ticari Mallar	200 TL

Örnek 22.25:

Örnek 22.24'te belirtilen hususlar bu örnekte de geçerlidir. Ancak bu örnekte A İşletmesinin, B İşletmesinden satın almış olduğu ticari malların yarısı 20X2 yılına ait raporlama dönemi sonu itibarıyla da üçüncü taraflara satılmadan A İşletmesinin stoklarında kalmıştır.

B İşletmesinden 20X1 yılında satın alınan ticari mallar, A İşletmesinin münferit Finansal Durum Tablosunda 200 tutarındaki gerçekleşmemiş kârı içerecek şekilde 1.000 TL (söz konusu ticari malın B işletmesi bakımından maliyet bedeli 800'dir) tutarı üzerinden gösterilmektedir.

Topluluk içi satış işlemi 20X1 yılına ait raporlama döneminde yapılmış, dolayısıyla B İşletmesi bakımından söz konusu gerçekleşmemiş kâr, dönem net kârının içinde Geçmiş Yıllar Kârları kalemine aktarılmış olduğundan, ticari malların defter

değerinden yapılacak eliminasyon işlemi, Geçmiş Yıllar Kârları kaleminin 200 TL tutarındaki gerçekleşmemiş kâr tutarı kadar azaltılması suretiyle gerçekleştirilecektir.

Nihayetinde topluluğa 800 TL'ye mal olan bir ticari mal bir önceki raporlama döneminde 1.250 TL'den satılmış ve 450 TL kâr elde edilmiştir. Ancak A ve B İşletmelerinin bir önceki yıl yaptıkları kayıtlara göre ortaya çıkan toplam kar tutarı 650 TL'dir ve bu tutarlar bu işletmelerin cari raporlama dönemi olan 20X2 yılı finansal tablolarında Geçmiş Yıllar Kârları kaleminde yer almaktadır. Dolayısıyla bu kalemde yer alan 200 TL'lik fazlalık tutarın elimine edilmesi aynı zamanda stokların değerinin olması gereken 800 TL'ye getirilmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede yapılması gerekli eliminasyon kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

Geçmiş Yıllar Kârları	200 TL	
	Ticari Mallar	200 TL

Örnek 22.26:

A İşletmesi B İşletmesinin paylarının tamamına sahiptir ve B İşletmesini kontrol etmektedir. A İşletmesi, büyük işletme ölçütlerini karşıladığından konsolide finansal tablolarını sunmaktadır.

31/12/20X2 tarihinde A İşletmesi B İşletmesinden yeni merkez ofisinin inşası için maliyet bedeli 2.000 TL olan araziyi 2.500 TL nakit karşılığında satın almıştır.

Ana ortaklık ile bağlı ortaklık arasında gerçekleşen arazi alım ve satımıyla ilgili olarak, A ile B İşletmeleri münferit hesaplarında aşağıdaki yevmiye kayıtlarını yapmışlardır:

A İşletmesi			B İşletmesi		
Arazi satın alımının muhasebeleştirilmesi			Arazi satışının muhasebeleştirilmesi		
Arazi ve Arsalar	2.500 TL		Kasa	2.500 TL	
	Kasa	2.500 TL	Arazi ve Arsalar		2.000 TL
			Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıkların Satışından Ortaya Çıkan Kazançlar		500 TL

Yevmiye kayıtlarında da gösterildiği üzere, B İşletmesi, ana ortaklığa yapmış olduğu arazi satışından 500 TL tutarında kâr (Satış bedeli 2.500 TL – Arazinin maliyeti 2.000 TL) elde etmiştir. Diğer taraftan, A İşletmesi, maliyeti esasen 2.000 TL olan

bu araziyi kendi maddi duran varlıklarına 500 TL tutarındaki kârı içerecek şekilde 2.500 TL tutarı üzerinden kaydetmiştir.

Ancak topluluk açısından bakıldığında, Örnek 22.20’de belirtildiği üzere konsolide finansal tablolara dâhil edilecek herhangi bir satış ve alım işlemi bulunmamaktadır. Bu kapsamda, konsolide finansal tablolar hazırlanırken, topluluk bakımından bu işlemin finansal tablolara olan etkilerinin elimine edilmesi gerekmektedir.

Bu doğrultuda,

- Topluluk bakımından 500 TL tutarındaki gerçekleşmemiş satış kârı ve
- A İşletmesinin maddi duran varlıklarına 500 TL tutarında gerçekleşmemiş bir kârla dâhil edilen tutar

elimine edilecektir.

Yukarıdaki yapılan açıklamalar çerçevesinde, konsolide finansal tablolar hazırlanırken yapılacak eliminasyon kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

Topluluk içi arazi satışının etkisinin elimine edilmesine ilişkin olarak yapılacak düzeltme kaydı

Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıkların Satışından Ortaya Çıkan Kazançlar	500 TL	
	Arazi ve Arsalar	500 TL

Örnek 22.27:

A İşletmesi B İşletmesinin paylarının tamamına sahiptir ve B İşletmesini kontrol etmektedir. A İşletmesi, büyük işletme ölçütlerini karşıladığından konsolide finansal tablolarını sunmaktadır.

1/1/20X2 tarihinde A İşletmesi B İşletmesinden merkez ofisi olarak kullanmak üzere maliyet bedeli 2.000 TL olan binayı 2.500 TL nakit karşılığında satın almıştır.

B İşletmesi bu binayı üçüncü bir taraftan 1/1/20X1 tarihinde satın alarak, söz konusu binanın faydalı ömrünü 25 yıl olarak belirlemiştir.

A İşletmesine satışın yapıldığı tarihte binanın defter değeri 1.920 TL’dir. Edinim tarihi itibarıyla binanın kalan faydalı ömrü 24 yıl olarak tahmin edilmekte olup binanın amortismanında doğrusal amortisman yöntemi kullanılmaktadır.

Ana ortaklık ile bağlı ortaklık arasında gerçekleşen arazi alım ve satımıyla ilgili olarak, A ile B İşletmeleri münferit hesaplarında aşağıdaki yevmiye kayıtlarını yapmışlardır:

A İşletmesi Bina satın alımının muhasabeleştirilmesi			B İşletmesi Bina satışının muhasabeleştirilmesi		
Binalar	2.500		Nakit Kasası	2.500	
Nakit Kasası		2.500	Binalar		1.920
			Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıkların Satışından Ortaya Çıkan Kazançlar		580

Yevmiye kayıtlarında da gösterildiği üzere, B İşletmesi, ana ortaklığa yapmış olduğu bina satışından 580 TL tutarında kâr (Satış bedeli 2.500 TL – Binanın maliyeti 2.000 TL – Amortisman gideri 80 TL (Binanın maliyeti 2500 TL ÷ Faydalı ömür 25 yıl)) elde etmiştir. Diğer taraftan, A İşletmesi, defter değeri esasen 1.920 TL olan bu binayı kendi maddi duran varlıklarına 580 TL tutarındaki kârı içerecek şekilde 2.500 TL tutarı üzerinden kaydetmiştir.

Ancak topluluk açısından bakıldığında, bu işlemten kaynaklanan 580 TL tutarındaki kazancın elimine edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, 31/12/20X2 tarihi itibarıyla A İşletmesinin satın almış olduğu bina için amortisman ayırması gerekmektedir. Ancak A İşletmesinin, maddi duran varlıklarına dâhil edilen binaların defter değeri, olması gerekenden 580 TL tutarında daha fazladır. Dolayısıyla, A İşletmesinin 20X2 yılına ait raporlama döneminde münferit Kâr veya Zarar Tablosuna yansıtacağı amortisman gideri 104 TL tutarında (Binanın maliyeti 2.500 TL ÷ Faydalı ömür 24 yıl) olacaktır. Bu tutar ise, konsolide Kâr veya Zarar Tablosuna, olması gerekenden 24 tutarında fazla bir giderin yansıtılmasına sebep olacaktır. Çünkü topluluk bakımından, söz konusu binanın maliyet değeri 2.000 TL'dir. Bu doğrultuda, konsolide finansal tablolar hazırlanırken, amortisman giderinin ilişkilendirildiği gider kaleminin, söz konusu fazla amortisman giderinden arındırılması gerekmektedir.

Yukarıdaki yapılan açıklamalar çerçevesinde, konsolide finansal tablolar hazırlanırken yapılacak eliminasyon kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

Topluluk içi bina satışının etkisinin elimine edilmesine ilişkin olarak yapılacak düzeltme kaydı

Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıkların Satışından Ortaya Çıkan Kazançlar	580 TL	
	Binalar	580 TL

A İşletmesi tarafından ayrılan ilâve amortismanın elimine edilmesine ilişkin olarak yapılacak düzeltme kaydı

Binalar	24 TL	
Genel Yönetim Giderleri		24 TL

Bu şekilde söz konusu bina konsolide finansal tablolarda topluluk açısından olması gereken değer olan 1.840 TL tutarından gözükülecektir.

Örnek 22.28:

Örnek 22.27’de belirtilen hususlar bu örnekte de geçerlidir. Ancak bu örnekte, A İşletmesi B İşletmesinin paylarının yüzde 60’ına sahiptir.

Örnek 22.26’da belirtildiği üzere yapılan bina satışı işleminden 580 TL tutarında gerçekleşmemiş bir kazanç doğmuştur. Söz konusu kazanç bağlı ortaklık tarafından elde edilmiş olduğundan, bağlı ortaklığın dönem net kârında hakkı olan kontrol gücü olan paylara isabet eden tutarın, bu gerçekleşmemiş kârdan arındırılması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, konsolide finansal tablolarda sunulacak kontrol gücü olmayan paylara düşen dönem net kârı tutarı hesaplanırken bu işlemin etkisinin elimine edilmiş olması gerekmektedir.

Diğer taraftan, bağlı ortaklık finansal tablolarına herhangi bir etkisi olmadığından amortisman tutarına ilişkin yapılan eliminasyon kaydının kontrol gücü olmayan paylara düşen dönem net kâr/zarar tutarına herhangi bir etkisi olmayacaktır.

Örneğin; bağlı ortaklığın kendi finansal tablolarına göre dönem net kârının 70.000 TL olduğu ve konsolidasyon amaçlı bağlı ortaklığın kâr veya zarar tablosunda bu işlem dışında herhangi bir düzeltmenin gerekli olmadığı bir durumda, konsolide finansal tablolarda kontrol gücü olmayan paylara düşen dönem net kârı tutarı 13.884 TL $((70.000 \text{ TL} - 580 \text{ TL}) * 0,2)$ olacaktır.

Örnek 22.29:

A İşletmesi B İşletmesinin paylarının tamamına sahiptir ve B işletmesini kontrol etmektedir. A İşletmesi, münferit finansal tablolarında bağlı ortaklıklarını maliyet yöntemiyle ölçmektedir.

31/12/20X2 tarihinde B İşletmesi, elde ettiği dönem net kârından 2.000 tutarında kâr payı dağıtımını yapacağını ilân etmiştir.

Bu doğrultuda, kâr payı dağıtımının ilân edilmesine ilişkin olarak A ile B İşletmeleri münferit hesaplarında aşağıdaki yevmiye kayıtlarını yapmışlardır:

A İşletmesi			B İşletmesi		
Kâr payı gelirin ve alacağının muhasebeleştirilmesi			Kâr payı ödeme yükümlülüğünün muhasebeleştirilmesi		
Bağlı Ortaklıklardan, İştiraklerden ve Müşterek Girişimlerden Alacaklar	2.000 TL		Geçmiş Yıl Kârları	2.000 TL	
Ortaklıklardaki Yatırımlardan Sağlanan Gelir ve Kazançlar		2.000 TL	Bağlı Ortaklıklara, İştiraklere ve Müşterek Girişimlere Borçlar		2.000 TL

Yevmiye kayıtlarında da gösterildiği üzere, B İşletmesinin bulunmuş olduğu taahhüt sonucunda ana ortaklığa, 2.000 TL tutarında kâr payı ödeme yükümlülüğü doğmuştur. A İşletmesi bağlı ortaklıklarının ölçümünde maliyet yöntemini kullanması sebebiyle, bağlı ortaklığın yaptığı kâr payı ödeme taahhüdünü, gelir olarak münferit kâr veya zarar tablosuna ve alacak olarak münferit finansal durum tablosuna yansıtmıştır.

Ancak topluluk açısından bakıldığında, konsolide finansal tablolara dâhil edilecek herhangi bir alacak, yükümlülük ve gelir bulunmamaktadır. Bu doğrultuda, konsolide finansal tablolar hazırlanırken, söz konusu taahhüdün finansal tablolara olan etkisinin elimine edilmesi gerekmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, A İşletmesinin gerçekleşmemiş bu işlemin elimine edilmesine ilişkin olarak konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında yapacağı düzeltme kaydına aşağıda yer verilmiştir:

Topluluk içi kâr payı ödeme yükümlüğünün etkisinin elimine edilmesine ilişkin olarak yapılacak düzeltme kaydı

Bağlı Ortaklıklara, İştiraklere ve Müşterek Girişimlere Borçlar	2.000 TL	
Ortaklıklardaki Yatırımlardan Sağlanan Gelir ve Kazançlar	2.000 TL	
Bağlı Ortaklıklardan, İştiraklerden ve Müşterek Girişimlerden Alacaklar		2.000 TL
Geçmiş Yıl Kârları		2.000 TL

Örnek 22.30:

Örnek 22.29'de belirtilen hususlar bu örnekte de geçerlidir. Ancak bu örnekte A İşletmesi B İşletmesinin paylarının yüzde 60'ına sahiptir.

Bu doğrultuda, kâr payı dağıtımının ilân edilmesine ilişkin olarak A ile B İşletmeleri münferit hesaplarında aşağıdaki yevmiye kayıtlarını yapmışlardır:

A İşletmesi			B İşletmesi		
Kâr payı gelirin ve alacağının muhasebeleştirilmesi			Kâr payı ödeme yükümlülüğünün muhasebeleştirilmesi		
BORÇ			ALACAK		
Bağlı Ortaklıklardan, İştiraklerden ve Müşterek Girişimlerden Alacaklar	1.200 TL		Geçmiş Yıl Kârları	2.000 TL	
Ortaklıklardaki Yatırımlardan Sağlanan Gelir ve Kazançlar		1.200 TL	Bağlı Ortaklıklara, İştiraklere ve Müşterek Girişimlere Borçlar		1.200 TL
			Ortaklara Borçlar		800 TL

Yevmiye kayıtlarında da gösterildiği üzere, A İşletmesi B İşletmesinin tamamına sahip olmadığından, B İşletmesinin yapmış olduğu 2.000 TL tutarında kâr payı ödeme taahhüdünde, bağlı ortaklıktaki payına isabet eden 1.200 TL (Kâr payı dağıtım tutarı 2.000 TL x A İşletmesinin payı yüzde 60) tutarında bir alacağı bulunacaktır. Münferit finansal tablolarda yer alan bu alacak tutarı ile karşılığında kaydedilen gelir tutarının konsolide finansal tablolar hazırlanırken elimine edilmesi gerekecektir.

Diğer taraftan B İşletmesinin yapacağı kâr payı dağıtımında, geriye kalan 800 TL tutarındaki kısımda ise kontrol gücü olmayan payların hakkı mevcuttur. Kontrol gücü

olmayan paylara dağıtılacak tutar kadar B İşletmesinin ortaya çıkan finansal yükümlülüğü devam etmektedir. Bu nedenle, konsolide finansal tablolar hazırlanırken bu tutarın yükümlülük olarak izlenmesine devam edilmelidir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, konsolide finansal tablolar hazırlanırken yapılacak eliminasyon kaydına aşağıda yer verilmektedir:

Topluluk içi kâr payı ödeme yükümlüğünün etkisinin elimine edilmesi ile bu işlemin etkisinin kontrol gücü olmayan paylara yansıtılmasına ilişkin olarak yapılacak düzeltme kaydı

	BORÇ	ALACAK
Bağlı Ortaklıklara, İştiraklere ve Müşterek Girişimlere Borçlar	1.200 TL	
Ortaklıklardaki Yatırımlardan Sağlanan Gelir ve Kazançlar	1.200 TL	
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	800 TL	
Bağlı Ortaklıklardan, İştiraklerden ve Müşterek Girişimlerden Alacaklar		1.200 TL
Geçmiş Yıl Kârları		1.200 TL

Paragraf 22.25(ç)- Topluluğun Dönem Net Kâr/Zararından ve Bağlı Ortaklıkların Özkaynaklarında Kaydettiği Kazanç ve Kayıplardan Kontrol Gücü Olmayan Paylara Düşen Kısmın Finansal Tablolarda Gösterimi

Konsolide edilen bağlı ortaklıkların topluluk içi işlemlerin eliminasyonu yapıldıktan sonraki dönem net kârından veya zararından kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarlar tespit edilir. Kontrol gücü olmayan paylara isabet eden dönem net kârı veya zararı tutarı ile ana ortaklık sahiplerine isabet eden dönem net kârı veya zararı tutarı, Konsolide Kâr veya Zarar Tablosunda topluluğa ait dönem net kârını veya zararını gösteren “Dönem Net Kârı veya Zararı” kaleminin altında ayrı ayrı gösterilir. Ayrıca konsolide edilen bağlı ortaklıkların cari raporlama döneminde özkaynaklarda (örneğin, “Yeniden Değerleme Yedeği”, “Yabancı Para Çevrim Farkları” ve “Korunma Yedeği” kalemlerinde) kaydettiği kazanç ve kayıplarından kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarlar tespit edilir ve kalem bazında bu tutarlar dipnotlarda açıklanır.

Açıklama:

BOBİ FRS Ek 6’da yer verilen Konsolide Kâr veya Zarar Tablosundaki “Dönem Net Kârı veya Zararı” topluluk içi işlemlerden kaynaklanan gelir ile giderler elimine edildikten sonra, ana ortaklığın kendi faaliyetleri ile bağlı ortaklıkların faaliyetlerinden elde edilen dönem net kârı veya zararlarının toplamından oluşmaktadır.

Ana ortaklığın topluluktaki bağlı ortaklıkların tamamına sahip olması durumunda, söz konusu dönem net kârının tamamı ana ortaklığa ait olmaktadır. Ancak, ana ortaklığın

bağlı ortaklığın tamamına sahip olmaması durumunda, bağlı ortaklığın dönem net kârı ya da zararından kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarın topluluğun elde etmiş olduğu dönem net kâr veya zarardan ayrıştırılması gerekmektedir. Çünkü, söz konusu kâr veya zararda kontrol gücü olmayan paylar da hak ve yükümlülük sahibidir. Kontrol gücü olmayan paylar özkaynağın bir parçası olarak sunulduğundan, dolayısıyla topluluğun bir parçası olarak görüldüğünden kontrol gücü olmayan paylara düşen kâr veya zarar bir gider şeklinde düşünülmemekte, ortaya çıkan konsolide dönem net kârı veya zararı ana ortaklık ve kontrol gücü olmayan paylar arasında dağıtılarak gösterilmektedir.

Benzer şekilde, kontrol gücü olmayan payların bulunduğu bir durumda, bağlı ortaklığın özkaynaklarında kaydettiği kazanç veya kayıpların tamamı ana ortaklığa atfedilmemektedir. Bu kapsamda, bağlı ortaklığın özkaynaklarında kaydettiği kazanç ve kayıplardan kontrol gücü olmayan paylara düşen kısmın kalemler bazında dipnotlarda açıklanması istenmektedir. BOBİ FRS'de TFRS'de olduğu gibi kapsamlı gelir tablosu sunulması zorunlu olmadığından söz konusu kazanç veya kayıplardan kontrol gücü olmayan paylara düşen kısım finansal tablolar üzerinde gösterilmemektedir. Bu itibarla, BOBİ FRS'de bu gösterimin dipnotlarda yapılması öngörülmüştür.

Soru 22.14:

Pazarlıklı satın alım sonucunda ortaya çıkan kazanç kontrol gücü olmayan payların ölçümünü etkiler mi?

“İş Birleşmeleri” bölümü uyarınca, ana ortaklığın edinim için transfer ettiği bedelin, bağlı ortaklığın gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülen net varlıklarındaki payından daha düşük olması, ana ortaklık bakımından bir gelirin doğmasına neden olmaktadır.

Ancak, bu gelir, ana ortaklığın edinilen varlık ile yükümlülüklerde sahip olduğu pay ölçüsünde hesaplandığından, pazarlıklı satın alım kazancının doğmuş olması, kontrol gücü olmayan payların ilk ölçümünü etkilememektedir.

Paragraf 22.25(d)- Kontrol Gücü Olmayan Payların Konsolide Finansal Durum Tablosunda Sunumu

Konsolide edilen bağlı ortaklıkların net varlıklarından kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarlar (diğer bir ifadeyle kontrol gücü olmayan paylara ilişkin olarak konsolide Finansal Durum Tablosunda gösterilecek tutarlar) tespit edilir. Söz konusu tutarlar:

- (i) Birleşme tarihi itibarıyla “İş Birleşmeleri” bölümüne göre hesaplanan kontrol gücü olmayan payların tutarı ile

(ii) Birleşme tarihinden sonra özkaynaklarda meydana gelen değişikliklerin, kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarlarının, toplamından oluşur.

Kontrol gücü olmayan paylar, Konsolide Finansal Durum Tablosunda özkaynaklar içerisinde “Kontrol Gücü Olmayan Paylar” kaleminde gösterilir ve ana ortaklığın pay sahiplerine isabet eden özkaynak tutarından ayrı olarak sunulur.

Açıklama:

Kontrol gücü olmayan paylar, bağlı ortaklığın ana ortaklık haricindeki hissedarlarının, bağlı ortaklığın net varlıklarındaki hakkını ifade etmektedir. “İş Birleşmeleri” bölümüne göre birleşme tarihi itibarıyla bağlı ortaklığın BOBİ FRS’ye uygun olarak hazırlanmış finansal tablolarında yer alan varlık ve yükümlülüklerinin, güvenilir bir şekilde ölçülebiliyorsa birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri belirlendikten sonra, bunların net değerinden kontrol gücü olmayan paylara düşen kısım bu payların ilk kayda almadaki (birleşme tarihindeki) değerini oluşturur. Kontrol gücü olmayan payların birleşme tarihindeki sonraki değeri ise, 22.25 paragrafının (ç) bendine göre bu paylara dönemler itibarıyla dağıtımı yapılan bağlı ortaklığın dönem net karı veya zararı ile özkaynaklarında kaydettiği kazanç ve kayıplarının birleşme tarihi itibarıyla belirlenen değere eklenmesi suretiyle bulunur.

Kontrol gücü olmayan paylar, özkaynaklar altında sunulur ve özkaynaklar içinde ayrı bir kalemde gösterilir.

Örnek 22.31:

31/12/20X0 tarihinde A İşletmesi B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının %60’ını 3.500 TL nakit karşılığında satın alarak bu yatırımını bağlı ortaklık yatırımı olarak münferit finansal tablolarına almıştır.

Birleşme tarihi itibarıyla işletmelerin BOBİ FRS’ye uygun olarak hazırlanmış münferit Finansal Durum Tabloları ile B İşletmesinin münferit Finansal Durum Tablosundaki varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değeri ile bunların defter değeri ile gerçeğe uygun değer farklarına aşağıda yer verilmiştir:

	A işletmesi		B işletmesi	
	Defter değeri	Defter değeri	Gerçeğe Uygun Değer	Gerçeğe Uygun Değer Farkları
VARLIKLAR				
Dönen Varlıklar				
Nakit ve Nakit Benzerleri	16.000 TL	1.000 TL	1.000 TL	
Ticari Alacaklar	500 TL	250 TL	250 TL	
Stoklar	900 TL	600 TL	700 TL	100 TL
Toplam Dönen Varlıklar	17.400 TL	1.850 TL		

Duran Varlıklar				
Finansal Yatırımlar				
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar- <i>B İşletmesindeki Yatırım</i>	3.500 TL			
Maddi Duran Varlıklar				
Binalar	7.000 TL	3.000 TL	3.300 TL	300 TL
Toplam Duran Varlıklar	10.500 TL	3.000 TL		
TOPLAM VARLIKLAR	27.900 TL	4.850 TL		
KAYNAKLAR				
Kısa Vadeli Yükümlülükler				
Ticari Borçlar	5.700 TL	550 TL	550 TL	
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	5.700 TL	550 TL		
Özkaynaklar				
Sermaye	10.000 TL	2.000 TL		
Geçmiş Yıl Kârları	12.200 TL	2.300 TL		
Toplam Özkaynaklar	22.200 TL	4.300 TL		
TOPLAM KAYNAKLAR	27.900 TL	4.850 TL		

Bu doğrultuda, yukarıda verilen bilgiler çerçevesinde, A İşletmesinin dönem sonu Konsolide Finansal Durum Tablosunu hazırlarken yapması gereken işlemler aşağıda özetlenmektedir.

- Bağlı ortaklık edinimi şeklinde gerçekleşen iş birleşmelerinde, şerefiyeden ayrı olarak bağlı ortaklığın BOBİ FRS'ye uygun olarak hazırlanmış Finansal Durum Tablosundaki varlık ve yükümlülüklerinin, güvenilir bir şekilde ölçülebilmeleri durumunda, gerçeğe uygun değerleri üzerinden ölçülerek kayda alınması gerekmektedir. Buna göre B İşletmesinin gerçeğe uygun değerleri defter değerlerinden farklı olan varlık ve yükümlülüklerinin değeri gerçeğe uygun değerlerine göre konsolide finansal durum tablosuna alınacaktır.
- Kontrol gücü olmayan payların birleşme tarihindeki değeri de B İşletmesinin varlık ve yükümlülüklerinin birleşme tarihindeki değerleri üzerinden hesaplanacaktır. Buna göre kontrol gücü olmayan payların birleşme tarihindeki değeri 1.880 TL ($4.700 * 0,4$) olacaktır.
- A İşletmesinin edinim için transfer ettiği bedelin (3.500 TL), bağlı ortaklığın gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülen net varlıklarından A İşletmesine düşen payını (2.820 TL) aşan 680 TL'lik tutar şerefiye olarak finansal tablolara yansıtılacaktır.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, A İşletmesinin dönem sonu konsolide finansal tablolarını hazırlarken yapacağı kayıtlar aşağıdaki gibi olacaktır:

- Ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların finansal tablolarındaki birbirine tekabül eden varlık, yükümlülük, özkaynak, gelir ve gider kalemleri satır satır toplanarak birleştirilmesi için yapılacak kayıt. Bu kaydın yapılması sırasında birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerler esas alınacaktır:

		BORÇ	ALACAK
Nakit ve Nakit Benzerleri		1.000 TL	
Ticari Alacaklar		250 TL	
Ticari Mallar		700 TL	
Binalar		3.300 TL	
	Ticari Borçlar		550 TL
	Sermaye		2.000 TL
	Geçmiş Yıl Kârları		2.300 TL
	Bağlı ortaklığın net varlıklarının gerçeğe uygun değeri ile defter değeri arasındaki fark		400 TL

2. Ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki yatırımının defter değeri ile bağlı ortaklığın özkaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutarın elimine edilmesi:

Sermaye	1.200 TL	
Geçmiş Yıllar Kârları	1.380 TL	
Bağlı ortaklığın net varlıklarının gerçeğe uygun değeri ile defter değeri arasındaki fark	240 TL	
Şerefiye	680 TL	
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar		3.500 TL

3. Bağlı ortaklığın özkaynaklarından kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarın elimine edilerek bu payların birleşme tarihindeki değerlerinden konsolide finansal tablolara yansıtılması:

Sermaye	800 TL	
Geçmiş Yıllar Kârları	920 TL	
Bağlı ortaklığın net varlıklarının gerçeğe uygun değeri ile defter değeri arasındaki fark	160 TL	
Kontrol Gücü Olmayan Paylar		1.880 TL

Yukarıda belirtilen işlemler çerçevesinde ve tam konsolidasyon yönteminin uygulanması sonucunda A ve B İşletmelerinin Finansal Durum Tabloları aşağıdaki şekilde konsolide edilecektir:

	A	B	Konsolidasyon	Konsolide
	İşletmesi	İşletmesi	Düzeltilmeleri	Bakiyeler
	Defter değeri	Defter değeri		
VARLIKLAR				
Dönen Varlıklar				
Nakit ve Nakit Benzerleri	16.000	1.000		17.000
Ticari Alacaklar	500	250		750
Stoklar	900	600	100	1.600

Toplam Dönen Varlıklar	17.400	1.850	100	19.350
Duran Varlıklar				
Finansal Yatırımlar				
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar- <i>B İşletmesindeki Yatırım</i>	3.500		(3.500)	0
Maddi Duran Varlıklar				
Binalar	7.000	3.000	300	10.300
Maddi Olmayan Duran Varlıklar				
Şerefiye			680	680
Toplam Duran Varlıklar	10.500	3.000		10.980
TOPLAM VARLIKLAR	27.900	4.850		30.330
KAYNAKLAR				
Kısa Vadeli Yükümlülükler				
Ticari Borçlar	5.700	550		6.250
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	5.700	550		6.250
Özkaynaklar				
Sermaye	10.000	2.000	(2.000)	10.000
Geçmiş Yıl Kârları	12.200	2.300	(2.300)	12.200
Kontrol Gücü Olmayan Paylar			1.880	1.880
Toplam Özkaynaklar	22.200	4.300	(2.420)	24.080
TOPLAM KAYNAKLAR	27.900	4.850		30.330

Örnek 22.32:

Örnek 22.31'de belirtilen hususlar bu örnekte de geçerlidir. Ancak bu örnekte, 31/12/20X1 tarihinde, bir başka ifadeyle A İşletmesinin B İşletmesini edinmesinden bir yıl sonra konsolide finansal tablolar hazırlanırken yapılması gereken işlemlere yer verilmiş ve aşağıdaki varsayımlar yapılmıştır:

- A İşletmesi şerefiyenin faydalı ömrünü güvenilir biçimde tahmin edememektedir. Bu sebeple şerefiyenin faydalı ömrünü 10 yıl olarak belirlemiştir. Şerefiye, doğrusal yöntemle itfa edilmektedir.
- 31/12/20X0 tarihi itibarıyla tüm binaların kalan faydalı ömrü 20 yıl olduğu ve kalıntı değerinin bulunmadığı belirlenmiştir. A İşletmesi, binalarının sonraki ölçümünde doğrusal yöntemi kullanmakta olup binalar için herhangi bir değer düşüklüğü bulunmamaktadır. Binalar yönetim biriminin kullanımındadır.
- 31/12/20X0 tarihinde B İşletmesinin mevcut stoklarının tamamı 20X1 yılı içerisinde satılmıştır.
- A İşletmesi münferit finansal tablolarında bağlı ortaklık yatırımlarını maliyet yöntemi kullanarak ölçmekte olup 20X1 yılı hesap döneminde münferit finansal tabloları için herhangi bir değer düşüklüğü bulunmamaktadır.

A ve B İşletmelerinin 31/12/20X1 tarihinde BOBİ FRS'ye uygun olarak hazırlanmış münferit Finansal Durum Tabloları ile münferit Kâr veya Zarar Tablolarına aşağıda yer verilmektedir:

Finansal Durum Tablosu	A İşletmesi	B İşletmesi
	Defter değeri	Defter değeri
VARLIKLAR		
Dönen Varlıklar		
Nakit ve Nakit Benzerleri	14.500 TL	1.200 TL
Ticari Alacaklar	600 TL	400 TL
Stoklar	850 TL	480 TL
Toplam Dönen Varlıklar	15.950 TL	2.080 TL
Duran Varlıklar		
Finansal Yatırımlar		
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar- <i>B İşletmesindeki Yatırım</i>	3.500 TL	
Maddi Duran Varlıklar		
Binalar	8.500 TL	3.000 TL
Toplam Duran Varlıklar	15.500 TL	3.000 TL
TOPLAM VARLIKLAR	27.950	5.080 TL
KAYNAKLAR		
Kısa Vadeli Yükümlülükler		
Ticari Borçlar	4.950 TL	230 TL
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	4.950 TL	230 TL
Özkaynaklar		
Sermaye	10.000 TL	2.000 TL
Geçmiş Yıl Kârları	12.200 TL	2.300 TL
Dönem Net Kârı veya Zararı	800 TL	550 TL
Toplam Özkaynaklar	23.000 TL	4.850 TL
TOPLAM KAYNAKLAR	27.950 TL	5.080 TL

Kâr veya Zarar Tablosu	A İşletmesi	B İşletmesi
Satış Hasılatı	3.000	1.900
Satışların Maliyeti (-)	(1.800)	(1.000)
Brüt Kâr/Zarar	1.200	900
Genel Yönetim Giderleri (-)	(400)	(350)
Dönem Net Kârı veya Zararı	800	550

22.25 paragrafının (ç) bendi uyarınca, topluluk içi işlemler elimine edildikten sonra tespit edilen konsolide dönem net kârı veya zararından kontrol gücü olmayan

paylara isabet eden kısmın ayrıştırılması ve bu tutarın konsolide finansal durum tablosunda kontrol gücü olmayan paylara dahil edilmesi gerekmektedir.

Birleşme tarihinden sonraki dönemlerde konsolide finansal tablolar hazırlanırken, varlık ile yükümlülüklerle ilgili gelir ve giderlerin belirlenmesinde, bunların birleşme tarihindeki değerleri dikkate alınacaktır. Buna göre bağlı ortaklığın birleşme tarihi itibarıyla gerçeğe uygun değeri defter değerinden farklı olan stokları cari raporlama döneminde satılmıştır. Bu çerçevede, konsolide kâr veya zarar tablosu açısından bu stoklar için olması gereken tutar 600 TL değil 700 TL olmalıdır. Bu amaçla bağlı ortaklığın "Satışların Maliyeti" kalemi tutarı 100 TL tutarında artırılmalıdır. Diğer taraftan birleşme tarihi itibarıyla gerçeğe uygun değerleri defter değerlerinden farklılık gösteren binalar için de konsolide finansal tablolar hazırlanırken amortisman gideri gerçeğe uygun değere göre düzeltilmelidir. Bu kapsamda, bağlı ortaklığın amortisman gideri tutarının 15 TL kadar artırılması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen düzeltmeler sonucunda, bağlı ortaklığın dönem net kârı 550 tutarından 435 tutarına düşmüştür. Bununla birlikte, şerefiye, ana ortaklığın bağlı ortaklığın net varlıklarındaki payı için ödediği primi ifade etmesi sebebiyle, kontrol gücü olmayan paylara isabet eden dönem net kârının belirlenmesinde, şerefiye için ayrılan itfa payı dikkate alınmamaktadır.

Bağlı ortaklığın, düzeltmeler sonucu bulunan 435 TL tutarındaki dönem net kârından kontrol gücü olmayan paylara isabet eden kısım 174 TL'dir (Bağlı ortaklığın düzeltilmiş dönem net kârı 435 TL x yüzde 40). Bu tutarın konsolide kâr veya zarar tablosunda dönem net karı kaleminin dağıtımında kontrol gücü olmayan paylara isabet eden kısım olarak gösterimi yapılacaktır.

Bununla birlikte, birleşme tarihinden sonra, özkaynaklarda meydana gelen değişimlerin, kontrol gücü olmayan payların özkaynaklarda izlenen tutarlarına yansıtılması gerekmektedir. Örnek 22.30'da birleşme tarihi itibarıyla kontrol gücü olmayan payların değeri 1.880 TL olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, 31/12/20X1 tarihinde hazırlanacak konsolide Finansal Durum Tablosunda, kontrol gücü olmayan paylar, 174 arttırılarak 2.054 tutarı üzerinden gösterilecektir.

Şerefiyeye ilişkin itfa payının ayrılmasından sonra topluluğun dönem kârı 1.167 TL olarak hesaplanmaktadır. Bu tutarın hesaplanmasında, ana ortaklığın dönem net kârı (800 TL) ile bağlı ortaklığın dönem net kârı (550 TL) toplanarak stoklara (100 TL) ve binalara (15 TL) ilişkin düzeltmeler ve şerefiyeye ilişkin itfa payı (68 TL) indirilmektedir.

Topluluğun dönem net kârından ana ortaklık payına düşen kısım ise 993 TL (1.167 TL – 174 TL) olmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, A İşletmesinin birleşme tarihinden sonraki dönemde konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında yapacağı düzeltme kayıtlarına aşağıda yer verilmektedir:

Birleşme tarihinde yapılan düzeltme kaydının tekrar yapılması

1. Edinilen varlık ve yükümlülüklerin belirlenmesi

Nakit ve Nakit Benzerleri	1.000 TL	
Ticari Alacaklar	250 TL	
Ticari Mallar	700 TL	
Binalar	3.300 TL	
Ticari Borçlar		550 TL
Sermaye		2.000 TL
Geçmiş Yıl Kârları		2.300 TL
Bağlı ortaklığın net varlıklarının gerçeğe uygun değeri ile defter değeri arasındaki fark		400 TL

2. Ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki yatırımının defter değeri ile bağlı ortaklığın özkaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutarın elimine edilmesi:

Sermaye	1.200 TL	
Geçmiş Yıllar Kârları	1.380 TL	
Bağlı ortaklığın net varlıklarının gerçeğe uygun değeri ile defter değeri arasındaki fark	240 TL	
Şerefiye	680 TL	
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar		3.500 TL

3. Bağlı ortaklığın özkaynaklarından kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarın elimine edilerek bu payların birleşme tarihindeki değerlerinden konsolide finansal tablolara yansıtılması:

Sermaye	800 TL	
Geçmiş Yıllar Kârları	920 TL	
Bağlı ortaklığın net varlıklarının gerçeğe uygun değeri ile defter değeri arasındaki fark	160 TL	
Kontrol Gücü Olmayan Paylar		1.880 TL

31/12/20X0 itibarıyla gerçeğe uygun değeri üzerinden kayda alınan stokların tamamının 31/12/20X1 tarihinde sona eren raporlama döneminde satışına ilişkin yapılacak düzeltme kaydı:

Satılan Ticari Mallar Maliyeti	100 TL	
Ticari Mallar		100 TL

Bağlı ortaklığa ait binalarının gerçeğe uygun değer düzeltmesine ilişkin ilâve amortismanın ve şerefiyenin itfa payının muhasebeleştirilmesine ilişkin yapılacak düzeltme kaydı

Genel Yönetim Giderleri	83 TL	
Şerefiye		68 TL
Binalar		15 TL

Yukarıda belirtilen işlemler çerçevesinde ve tam konsolidasyon yönteminin uygulanması sonucunda A ve B İşletmelerinin Kâr veya Zarar Tabloları ile Finansal Durum Tabloları aşağıdaki şekilde konsolide edilecektir:

Konsolide Kâr veya Zarar Tablosu	A İşletmesi	B İşletmesi	Konsolidasyon Düzeltmeleri	Konsolide Bakiyeler
Satış Hasılatı	3.000 TL	1.900 TL		4.900 TL
Satışların Maliyeti (-)	(1.800 TL)	(1.000 TL)	(100 TL)	(2.900 TL)
Brüt Kâr/Zarar	1.200 TL	900 TL		2.000 TL
Genel Yönetim Giderleri (-)	(400 TL)	(350 TL)	(83 TL)	(833 TL)
Dönem Net Kârı veya Zararı	800 TL	550 TL		1.167 TL
Ana Ortaklık Sahiplerine İsbet Eden Dönem Net Kârı				993 TL
Kontrol Gücü Olmayan Paylara İsbet Eden Dönem Net Kârı				174 TL

Konsolide Finansal Durum Tablosu	A İşletmesi	B İşletmesi	Konsolidasyon Düzeltmeleri	Konsolide Bakiyeler
	Defter değeri	Defter değeri		
VARLIKLAR				
Dönen Varlıklar				
Nakit ve Nakit Benzerleri	14.500 TL	1.200 TL		15.700 TL
Ticari Alacaklar	600 TL	400 TL		1.000 TL
Stoklar	850 TL	480 TL		1.330 TL
Toplam Dönen Varlıklar	15.950 TL	2.080 TL		18.030 TL
Duran Varlıklar				
Finansal Yatırımlar				
Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar- <i>B İşletmesindeki Yatırım</i>	3.500 TL		(3.500 TL)	
Maddi Duran Varlıklar				
Binalar	8.500 TL	3.000 TL	285 TL	11.785 TL
Maddi Olmayan Duran Varlıklar				
Şerefiye			612 TL	612 TL
Toplam Duran Varlıklar	12.000 TL	3.000 TL		12.397 TL
TOPLAM VARLIKLAR	27.950 TL	5.080 TL		30.427 TL
KAYNAKLAR				
Kısa Vadeli Yükümlülükler				
Ticari Borçlar	4.950 TL	230 TL		5.180 TL
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	4.950 TL	230 TL		5.180 TL

Özkaynaklar				
Sermaye	10.000 TL	2.000 TL	(2.000 TL)	10.000 TL
Geçmiş Yıl Kârları	12.200 TL	2.300 TL	(2.300 TL)	12.200 TL
Dönem Net Kârı	800 TL	550 TL	(357 TL)	993 TL
Kontrol Gücü Olmayan Paylar			2.054 TL	2.054 TL
Toplam Özkaynaklar	23.000 TL	4.850 TL	(2.603 TL)	25.247 TL
TOPLAM KAYNAKLAR	27.950 TL	5.080 TL		30.427 TL

Örnek 22.33:

1/1/20X1 tarihinde A işletmesi, Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yüzde 75'ini \$7.500 (60.000 TL) nakit karşılığında satın alarak bu yatırımını bağlı ortaklık yatırımı olarak münferit finansal tablolarına almıştır. A İşletmesi BOBİ FRS'ye göre konsolide finansal tablolarını hazırlamaktadır.

A İşletmesinin ağırlıkla kullandığı para birimi Türk Lirası (TL), B İşletmesinin ağırlıkla kullandığı para birimi ise Amerikan Dolarıdır (\$). A İşletmesi konsolide finansal tablolarını Türk Lirası cinsinden sunacaktır. Bu doğrultuda, bağlı ortaklığın ağırlıkla kullandığı para biriminin farklı olması sebebiyle, ana ortaklık 31/12/20X1 tarihinde konsolide finansal tablolarını hazırlarken, *Yabancı Para İşlemleri* bölümü uyarınca bağlı ortaklığın finansal tablolarını, birleşme tarihi ile konsolide finansal tabloların hazırlandığı tarihteki döviz kuru farklılıklarını da yansıtabilecek şekilde çevrim işlemine tabi tutmuştur. Uygulama kolaylığı açısından bağlı ortaklığın varlık ile yükümlülüklerinin gerçeğe uygun değeri ile defter değeri arasında bir fark olmadığı ve yapılan edinim sonucunda şerefiyenin ortaya çıkmadığı varsayılmıştır.

Yapılan çevrim işlemi sonucunda, A ile B İşletmelerinin cinsinden sunulan 31/12/20X1 tarihli münferit Finansal Durum Tablolarına aşağıda yer verilmiştir. Anlaşılabilirliğin artırılması bakımından finansal durum tablosunda sadece toplam varlıklar ve yükümlülükler kalemine yer verilmiştir.

	A İşletmesi	B İşletmesi
TOPLAM VARLIKLAR	130.100 TL	135.000 TL
TOPLAM YÜKÜMLÜLÜKLER	40.000 TL	30.000 TL
Özkaynaklar		
Ana ortaklığa Ait Özkaynaklar		
Sermaye	100 TL	8.000 TL
Geçmiş Yıllar Kârları	80.000 TL	72.000 TL
Dönem Net Kârı	10.000 TL	37.500 TL
Yabancı Para Çevrim Farkları		(12.500 TL)
Kontrol Gücü Olmayan Paylar		
Toplam Özkaynaklar	90.100 TL	105.000 TL
TOPLAM KAYNAKLAR	90.100 TL	105.000 TL

A ile B İşletmelerinin, 20X1 yılına ait raporlama dönemi için elde ettiği dönem net kârı cinsinden sırasıyla 10.000 TL ile 37.500 TL tutarındadır.

31/12/20X1 tarihi itibarıyla, hazırlanacak konsolide Finansal Durum Tablosunda, A İşletmesinin, bağlı ortaklığın net varlıklarının yüzde 75'ine sahip olması dolayısıyla, 20X1 yılına ait raporlama dönemi sonu itibarıyla kontrol gücü olmayan payların bağlı ortaklığın net varlıklarındaki payı 26.250 TL'dir.

B İşletmesinin münferit Finansal Durum Tablosunda gösterildiği üzere, bağlı ortaklığın Finansal Durum Tablosunun 'ye çevrilmesi sonucunda, özkaynaklarda kaydedilen 12.500 TL tutarında bir kayıp ortaya çıkmıştır. Söz konusu kaybın 3.125 TL (Yabancı para çevrim zararı 12.500 TL x Kontrol gücü olmayan paylar yüzde 25) tutarındaki kısmı kontrol gücü olmayan paylara ait olup, kalan tutar ise ana ortaklığa ait özkaynaklar içerisinde gösterilecektir.

Ayrıca, bağlı ortaklığın dönem net kârından kontrol gücü olmayan paylara isabet eden kısım 9.375 TL'dir. Ana ortaklığa ait topluluk dönem net kârı tutarı ise 38.125 TL'dir.

Yukarıda belirtilen işlemler çerçevesinde ve tam konsolidasyon yönteminin uygulanması sonucunda A ve B İşletmelerinin Finansal Durum Tabloları aşağıdaki şekilde konsolide edilecektir:

	A işletmesi	B işletmesi	Konsolidasyon Düzeltmesi	Konsolide Bakiyeler
TOPLAM VARLIKLAR	130.100 TL	135.000 TL	(60.000 TL)	205.100 TL
TOPLAM YÜKÜMLÜLÜKLER	40.000 TL	30.000 TL		70.000 TL
Özkaynaklar				
Sermaye	100 TL	8.000 TL	(8.000)	100 TL
Geçmiş Yıl Kârları	80.000 TL	72.000 TL	(72.000)	80.000 TL
Dönem Net Kârı	10.000 TL	37.500 TL	(9.375)	38.125 TL
Yabancı Para Çevrim Farkları		(12.500 TL)	3.125	(9.375 TL)
Kontrol Gücü Olmayan Paylar			26.250	26.250 TL
Toplam Özkaynaklar	90.100 TL	105.000 TL		135.100 TL
TOPLAM KAYNAKLAR	90.100 TL	105.000 TL		135.100 TL

Paragraf 22.25(d) - Kontrol Gücü Olmayan Payların Hesaplanması

Bağlı ortaklıkların dönem net kâr veya zararından, cari raporlama döneminde özkaynaklarda kaydettiği kazanç veya kayıplardan ve özkaynaklarında meydana gelen değişikliklerden, ana ortaklık ve kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarlar, potansiyel oy haklarının (mevcut payların sağladığı getirilere hâlihazırda ulaşma imkânı verenler hariç) kullanılması veya dönüştürülmesi durumu dikkate alınmadan sahip olunan mevcut paylar üzerinden hesaplanır. Ana ortaklık ve kontrol gücü olmayan paylara isabet eden söz konusu tutarların hesaplanmasında dikkate alınmayan potansiyel oy haklarını sağlayan araçlar “*Finansal Araçlar ve Özkaynaklar*” bölümü uyarınca kaydedilir ve ölçülür.

Açıklama:

Bağlı ortaklıkların dönem net kâr veya zararından, cari dönemde özkaynaklarda kaydettiği kazanç veya kayıplardan ve özkaynaklarında meydana gelen değişikliklerden, ana ortaklık ve kontrol gücü olmayan paylara isabet eden tutarların mevcut payların dikkate alınarak belirleneceği ifade edilmektedir. Bahsi geçen hükümdeki “mevcut paylar” ifadesi, ana ortaklık ile kontrol gücü olmayan payların, bağlı ortaklığın özkaynak araçlarındaki sahipliği ifade etmektedir. Bu kapsamda, bağlı ortaklık üzerinde kontrolün tesis edilip edilmediğinin belirlenmesinden farklı olarak, potansiyel oy hakkı veren finansal araçlar, bu sahiplik oranının belirlenmesinde dikkate alınmamaktadır.

Ayrıca, ana ortaklık ile kontrol gücü olmayan payların bağlı ortaklıktaki sahiplik oranının belirlenmesine ilişkin ilâve rehberlik için ise, BOBİ FRS Bölüm 10 İştiraklerdeki Yatırımlar için hazırlanan modülde Paragraf 10.21(a)'nın açıklaması ile Örnek 10.25 ve Soru 10.19-10.21'in yanıtından faydalanılabilir.

3.2.2.2. Aynı Muhasebe Politikalarının Uygulanması

Paragraf 22.26

Konsolide finansal tablolarda, benzer işlem ve olaylar için aynı muhasebe politikaları kullanılır. Topluluk üyelerinden birinin, benzer işlem ve olaylar için konsolide finansal tablolarda kullanılan muhasebe politikalarından farklı bir politikayı benimsemiş olması durumunda, konsolide finansal tabloların hazırlanması sırasında ilgili işletmenin finansal tablolarında gerekli düzeltmeler yapılır.

Açıklama:

Ana ortaklık ile bağlı ortaklığın muhasebe politikalarının farklı olması durumunda, konsolide finansal tablolarda aynı politikaların kullanılması bakımından ana ortaklığın yapacağı gerekli düzeltmelere yönelik rehberlik için BOBİ FRS Bölüm 10 İştiraklerdeki Yatırımlar için hazırlanan eğitim materyalinde yer alan **Örnek 10.33**'ten faydalanılabilir.

3.2.2.3. Aynı Raporlama Tarihi

Paragraf 22.27

Konsolide finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan ana ortaklık ve bağı ortaklık finansal tablolarının aynı tarihli olması gerekir. Bu amaçla bağı ortaklığın raporlama dönemi sonunun ana ortaklığinkinden farklı olması durumunda bağı ortaklık konsolidasyon amacıyla finansal tablolarını ana ortaklığın raporlama dönemi sonu itibarıyla hazırlar. Ancak bağı ortaklık tarafından aynı tarihli finansal tablo hazırlanması mümkün değilse ana ortaklık, bağı ortaklığın elde edilebilen en güncel finansal tablolarını kullanır ve iki raporlama dönemi sonu arasında gerçekleşen önemli işlem ve olayların etkileri için düzeltmeler yapar. Her halükârda ana ortaklık ve bağı ortaklıkların raporlama dönemi sonu arasındaki fark üç aydan fazla olamaz. Konsolide finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan ana ortaklık ve bağı ortaklık finansal tablolarının aynı tarihli olmaması durumunda bu husus ve nedenleri dipnotlarda açıklanır.

Açıklama:

Esas olarak konsolide finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan bağı ortaklık finansal tablolarının ana ortaklık finansal tabloları ile aynı tarih itibarıyla hazırlanmış olması gerekir. Ana ortaklık ve bağı ortaklığın raporlama tarihlerinin farklı olması durumunda, uygulanmasının mümkün olmadığı durumlar hariç olmak üzere, bağı ortaklık konsolidasyon amacıyla ana ortaklığın finansal tabloları ile aynı tarihli ilave finansal tablolar hazırlayacaktır. Konsolide finansal tabloların hazırlanmasında kullanılan bağı ortaklık finansal tablolarının ana ortaklık finansal tablolarından farklı tarihli olduğu durumlarda, başka bir deyişle bağı ortaklık tarafından aynı tarihli finansal tabloların hazırlanamadığı durumlarda, iki tarih arasında geçen süre zarfında gerçekleşen önemli işlem ve olaylar ilgili finansal tablolara yansıtılarak farklı tarihli finansal tablolar konsolide finansal tabloların hazırlanması esnasında kullanılabilir. Ancak her durumda, ana ortaklık ile bağı ortaklığın raporlama tarihleri arasındaki farkın üç aydan fazla olmaması gereklidir.

3.2.2.4. Ölçüm

Paragraf 22.28

İşletme bir bağı ortaklığının gelir ve giderlerini bağı ortaklık üzerinde kontrol sahibi olduğu tarihten, kontrolü kaybettiği tarihe kadar konsolide finansal tablolara dâhil eder. Konsolidasyon amacıyla bağı ortaklığın dönem net kâr veya zararı hesaplanırken bağı ortaklığın birleşme tarihindeki varlık ve yükümlülüklerine ilişkin gelir ve giderler, varlık ve yükümlülüklerin birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri esas alınarak belirlenir. Bu çerçevede örneğin bağı ortaklığın amortisman tâbi varlıklarına ilişkin döneme ait amortisman giderleri, birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri üzerinden hesaplanır.

Açıklama:

Konsolidasyon amacıyla bağılı ortaklığın dönem net kâr veya zararı hesaplanırken, edinilen net varlıklarla ilgili gelir ve giderlerin belirlenmesine ilişkin rehberlik için **Soru 22.19**'in yanıtı ile **Örnek 22.19** ile **Örnek 22.32**'den faydalanılabilir.

3.2.2.5. Kontrol Kaybına Neden Olmayacak Şekilde Ana Ortaklığın Bağılı Ortaklıktaki Payının Değişmesi

Paragraf 22.29

Bir ana ortaklığın bir bağılı ortaklığındaki payında kontrolün kaybına neden olmayacak şekilde meydana gelen değişiklikler özkaynak işlemi olarak kayda alınır.

Paragraf 22.30

Bu durumda ana ortaklık paylarına ve kontrol gücü olmayan paylara ilişkin defter değerleri bunların bağılı ortaklıkta sahip oldukları paylardaki değişimleri yansıtacak şekilde düzeltilir. Kontrol gücü olmayan paylarda meydana gelen değişim tutarı ile ödenen ya da alınan bedelin gerçeğe uygun değeri arasındaki fark doğrudan özkaynakta kayda alınır ve söz konusu fark ana ortaklığın sahipleri ile ilişkilendirilir. Diğer bir ifadeyle bu fark kazanç veya kayıp olarak Kâr veya Zarar Tablosuna yansıtılmaz, Finansal Durum Tablosunda "Paylara İlişkin Primler" kaleminin içerisinde gösterilir. Bu tür bir muhasebeleştirme işlemi sonucunda **şerefiye** dâhil olmak üzere konsolide finansal tablolarda yer alan bağılı ortaklık varlık ve yükümlülüklerinin değerinde herhangi bir değişim meydana gelmez.

Açıklama:

Ana ortaklığın, kontrolü devam ettiği sürece, bağılı ortaklıktaki payının değişimi konsolide finansal tablolar açısından özkaynak yatırımcıları arasında gerçekleşen bir işlem olarak nitelendirilmektedir. Bu tür özkaynak işlemlerinden doğan kazanç ve kayıplar, kâr veya zarar yansıtılmadan özkaynağın bir unsuru olarak raporlanır. Dolayısıyla, ana ortaklığın bağılı ortaklıktaki payının değişimi sonucunu doğuran işlemlerde, alınan ya da verilen bedel ile alınan ya da devredilen payın defter değeri arasındaki olumlu ya da olumsuz farklar kâr veya zarara yansıtılmaz. Bu farklar, özkaynaklardaki "Paylara İlişkin Primler" kaleminde gösterilir.

Bununla birlikte, kontrol kaybına neden olmayacak şekilde ana ortaklığın bağılı ortaklıktaki payının değişmesi durumunda, konsolide finansal tablolarda raporlanan bağılı ortaklığın net varlıkları ile edinim sonucunda ortaya çıkan şerefiyenin defter değerinde herhangi bir değişiklik yapılmamaktadır. Bunun yerine, pay değişimi neticesinde, ana ortaklığa ve kontrol gücü olmayan paylara ilişkin defter değerleri, bağılı ortaklıkta sahip olunan pay oranındaki değişikliği yansıtacak şekilde düzeltilmektedir.

Örnek 22.34:

A İşletmesinin B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yüzde 75'ine sahiptir. 1/1/20X2 tarihinde A İşletmesi, kontrol gücü olmayan payların yüzde 10'unu 100.000 TL nakit karşılığında satın almıştır. İlâve payların edinildiği tarihte, B İşletmesinin net varlıklarının defter değeri 800.000 TL'dir.

A İşletmesinin, bağlı ortaklığın oy hakkı veren adi paylarının yüzde 10'unu alması sonucunda, bağlı ortaklıktaki toplam oy hakkı yüzde 85'e ulaşmış ve bağlı ortaklık üzerindeki kontrol gücünün devam etmesini sağlamıştır.

Edinim tarihi itibarıyla, kontrol gücü olmayan payların bağlı ortaklığın net varlıklarındaki sahipliğinin tutarı 80.000 TL'dir. Ancak, A İşletmesi, bu payları 20.000 TL fazla ödeyerek, 100.000 TL'ye almıştır. Bu doğrultuda, transfer edilen bedel ile kontrol gücü olmayan payların defter değeri arasındaki olumsuz fark, bir zarar olarak kâr veya zarara yansıtılmayacaktır. Söz konusu fark, özkaynaklardaki "Paylara ilişkin Primler" kaleminde bir azalış olarak Finansal Durum Tablosuna alınacaktır.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, A İşletmesinin kontrol gücü olmayan payların yüzde 10'unu satın almasına ilişkin olarak yapacağı kayda aşağıda yer verilmektedir:

Kontrol Gücü Olmayan Paylar	80.000 TL	
Paylara ilişkin Primler	20.000 TL	
Kasa		100.000 TL

Örnek 22.35:

A İşletmesinin B İşletmesinin oy hakkı veren adi paylarının yüzde 80'ine sahiptir. 1/1/20X2 tarihinde A İşletmesi, sahip olduğu payların yüzde 20'sini başka bir hissedara 190.000 TL nakit karşılığında satmıştır. İlâve payların edinildiği tarihte, B İşletmesinin net varlıklarının defter değeri 1.000.000 TL'dir.

A İşletmesinin, bağlı ortaklığın oy hakkı veren adi paylarının yüzde 20'sini kontrol gücü olmayan bir tarafa satması bağlı ortaklıktaki oy hakkı veren paylarının yüzde 60'a düşmesine sebep olsa da, A İşletmesinin bağlı ortaklıktaki kontrol gücünü kaybetmesine neden olmamıştır.

Örnek 22.35'de belirtildiği üzere, A İşletmesi, payların satıldığı tarihte kontrol gücü olmayan payların 200.000 TL (B İşletmesinin net varlıklarının defter değeri 1.000.000 TL x Kontrol gücü olmayan paylar yüzde 20) tutarındaki defter değeri ile karşılığında aldığı 190.000 TL nakit bedel arasındaki 10.000 TL tutarındaki olumsuz farkı, konsolide Finansal Durum Tablosunda "Paylara ilişkin Primler" kaleminde gösterecektir.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, A İşletmesinin paylarının yüzde 20'sini kontrol gücü olmayan bir hissedara satmasına ilişkin olarak yapacağı kayda aşağıda yer verilmektedir:

Kasa	190.000 TL	
Paylara ilişkin Primler	10.000 TL	
Kontrol Gücü Olmayan Paylar		200.000 TL

3.2.2.6. Kontrolün Kaybı Durumu

Paragraf 22.31- Kontrolün Kaybına Yol Açan Durumlar

Ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki kontrolünün kaybı pay değişmesi sonucunda veya pay değişimi olmadan başka bir biçimde olabilir.

Açıklama:

Ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerindeki kontrol gücünü kaybetmesi, genellikle bağlı ortaklıktaki payların tamamen elden çıkarılması veya kontrolü kaybedecek şekilde payların azalması yoluyla gerçekleşmekle birlikte, bunun dışındaki şekillerde de ortaya çıkabilir. Örneğin; ana ortaklığa kontrol gücü sağlayan bir sözleşmenin süresinin dolması, bağlı ortaklığın ana ortaklığın kontrol gücünün kaybına neden olacak düzeyde sermaye artırması ya da bağlı ortaklığın, hükümetin, mahkemenin, kayyum ya da bir düzenleyici otoritenin kontrolü altına girmesi durumlarında da kontrolün kaybı söz konusu olabilir.

Paragraf 22.32- Ana Ortaklığın Bağlı Ortaklıktaki Kontrolünü Kaybettiğinde Gerçekleştirilecek İşlemler

Bir ana ortaklık bağlı ortaklıktaki kontrolünü kaybettiğinde aşağıdaki işlemleri gerçekleştirir:

- a) Şerefiye de dâhil olmak üzere eski bağlı ortaklığın varlık ve yükümlülüklerini, kontrolün kaybedildiği tarihteki defter değerleri üzerinden finansal tablo dışı bırakır.
- b) Eski bağlı ortaklığındaki kontrol gücü olmayan payları kontrolün kaybedildiği tarihteki defter değeri üzerinden finansal tablo dışı bırakır.
- ba) Eski bağlı ortaklığın ortak kontrole tâbi iş birleşmesi sonucu edinilen bir bağlı ortaklık olması ve bu bağlı ortaklıkla ilgili "Ortak Kontrole Tâbi İş Birleşmelerinin Etkisi" kaleminde kaydedilen bir tutarın bulunması durumunda bu tutarı, "Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları" kalemine aktarır.
- c) Kontrol kaybına neden olan işlem ve olay sonucunda varsa alınan veya alınması beklenen bedeli gerçeğe uygun değeri üzerinden finansal tablolarına yansıtır.

- ç) Eski bağılı ortaklığında kalan paylarını, kontrolün kaybedildiği tarihteki gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçebiliyorsa bu değer üzerinden, güvenilir bir şekilde ölçemiyorsa defter değeri (şerefiye de dâhil olmak üzere eski bağılı ortaklığının varlık ve yükümlülüklerinin Konsolide Finansal Durum Tablosundaki değerleri esas alınarak hesaplanan) üzerinden finansal tablolarına yansıtır. İşletmede kalan payların “Finansal Araçlar ve Özkaynaklar” bölümü kapsamına giren bir finansal araç niteliği kazanması durumunda bu payların, kontrolün kaybedildiği tarihteki gerçeğe uygun değeri ya da defter değeri, finansal yatırım olarak ilk kayda alınması sırasında işlem fiyatı olarak kabul edilir. İşletmede kalan payların iştirak veya müşterek girişim yatırımı niteliği kazanması durumunda ise bu payların kontrolün kaybedildiği tarihteki gerçeğe uygun değeri ya da defter değeri, bu payların ilk kayda alma sırasında maliyeti olarak dikkate alınır.
- ça) Kontrolün kaybı bir bedel karşılığı eski bağılı ortaklıktaki bazı özkaynak paylarının elden çıkarılması sonucu gerçekleşmişse, kalan payların kontrolün kaybedildiği tarihteki gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülebildiği kabul edilir. Bu durumda, kalan payların söz konusu tarihteki gerçeğe uygun değeri, elden çıkarılan özkaynak payları için birim başına alınan veya alınması beklenen bedel üzerinden belirlenebilir.
- d) (c) ve (ç) bendine göre finansal tablolara yansıtılan tutarların toplamından, bağılı ortaklığın net varlıklarının defter değerinden (şerefiye de dâhil olmak üzere eski bağılı ortaklığının varlık ve yükümlülüklerinin Konsolide Finansal Durum Tablosundaki değerleri esas alınarak hesaplanan) ana ortaklık payına düşen kısım çıkarılarak bulunan fark kâr veya zarara yansıtılır.
- e) Bağılı ortaklık yatırımına ilişkin olarak daha önceden özkaynaklarında (örneğin, “Yeniden Değerleme Yedeği”, “Yabancı Para Çevrim Farkları” ve “Korunma Yedeği” kalemlerinde) kaydettiği tüm tutarları “Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları” kalemine ya da kâr veya zarara aktarır. Buna göre; bağılı ortaklığın “Finansal Araçlar ve Özkaynaklar” bölümünün 9.53 paragrafının (a), (b) ve (c) bendi uyarınca özkaynaklarında kaydettiği kazanç ve kayıplara ilişkin tutarları kâr veya zarara aktarırken, diğer tüm tutarları “Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları” kalemine aktarır.

Örnek 22.36:

A İşletmesi, B işletmesinin özkaynaklarını temsil eden 1.000 adet payın tamamına sahiptir. A işletmesi bağılı ortaklığı niteliğindeki B İşletmesindeki paylarının tamamını 30/3/20X1 tarihinde 2.200 TL nakit karşılığında satmıştır.

30/3/20X1 tarihi itibarıyla topluluğunun konsolide Finansal Durum Tablosuna ve B İşletmesinin konsolide Finansal Durum Tablosuna dâhil edilmiş olan varlık ve yükümlülüklerinin defter değerine aşağıda yer verilmektedir:

	Konsolide Bakiyeler	B İşletmesinin varlık ve yükümlülüklerinin topluluk bakımından defter değeri
VARLIKLAR		
Dönen Varlıklar		
Nakit ve Nakit Benzerleri	1.600 TL	700 TL
Ticari Alacaklar	900 TL	650 TL
Stoklar	120 TL	80 TL
Toplam Dönen Varlıklar	2.620 TL	
Duran Varlıklar		
Maddi Duran Varlıklar		
Binalar	1.670 TL	770 TL
Maddi Olmayan Duran Varlıklar		
B İşletmesinin ediniminden doğan şerefiye	140 TL	140 TL
Toplam Duran Varlıklar	1.810 TL	
TOPLAM VARLIKLAR	4.430 TL	2.340 TL
KAYNAKLAR		
Kısa Vadeli Yükümlülükler		
Ticari Borçlar	1.600 TL	450 TL
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	1.600 TL	
Özkaynaklar		
Sermaye	800 TL	
Geçmiş Yıl Kârları	1.850 TL	
Yabancı Para Çevrim Farkları	180 TL	
Toplam Özkaynaklar	2.830 TL	
TOPLAM KAYNAKLAR	4.430 TL	450 TL

A İşletmesinin, B İşletmesinin tamamını 2.200 TL nakit karşılığında satması sebebiyle, bağlı ortaklığındaki kontrol gücünü kaybetmiştir. Bu doğrultuda, 22.32 paragrafı uyarınca, A İşletmesi aşağıdaki işlemleri gerçekleştirecektir:

1. Şerefiye de dâhil olmak üzere B İşletmesinin varlık ve yükümlülüklerinin finansal tablo dışı bırakılması (22.32 (a) paragrafı): A İşletmesinin konsolide finansal tablolarına yansıtılmış olan, şerefiye dahil bağlı ortaklığa ilişkin 2.340 TL tutarındaki varlıklar ile 450 TL tutarındaki yükümlülükler, defter değerleri üzerinden finansal tablo dışı bırakılacaktır.
2. Bağlı ortaklığın elden çıkarılması sonucunda elde edilen kazancın Kâr veya Zarar Tablosuna yansıtılması (22.32 (d) paragrafı): Şerefiye dâhil konsolide finansal tablolara dâhil edilen bağlı ortaklığa ilişkin 1.890 TL tutarındaki net varlıkların, 2.200 TL karşılığında elden çıkarılması sonucunda ortaya çıkan 310 TL tutarındaki olumlu fark, Kâr veya Zarar Tablosunda "Diğer Faaliyetlerden Gelirler" altında "Diğer Gelirler" kaleminde gösterecektir.

3. Bağlı ortaklıkla ilgili olarak özkaynaklarda kaydedilen kazanç ya da kayıpların Geçmiş Yıllar Kârları veya Zararları kalemine aktarılması (22.32 (e) paragrafı): A İşletmesinin konsolide finansal tablolarında, B İşletmesiyle ilgili olarak özkaynaklar atında raporlanmış olan 180 TL tutarındaki Yabancı Para Çevrim Farkları kalemi Geçmiş Yıllar Kârları kalemine aktarılacaktır.

Yukarıda belirtilen işlemler çerçevesinde, bağlı ortaklığın elden çıkarılması sonucunda hazırlanacak Finansal Durum Tablosu aşağıdaki şekilde olacaktır:

A İşletmesinin 30/03/20X1 tarihli Finansal Durum Tablosu	
VARLIKLAR	
Dönen Varlıklar	
Nakit ve Nakit Benzerleri	3.100 TL
Ticari Alacaklar	250 TL
Stoklar	40 TL
Toplam Dönen Varlıklar	3.390 TL
Duran Varlıklar	
Maddi Duran Varlıklar	
Binalar	900 TL
Toplam Duran Varlıklar	900 TL
TOPLAM VARLIKLAR	4.290 TL
KAYNAKLAR	
Kısa Vadeli Yükümlülükler	
Ticari Borçlar	1.150 TL
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	1.150 TL
Özkaynaklar	
Sermaye	800 TL
Geçmiş Yıl Kârları	2.030 TL
Dönem Net Kârı/Zararı	310 TL
Toplam Özkaynaklar	3.140 TL
TOPLAM KAYNAKLAR	4.290 TL

Örnek 22.37:

Örnek 22.36'da belirtilen hususlar bu örnekte de geçerlidir. Ancak bu örnekte, A İşletmesi B İşletmesindeki paylarının yüzde 90'ını temsil eden 900 adet payı 2.250 TL nakit karşılığında satmıştır. B İşletmesinin adi payları borsada işlem görmemektedir. Yapılan bu satış işlemi sonucunda, A İşletmesinin B İşletmesindeki bağlı ortaklık yatırımının niteliği finansal varlığa dönüşmüştür.

22.32 paragrafı uyarınca, A İşletmesi aşağıdaki işlemleri gerçekleştirecektir:

1. Şerefiye de dâhil olmak üzere B İşletmesinin varlık ve yükümlülüklerinin finansal tablo dışı bırakılması (22.32 (a) paragrafı): A İşletmesinin konsolide finansal

tablolarına yansıtılmış olan, şerefiye dahil bağlı ortaklığa ilişkin 2.340 TL tutarındaki varlıklar ile 450 TL tutarındaki yükümlülükler, defter değerleri üzerinden finansal tablo dışı bırakılacaktır.

2. Kalan payların değerinin belirlenmesi (22.32 (c) paragrafı): Payların yüzde 90'ının elden çıkarılmasıyla, A işletmesinin B işletmesindeki yatırımı (kalan 100 adet pay) finansal varlık yatırımına dönüşmüştür. Bu doğrultuda, A İşletmesinin, finansal varlığın ilk kayda alma maliyetini belirlemesi gerekmektedir. Bu kapsamda 22.31 (ça) paragrafı uyarınca, kontrolün kaybı payların bir bedel karşılığı elden çıkarılması sonucu gerçekleştiği için, kalan payların gerçeğe uygun değeri, elden çıkarılan paylar için birim başına alınan bedel üzerinden belirlenebilmektedir. Bu durumda A işletmesinin elinde kalan 100 adet payın kontrolün kaybedildiği tarihteki gerçeğe uygun değeri 250 TL $((2.250 \text{ TL} / 900) \times 100)$ olacaktır.

3. Bağlı ortaklığın elden çıkarılması sonucunda elde edilen kazanç veya kaybın Kâr veya Zarar Tablosuna yansıtılması(22.32 (d) paragrafı):

Bağlı ortaklığın elden çıkarılması sonucu ortaya çıkan kazanç/kayıp aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

Alınan bedel:	2.250 TL
Kalan payların gerçeğe uygun değeri:	250 TL
Şerefiye dâhil bağlı ortaklığın net varlıkların defter değeri:	<u>(1.890 TL)</u>
Kazanç tutarı:	610 TL

Bağlı ortaklığın elden çıkarılmasından elde edilen 610 TL tutarındaki kazanç Kâr veya Zarar Tablosunda "Diğer Faaliyetlerden Gelirler" altında "Diğer Gelirler" kaleminde gösterecektir.

4. Bağlı ortaklıkla ilgili olarak özkaynaklarda kaydedilen kazanç ya da kayıpların Geçmiş Yıllar Kârları veya Zararları kalemine aktarılması (22.32 (e) paragrafı): A İşletmesinin konsolide finansal tablolarında, B İşletmesiyle ilgili olarak özkaynaklar atında raporlanmış olan 180 TL tutarındaki Yabancı Para Çevrim Farkları kalemi Geçmiş Yıllar Kârları kalemine aktarılacaktır.

Yukarıda belirtilen işlemler çerçevesinde, bağlı ortaklıktaki payların yüzde 90'ının elden çıkarılması sonucunda hazırlanacak Konsolide Finansal Durum Tablosu aşağıdaki şekilde sunulacaktır:

A İşletmesinin 30/03/20X1 tarihli Finansal Durum Tablosu	
VARLIKLAR	
Dönen Varlıklar	
Nakit ve Nakit Benzerleri	3.150 TL
Ticari Alacaklar	250 TL
Stoklar	40 TL
Toplam Dönen Varlıklar	3.440 TL
Duran Varlıklar	

Finansal Yatırımlar-B İşletmesindeki Yatırım	250 TL
Maddi Duran Varlıklar	
Binalar	900 TL
Toplam Duran Varlıklar	900 TL
TOPLAM VARLIKLAR	4.590 TL
KAYNAKLAR	
Kısa Vadeli Yükümlülükler	
Ticari Borçlar	1.150 TL
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	1.150 TL
Özkaynaklar	
Sermaye	800 TL
Geçmiş Yıl Kârları	2.030 TL
Dönem Net Kârı/Zararı	610 TL
Toplam Özkaynaklar	3.440 TL
TOPLAM KAYNAKLAR	4.590 TL

Örnek 22.38:

A İşletmesi, B işletmesinin özkaynaklarının tamamını temsil eden 1.000 adet payın 600 adedine sahiptir. A işletmesinin, B işletmesinin özkaynaklarına yaptığı yatırım bağlı ortaklık yatırımı niteliğindedir.

30/3/20X1 tarihinde A İşletmesi B İşletmesinin paylarının 300 adedini 4.500 TL nakit karşılığında satmıştır. Yapılan bu satış işlemi sonucunda, A İşletmesinin B İşletmesindeki bağlı ortaklık yatırımının niteliği iştirak yatırımı şeklinde değişmiştir. B İşletmesinin adi payları borsada işlem görmemektedir.

Şerefiyenin tamamı itfa edilmiş olduğu için, bağlı ortaklığın paylarının elden çıkarıldığı tarih itibarıyla konsolide Finansal Durum Tablosunda B İşletmesiyle ilgili bir şerefiye tutarı yansıtılmamıştır.

30/3/20X1 tarihi itibarıyla A işletmesinin konsolide Finansal Durum Tablosuna ve B İşletmesinin konsolide Finansal Durum Tablosuna dâhil edilmiş olan varlık ve yükümlülüklerinin defter değerine aşağıda yer verilmektedir:

	Konsolide Bakiyeler	B İşletmesinin varlık ve yükümlülüklerinin topluluk defter değeri
VARLIKLAR		
Dönen Varlıklar		
Nakit ve Nakit Benzerleri	15.500 TL	5.000 TL
Ticari Alacaklar	8.500 TL	4.500 TL
Stoklar	700 TL	200 TL
Toplam Dönen Varlıklar	24.700 TL	
Duran Varlıklar		

Maddi Duran Varlıklar		
Binalar	16.200 TL	6.700 TL
Maddi Olmayan Duran Varlıklar		
Toplam Duran Varlıklar	16.200 TL	
TOPLAM VARLIKLAR	40.900 TL	16.400 TL
KAYNAKLAR		
Kısa Vadeli Yükümlülükler		
Ticari Borçlar	13.500 TL	4.500 TL
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	13.500 TL	
Özkaynaklar		
Ana ortaklığa Ait Özkaynaklar		
Sermaye	8.000 TL	
Geçmiş Yıl Kârları	14.640 TL	
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	4.760 TL	
Toplam Özkaynaklar	27.400 TL	
TOPLAM KAYNAKLAR	40.900 TL	4.500 TL

Yüzde 60'ına sahip olduğu bağlı ortaklıktaki payların yarısını elden çıkarması sonucunda A İşletmesi, aşağıdaki işlemleri gerçekleştirecektir:

- B İşletmesinin varlık ve yükümlülükleri ile bağlı ortaklıktaki kontrol gücü olmayan payların finansal tablo dışı bırakılması (22.32 (a) ve (b) paragrafları):** A İşletmesinin konsolide finansal tablolarına yansıtılmış olan, şerefiye dahil bağlı ortaklığa ilişkin 16.400 TL tutarındaki varlıklar ile 4.500 TL tutarındaki yükümlülükler, defter değerleri üzerinden finansal tablo dışı bırakılacaktır. Ayrıca 4.760 TL tutarındaki kontrol gücü olmayan paylar da defter değeri üzerinden finansal tablo dışı bırakacaktır.
- Kalan payların değerinin belirlenmesi (22.32 (c) paragrafı):** 300 adet payın elden çıkarmasıyla, A İşletmesinin B İşletmesindeki yatırımı (kalan 300 adet pay) iştirak yatırımına dönüşmüştür. Bu doğrultuda, A İşletmesinin, iştirakin ilk kayda alma maliyetini belirlemesi gerekmektedir. Bu kapsamda 22.31 (ç) paragrafı uyarınca, kontrolün kaybı payların bir bedel karşılığı elden çıkarılması sonucu gerçekleştiği için, kalan payların gerçeğe uygun değeri, elden çıkarılan paylar için birim başına alınan bedel üzerinden belirlenebilmektedir. Bu durumda A İşletmesinin elinde kalan 300 adet payın kontrolün kaybedildiği tarihteki gerçeğe uygun değeri 4.500 TL ((4.500 TL / 300 adet) x 300 adet) olacaktır.
- Bağlı ortaklığın elden çıkarılması sonucunda elde edilen kazanç veya kaybın Kâr veya Zarar Tablosuna yansıtılması (22.32 (d) paragrafı):**

Bağlı ortaklığın iştirake dönüşmesi sonucu ortaya çıkan kazanç/kayıp aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır:

Alınan bedel:	4.500 TL
Kalan payların gerçeğe uygun değeri:	4.500 TL

Bağlı ortaklığın net varlıklarından düşen pay: (7.140 TL)*

Kazanç tutarı: 1.860 TL

* Bağlı ortaklığın net varlıklarından A işletmesine düşen pay: 11.190 * 0,6 = 7.140 TL

Bağlı ortaklığın elden çıkarılmasından elde edilen 1.860 TL tutarındaki kazanç Kâr veya Zarar Tablosunda "Diğer Faaliyetlerden Gelirler" altında "Diğer Gelirler" kaleminde gösterecektir.

Yukarıda belirtilen işlemler çerçevesinde, bağlı ortaklıktaki payların yüzde 30'unun elden çıkarılması sonucunda hazırlanacak konsolide Finansal Durum Tablosu aşağıdaki şekilde sunulacaktır:

A İşletmesinin 30/03/20X1 tarihli Finansal Durum Tablosu	
VARLIKLAR	
Dönen Varlıklar	
Nakit ve Nakit Benzerleri	15.000 TL
Ticari Alacaklar	4.000 TL
Stoklar	500 TL
Toplam Dönen Varlıklar	19.500 TL
Duran Varlıklar	
Finansal Yatırımlar	
İştiraklerdeki Yatırımlar	4.500 TL
Maddi Duran Varlıklar	
Binalar	9.500 TL
Toplam Duran Varlıklar	14.000 TL
TOPLAM VARLIKLAR	33.500 TL
KAYNAKLAR	
Kısa Vadeli Yükümlülükler	
Ticari Borçlar	9.000 TL
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	9.000 TL
Özkaynaklar	
Sermaye	8.000 TL
Geçmiş Yıl Kârları	14.640 TL
Dönem Net Karı/Zararı	1.860 TL
Toplam Özkaynaklar	24.500 TL
TOPLAM KAYNAKLAR	33.500 TL

Paragraf 22.33

Bir bağlı ortaklığındaki kontrolünü kaybetmesi sonucu cari raporlama döneminde konsolide finansal tablolar sunmaya son veren bir işletme, kontrolün kaybedildiği raporlama dönemine ait münferit finansal tablolarını, geçmiş döneme ait konsolide finansal tablolarının devamı niteliğinde sunar ve karşılaştırmalı finansal tabloları olarak, geçmiş dönem veya dönemlere ait konsolide finansal tablolarını sunar.

Açıklama:

Cari raporlama döneminde bir bağılı ortaklıktaki kontrolün kaybedilmesi ve başka bir bağılı ortaklık yatırımının bulunmaması durumunda, cari dönemde konsolide finansal tablolar sunmaya son verilerek münferit finansal tablo sunulmaya başlanacaktır. Bununla birlikte cari raporlama döneminde münferit finansal tablolar sunulsa da önceki dönem ya da dönemlere ilişkin karşılaştırmalı olarak sunulacak finansal tablolar konsolide finansal tablolar olacaktır. Diğer bir ifadeyle cari raporlama dönemine ait münferit finansal tablolar önceki raporlama dönemine ait konsolide finansal tabloların devamı niteliğinde olacaktır.

Konsolide finansal tabloların sunulduğu dönemlerde her ne kadar münferit finansal tabloların sunulması da zorunlu olsa da, işletmelerin asıl finansal tabloları bağılı ortaklıkların tam konsolidasyon yöntemine göre konsolide edildiği konsolide finansal tablolardır. Tam konsolidasyon yöntemi, münferit finansal tablolarda bağılı ortaklık yatırımları için belirlenen maliyet ve özkaynak yöntemlerine göre daha gerçeğe uygun bir sunum sağlamaktadır. Dolayısıyla cari raporlama döneminde bağılı ortaklığını elden çıkardığı için münferit finansal tablolar hazırlamaya başlayan işletmelerin karşılaştırmalı finansal tabloları olarak, geçmiş dönem veya dönemlere ait konsolide finansal tablolarını sunmaları daha faydalı bilgiler sağlayacaktır.

4. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARLA İLGİLİ YAPILMASI GEREKEN AÇIKLAMALAR

Bu kısımda, BOBİ FRS Bölüm 26 Dipnotlar uyarınca, işletmelerin BOBİ FRS Bölüm 22 Konsolide Finansal Tablolara ilişkin dipnotlarında sunması gereken açıklama ve bilgilere yer verilmektedir.

Tüm İşletmeler Tarafından Yapılacak Açıklamalar

- İşletme bağlı ortaklık niteliğinde ise ana ortaklığının ve dâhil olduğu en büyük topluluğun ana ortaklığının adı ve merkezi açıklanır. Söz konusu ana ortaklıkların konsolide finansal tablo hazırlaması durumunda bu tablolara nasıl ulaşılabileceğine yer verilir.
- İşletmenin bağlı ortaklıklarının adı, merkezi ve bu yatırımlarda sahip olunan pay oranı açıklanır. Ayrıca konsolide finansal tablo hazırlamayan işletmelerde bu açıklama içerisinde söz konusu yatırımların sermaye ve yedeklerinin tutarı ile dönem net kâr veya zararı tutarına yer verilir.
- Aynı toplulukta yer alan işletmeler (ana ortaklık ve onun bağlı ortaklıkları) arasındaki ticari alacak, diğer alacak, ticari borç ve diğer borç tutarları açıklanır.
- Finansal varlıklardan ya da yükümlülüklerden bazılarının karşı tarafının aynı toplulukta yer alan işletmeler olması durumunda bu finansal varlıkların ya da yükümlülüklerin dönem sonundaki defter değerleri ayrı bir şekilde gösterilir
- İşletmenin;
 - (i) İşletme üzerinde kontrole sahip olan kişi veya işletmeler.
 - (ii) İşletme üzerinde kontrole sahip olan kişi veya işletmeler tarafından kontrol edilen işletmeler.
 - (iii) Bağlı ortaklıkları.

ile yaptığı işlemler, bu işlemlerin tutarı ve işletmenin finansal durumunun anlaşılması için bu işlemlerle ilgili gerekli olan diğer bilgiler açıklanır.

Bu taraflarla yapılan işlemlerin işletmenin finansal durumu üzerindeki etkilerinin anlaşılması için her bir işleme ilişkin bilginin ayrı olarak sunulmasının gerekli olduğu durumlar hariç olmak üzere, bireysel işlemlere ilişkin bilgiler işlemlerin niteliğine göre gruplandırılarak sunulabilir.

- 22.18 paragrafında belirtilen nitelikte bir bağlı ortaklığı bulunan ve konsolide finansal tablolar hazırlamayan ana ortaklığın konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğüne ilişkin muafiyeti hakkında bilgi verilir.
- 22.16 paragrafında belirtilen muafiyetten yararlanarak konsolide finansal tablolar hazırlamayan bir ana ortaklığın konsolide finansal tablo hazırlayan ana ortaklığının adı ve merkezi açıklanır ve konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğüne ilişkin muafiyeti hakkında bilgi verilir.

Konsolide Finansal Tablolarda Yapılacak Açıklamalar

Konsolide finansal tablolarda;

- İlişkili taraflar arasında gerçekleşen işlemlere ilişkin açıklamalar yapılırken, konsolidasyona dâhil edilen ilişkili taraflarla yapılan işlemlerden konsolidasyon sırasında elimine edilenlere ilişkin açıklamalar yapılmaz.
- Yönetim organı üyelerine ve üst düzey yöneticilere verilen avans ve kredi tutarı ile bunlar adına sağlanan taahhütlere ilişkin açıklamalar yapılırken, sadece ana ortaklık ve bağlı ortaklıklar tarafından ana ortaklığın yönetim organı üyelerine ve üst düzey yöneticilere verilenler ve bunlar adına taahhüt edilenler açıklanır.
- Toplulukta yer alan ana ortaklık dışındaki işletmelerin ve kendi adına ancak bu işletmelerin hesabına hareket eden kişilerin toplulukta yer alan bağlı ortaklıklarda ve ana ortaklığın iştiraklerinde ve müşterek girişimlerinde sahip olduğu pay oranı açıklanır.
- Her bir bağlı ortaklık üzerindeki kontrolün ne şekilde elde edildiği açıklanır.
- Konsolide edilmeyen bağlı ortaklıkların konsolide edilmemesinin nedeni açıklanır.

5. KARŞILAŞTIRMA TABLOSU

Bu bölümde, Muhasebe Sistemi Uygulamaları Genel Tebliği (MSUGT), BOBİ FRS ve TFRS'lerin konuyla ilgili hükümleri karşılaştırılarak söz konusu düzenlemeler arasındaki benzerlik ve farklılıklara dikkat çekilecektir.

	MSUGT/VUK	BOBİ FRS	TFRS
Bağlı Ortaklık Tanımı	İşletmelerin, doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği sermaye paylarıdır. Yatırım yapılan işletme üzerinde % 50'den fazla sermaye ya da oy hakkına veya en az bu oranda yönetim çoğunluğunu seçme hakkına sahip olunması	Bağlı ortaklık, adi ortaklık gibi tüzel kişiliği bulunmayan işletmeler de dâhil olmak üzere, başka bir işletme (bir ana ortaklık) tarafından kontrol edilen işletmedir. Aksi açıkça ortaya konulamadığı sürece yatırımcının, bir işletmedeki oy haklarının yarısından fazlasına sahip olması durumunda bu işletme üzerinde kontrolünün bulunduğu kabul edilir.	BOBİ FRS ile uyumlu
Konsolide Finansal Tabloların Hazırlanması	Konsolide finansal tablo hazırlama zorunluluğu bulunmamaktadır.	Büyük İşletme Dışındaki İşletmeler: Konsolide finansal tablo hazırlama zorunluluğu bulunmamaktadır (isteğe bağlı). Büyük İşletmeler: Konsolide finansal tablolarını hazırlaması zorunludur.	Ana ortaklık niteliğindeki tüm işletmelerin konsolide finansal tablolarını hazırlaması zorunludur.
Bağlı Ortaklıkların Muhasebeleştirilmesi	Alış bedeli üzerinden kayda alınır ve alış bedeli üzerinden izlenir.	Münferit Finansal Tablolarda: - Maliyet Yöntemi ya da; - Özkaynak Yöntemi Konsolide Finansal Tablolarda: Tam Konsolidasyon Yöntemi	Münferit Finansal Tablolarda: - Maliyet Yöntemi - Özkaynak Yöntemi - Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi Konsolide Finansal Tablolarda: BOBİ FRS'yle uyumlu

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar
(Erişim: [https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2021/K%C4%B1rm%C4%B1z%C4%B1_Kitap/TFRS%2010\(1\).pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2021/K%C4%B1rm%C4%B1z%C4%B1_Kitap/TFRS%2010(1).pdf))
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar
(Erişim: [https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2021/K%C4%B1rm%C4%B1z%C4%B1_Kitap/TMS%2028\(1\).pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2021/K%C4%B1rm%C4%B1z%C4%B1_Kitap/TMS%2028(1).pdf))
- IFRS Foundation – Supporting Material for the IFRS for SMEs Standard. Module 9 – Consolidated and Separate Financial Statements
(Erişim: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/supporting-implementation/smes/module-09.pdf>)
- Barnes, J., & Ernst & Young. (2018). International GAAP 2018: Generally Accepted Accounting Practice Under International Financial Reporting Standards, John Wiley & Sons Ltd.
- PricewaterhouseCoopers LLP, Global Accounting Consulting Services Staff (2018). Manual of Accounting: IFRS 2019, LexisNexis U.K.
- Croner-i (2019). Deloitte IGAAP 2019: A Guide to IFRS Reporting, Croner-i Limited.